

Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Agnieszka Dziemianowicz-Bąk

BON-VII.0210.41.2024
Warszawa, /elektroniczny znacznik czasu/

według rozdzielnika

Szanowni Państwo,

na podstawie ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o *związkach zawodowych* (Dz. U. z 2022 r. poz. 854) oraz ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o *organizacjach pracodawców* (Dz. U. z 2022 r. poz. 97) uprzejmie informuję, że na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Rządowego Centrum Legislacji w zakładce Rządowy Proces Legislacyjny został umieszczony *projekt ustawy o asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami* (UD168).

Projekt ustawy jest również dostępny na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Uprzejmie proszę o przekazanie ewentualnych uwag do ww. projektu **w terminie do dnia 15 stycznia 2025 r., na formularzu** stanowiącym załącznik do pisma, na adres: asystencja.konsultacje@mrpips.gov.pl

Jednocześnie informuję, że niezajęcie stanowiska w ww. terminie będzie traktowane jako brak uwag do projektu.

Z wyrazami szacunku
Agnieszka Dziemianowicz-Bąk
Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/

Otrzymują:

1. Pracodawcy Rzeczypospolitej Polskiej,
2. Konfederacja „Lewiatan”,
3. Związek Rzemiosła Polskiego,
4. Business Centre Club – Związek Pracodawców,
5. Związek Przedsiębiorców i Pracodawców,
6. Federacja Przedsiębiorców Polskich,

7. Polskie Towarzystwo Gospodarcze,
8. Forum Związków Zawodowych,
9. Komisja Krajowej NSZZ „Solidarność”,
10. Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych.

U S T A W A

z dnia 2024 r.

o asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami¹⁾

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 1. 1. Ustawa określa:

- 1) zasady nabywania, zmiany i utraty prawa do asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami, zwanej dalej „asystencją osobistą”;
- 2) zasady, obszar i zakres przyznawania oraz świadczenia asystencji osobistej;
- 3) zadania realizatorów asystencji osobistej, zakres podmiotów mogących nimi być oraz zasady nadzoru nad działalnością realizatorów asystencji osobistej;
- 4) zadania organów władzy publicznej w sprawach asystencji osobistej.

2. Asystencja osobista jest formą indywidualnego wsparcia osoby z niepełnosprawnością w wykonywaniu czynności, których osoba ta nie może wykonywać na równi z innymi osobami bez korzystania z asystencji osobistej.

3. Asystencja osobista umożliwia osobie z niepełnosprawnością niezależne życie, o którym mowa w art. 19 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2012 r. poz. 1169 oraz z 2018 r. poz. 1217) i jest realizowana w sposób określony przez tę osobę.

Art. 2. Użyte w ustawie określenia i skróty oznaczają:

- 1) asystent osobisty – osobę udzielającą wsparcia użytkownikowi na zasadach określonych w ustawie;
- 2) doradztwo wzajemne – doradztwo w zakresie praktycznego korzystania z asystencji osobistej, oparte o własne doświadczenie wynikające z korzystania z asystencji osobistej, świadczone na rzecz użytkownika lub – jeśli jest to uzasadnione – osoby stale go wspierającej, przez doradcę wzajemnego – osobę z niepełnosprawnością jak najbardziej zbliżoną do niepełnosprawności użytkownika, lub osobę stale wspierającą taką osobę;

¹⁾ Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawę z dnia 20 czerwca 1992 r. o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego, ustawę z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, ustawę z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług, ustawę z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody i ustawę z dnia 16 listopada 2006 r. o opłacie skarbowej

- 3) formularz samooceny – narzędzie pozwalające osobie z niepełnosprawnością na określenie własnych potrzeb w zakresie asystencji osobistej;
- 4) osoba stale wspierająca – osobę, która długotrwale, systematycznie i nieodpłatnie wspiera osobę z niepełnosprawnością w codziennym funkcjonowaniu;
- 5) realizator – realizatora asystencji osobistej, o którym mowa w art. 26 ust. 1;
- 6) superwizja asystencji osobistej – formę wsparcia asystentów osobistych służącą utrzymaniu wysokiego poziomu świadczonych przez nich usług, zachowaniu i wzmacnianiu kompetencji zawodowych, udzielaniu wsparcia, poszukiwaniu źródeł trudności w pracy i możliwości ich pokonywania;
- 7) użytkownik – osobę z niepełnosprawnością wspieraną przez asystenta osobistego na zasadach określonych w ustawie;
- 8) Zespół - wojewódzki zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności, o którym mowa w art. 6 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 44, 858, 1089, 1165 i 1494).

Rozdział 2

Osoby uprawnione do asystencji osobistej

Art. 3. O prawo do asystencji osobistej, jeżeli umowy międzynarodowe nie stanowią inaczej, mogą ubiegać się:

- 1) osoby posiadające obywatelstwo polskie;
- 2) osoby umieszczone w pieczy zastępczej na podstawie orzeczenia sądu lub innego organu państwa obcego za zgodą sądu polskiego;
- 3) cudzoziemcy:
 - a) obywatele Unii Europejskiej, Europejskiego Obszaru Gospodarczego albo Konfederacji Szwajcarskiej,
 - b) jeżeli wynika to z wiążących Rzeczpospolitą Polską dwustronnych umów międzynarodowych o zabezpieczeniu społecznym,
 - c) przebywający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w związku z korzystaniem z mobilności krótkoterminowej pracownika kadry kierowniczej, specjalisty lub pracownika odbywającego staż w ramach przeniesienia wewnątrz przedsiębiorstwa na warunkach określonych w art. 139n ust. 1 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, jeżeli zamieszkują na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, z

wylęczeniem cudzoziemców, którym zezwolono na pobyt i pracę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez okres nieprzekraczający 9 miesięcy, chyba że dwustronne umowy międzynarodowe o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej,

d) przebywający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej:

- na podstawie wizej krajowej w celu prowadzenia badań naukowych lub prac rozwojowych, lub
- w związku z korzystaniem z mobilności krótkoterminowej naukowca na warunkach określonych w art. 156b ust. 1 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach,
- z wylęczeniem cudzoziemców, którym zezwolono na pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez okres nieprzekraczający 6 miesięcy, chyba że dwustronne umowy międzynarodowe o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej,

e) przebywający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej obywatele Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, o których mowa w art. 10 ust. 1 lit. b, d, e lub f Umowy z dnia 24 stycznia 2020 r. o wystąpieniu Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej z Unii Europejskiej i Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej (Dz. Urz. UE L 29 z 31.01.2020, str. 7, z późn. zm.²⁾)

– mający miejsce zamieszkania i przebywający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 4. 1. O prawo do asystencji osobistej mogą ubiegać się osoby, o których mowa w art.

3:

- 1) które ukończyły 18 rok życia do ukończenia 65. roku życia, i które w zakresie poziomu potrzeby wsparcia, o którym mowa w art. 4b ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych uzyskały co najmniej 80 punktów;
- 2) które ukończyły 13 rok życia do ukończenia 18. roku życia, i które posiadają:
 - a) orzeczenie o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną

² Zmiany wymienionej umowy zostały ogłoszone w Dz.Urz. UE L 187 z 12.06.2020, str. 12, Dz.Urz. UE L 225 z 14.07.2020, str. 53, Dz.Urz. UE L 443 z 30.12.2020, str. 3, Dz.Urz. UE L 43 z 24.02.2022, str. 84 oraz Dz.Urz. UE L 131 z 05.05.2022, str. 9

możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współdziałania na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji, albo

b) orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności.

2. Jeżeli osoba, o której mowa w ust. 1 pkt 1, nabyła prawo do asystencji osobistej przed ukończeniem 65. roku życia, jest uprawniona do korzystania z asystencji osobistej po ukończeniu 65. roku życia do upływu okresu, na który została wydana decyzja.

3. Jeżeli osoba, o której mowa w ust. 1 pkt 2, ukończyła 18 rok życia, przysługuje jej dotychczas ustalona miesięczna liczba godzin asystencji osobistej, nie dłużej niż przez 3 miesiące. Jeżeli osoba ta złożyła wniosek o ustalenie prawa do asystencji osobistej w tym okresie, zachowuje ona prawo do dotychczas ustalonej miesięcznej liczby godzin asystencji osobistej do czasu prawomocnego rozpoznania tego wniosku.

Rozdział 3

Zakres prawa do asystencji osobistej

Art. 5. 1. Liczba godzin asystencji osobistej ustalana jest w wymiarze miesięcznym.

2. Godziny asystencji osobistej sprawozdaje się za każdy miesiąc oraz rozlicza się w okresach kwartalnych.

3. Jeżeli użytkownik nie wykorzystał godzin asystencji w danym miesiącu, może on wykorzystać te godziny w kolejnych miesiącach, jednak nie więcej niż dwukrotność liczby godzin asystencji osobistej ustalonej w wymiarze miesięcznym, o której mowa w ust. 1.

Art. 6. 1. W przypadku osób, o których mowa w art. 4 ust. 1 pkt 1:

- 1) minimalna miesięczna liczba godzin asystencji osobistej wynosi 30;
- 2) maksymalna miesięczna liczba godzin asystencji osobistej wynosi 240.

2. W przypadku osób, o których mowa w art. 4 ust. 1 pkt 2:

- 1) minimalna miesięczna liczba godzin asystencji osobistej wynosi 30;
- 2) maksymalna miesięczna liczba godzin asystencji osobistej wynosi 80.

3. Zespół, ustala miesięczną liczbę godzin asystencji osobistej, oceniając rodzaj i intensywność potrzebnego wsparcia w wykonywaniu czynności, których osoba ta nie może wykonywać na równi z innymi osobami bez korzystania z asystencji osobistej, na podstawie:

- 1) formularza oceny potrzeb w zakresie asystencji osobistej;
- 2) obserwacji;
- 3) wywiadu bezpośredniego.

4. Minister właściwy do sprawy zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, formularz oceny potrzeb w zakresie asystencji osobistej, uwzględniając w nim wskaźniki dotyczące obecnej i planowanej aktywności życiowej, w tym zawodowej i społecznej, mając na względzie konieczność poprawnej weryfikacji potrzeb osoby z niepełnosprawnością oraz zapewnienie jej odpowiedniego zakresu wsparcia.

Rozdział 4

Ustalanie prawa do asystencji osobistej

Art. 7. 1. Prawo do asystencji osobistej ustala Zespół, na wniosek osoby z niepełnosprawnością, albo, za zgodą osoby z niepełnosprawnością, na wniosek jej opiekuna prawnego lub osoby stale wspierającej, osoby pełniącej funkcję rodziny zastępczej wobec osoby z niepełnosprawnością, prowadzącego rodzinny dom dziecka w którym osoba z niepełnosprawnością przebywa lub dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego, w której osoba z niepełnosprawnością przebywa.

2. Wniosek o ustalenie prawa do asystencji osobistej może złożyć również osoba z niepełnosprawnością, która jest ubezwłasnowolniona. Wniosek taki może złożyć także opiekun prawny lub osoba stale wspierająca osobę ubezwłasnowolnioną. Od wniosku złożonego przez opiekuna prawnego lub osobę stale wspierającą osobie ubezwłasnowolnionej przysługuje sprzeciw.

3. Wniosek składa się do Zespołu właściwego ze względu na miejsce zamieszkania osoby z niepełnosprawnością, której dotyczy wniosek.

4. Wniosek zawiera dane dotyczące osoby z niepełnosprawnością obejmujące:

- 1) imię i nazwisko;
- 2) datę wydania ostatecznej decyzji ustalającej poziom potrzeby wsparcia, o której mowa w art. 6b³ ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, określenie organu, który ustalił poziom potrzeby wsparcia oraz okres ważności tego ustalenia, w przypadku osób posiadających decyzję ustalającą poziom potrzeby wsparcia;
- 3) adres miejsca zamieszkania, a w przypadku osób nieposiadających miejsca zamieszkania – adres pobytu;
- 4) płeć;
- 5) obywatelstwo;

- 6) numer PESEL, a w przypadku, gdy nie nadano numeru PESEL – numer i serię dokumentu potwierdzającego tożsamość;
- 7) dane kontaktowe (numer telefonu, adres korespondencyjny i, jeżeli posiada, adres poczty elektronicznej).

5. W przypadku gdy wniosek złożyła osoba inna niż osoba z niepełnosprawnością, wniosek zawiera również dane tego wnioskodawcy:

- 1) imię i nazwisko;
- 2) adres miejsca zamieszkania;
- 3) dane kontaktowe (numer telefonu, adres korespondencyjny i, jeżeli posiada, adres poczty elektronicznej).

6. Do wniosku dołącza się formularz samooceny potrzeb w zakresie asystencji osobistej, odnoszący się do obszarów wskazanych w art. 15 ust.1 oraz zawierający inne istotne informacje dotyczące sytuacji wnioskodawcy.

7. Informacje przedstawione we wniosku i załącznikach składa się pod rygorem odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia. Składający oświadczenie jest obowiązany do zawarcia w nim klauzuli następującej treści: „Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.”. Klauzula ta zastępuje pouczenie organu o odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych oświadczeń.

8. Wniosek i załączniki do wniosku, o których mowa w ust. 1-7, składa się za pomocą:

- 1) profilu informacyjnego utworzonego w systemie teleinformatycznym udostępnionym przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych; albo
- 2) systemu teleinformatycznego utworzonego przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, po uwierzytelnieniu wnioskodawcy przy użyciu profilu zaufanego, profilu osobistego, innego środka identyfikacji elektronicznej wydanego w systemie identyfikacji elektronicznej przyłączonym do węzła krajowego identyfikacji elektronicznej, o którym mowa w art. 21a ust. 1 pkt 2 lit. a ustawy z dnia 5 września 2016 r. o usługach zaufania oraz identyfikacji elektronicznej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1725), adekwatnie do poziomu bezpieczeństwa środka identyfikacji elektronicznej wymaganego dla usług świadczonych w tym systemie, danych weryfikowanych za pomocą kwalifikowanego certyfikatu podpisu elektronicznego, jeżeli te dane pozwalają na identyfikację i uwierzytelnienie wymagane w celu realizacji usługi online, albo innych technologii, jeżeli zostaną udostępnione w tym systemie.

10. W szczególnie uzasadnionych przypadkach, na pisemny lub ustny wniosek osoby, o której mowa w ust. 1, powiat właściwy ze względu na miejsce pobytu tej osoby zapewnia pomoc w poprawnym złożeniu wniosku i załączników osobie z niepełnosprawnością w miejscu jej pobytu. W razie potrzeby powiat właściwy ze względu na miejsce pobytu tej osoby zapewnia osobie z niepełnosprawnością dostęp do środków technicznych umożliwiających złożenie wniosku i załączników.

11. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) wzór wniosku o ustalenie prawa do asystencji osobistej wraz z wzorem formularza samooceny potrzeb w zakresie asystencji osobistej,
- 2) sposób zapewniania przez właściwy powiat pomocy w poprawnym złożeniu wniosku i załączników osobie z niepełnosprawnością w miejscu jej pobytu oraz dostępu do środków technicznych umożliwiających złożenie wniosku i załączników

– mając na względzie konieczność poprawnej weryfikacji potrzeb osoby z niepełnosprawnością, zapewnienie jej odpowiedniego zakresu wsparcia, jak również zapewnienie efektywności realizacji oraz dostępności procesu składania wniosku o ustalenie prawa do asystencji osobistej, w szczególności uwzględniając aktywne przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu osób chcących złożyć wniosek o ustalenie prawa do asystencji osobistej.

Art. 8. 1. Prawo do asystencji osobistej ustala się na podstawie oceny funkcjonowania osoby ubiegającej się o prawo do asystencji, w oparciu o obserwację, wywiad bezpośredni oraz informacje wskazane w formularzu samooceny, przy zastosowaniu formularza oceny potrzeb w zakresie asystencji osobistej.

2. Ustalenia prawa do asystencji osobistej dokonuje się, za zgodą osoby ubiegającej się o ustalenie prawa do asystencji osobistej w miejscu jej stałego pobytu, o którym mowa w art. 25 ust. 1 ustawy z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności (Dz. U. z 2024 r. poz. 736 i 854), na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, albo w siedzibie Zespołu albo w miejscu przez niego wyznaczonym, spełniającym warunki, o których mowa w art. 6 pkt 1 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1411).

3. Ustalenia prawa do asystencji osobistej dokonują co najmniej dwuosobowe składy spośród członków Zespołu.

4. Do składu, o którym mowa w ust. 3, należy osoba z niepełnosprawnością jak najbardziej zbliżoną do rodzaju niepełnosprawności osoby z niepełnosprawnością, której dotyczy wniosek o ustalenie prawa do asystencji osobistej. W przypadku, gdy dany rodzaj niepełnosprawności uniemożliwia pełnienie funkcji członka składu, do składu wchodzi osoba stale wspierająca osobę z niepełnosprawnością jak najbardziej zbliżoną do rodzaju niepełnosprawności osoby z niepełnosprawnością, której dotyczy wniosek o ustalenie prawa do asystencji osobistej.

5. Członkom składu, o którym mowa w ust. 3, przysługuje ochrona prawna przewidziana dla funkcjonariuszy publicznych.

6. Ustalenie prawa do asystencji osobistej i odmowa ustalenia tego prawa następują w drodze decyzji.

7. Decyzję wydaje się na okres maksymalnie 4 lat.

8. W decyzji, o której mowa w ust. 6 określa się:

- 1) miesięczny wymiar godzinowy asystencji osobistej;
- 2) poziom stawki godzinowej asystenta osobistego;
- 3) zakres szkoleń specjalistycznych przysługujących asystentom osobistym użytkownika;
- 4) okres, w którym przysługuje osobie z niepełnosprawnością prawo do asystencji osobistej;
- 5) inne szczególne potrzeby użytkownika związane z asystencją osobistą.

9. Decyzję wydaje Zespół w oparciu o ustalenia składu, o którym mowa w ust. 3.

10. Od decyzji przysługuje wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy w terminie 30 dni od daty jej doręczenia. Wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy składa się do Zespołu, który wydał decyzję.

11. Wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy rozpatruje inny skład niż wydający decyzję, od której został złożony wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy, spośród członków Zespołu.

12. Od decyzji Zespołu wydanej w wyniku ponownego rozpatrzenia wniosku nie przysługuje odwołanie.

13. W sprawach nieuregulowanych w ust. 1-12 stosuje się przepisy ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. — Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2024 r. poz. 572).

14. Do rozpoznania spraw sądownoadministracyjnych w rozumieniu ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. — Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz. U. z 2024 r. poz. 935 i 1685) właściwy jest wojewódzki sąd administracyjny, na którego obszarze właściwości ma miejsce zamieszkania osoba ubiegająca się o ustalenie prawa do asystencji osobistej lub użytkownik.

15. Osobie, która uzyskała ostateczną decyzję o ustaleniu prawa do asystencji osobistej przekazuje się na adres wskazany w tej decyzji dane umożliwiające dostęp do systemu teleinformatycznego asystencji osobistej, o którym mowa w art. 34.

16. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) szczegółowy sposób postępowania przy wydawaniu decyzji ustalających prawo do asystencji osobistej, kwalifikacje oraz sposób powoływania i odwoływania członków wojewódzkich zespołów ustalających prawo do asystencji osobistej, a także sposób działania tych składów,
- 2) tryb szkolenia i minima programowe szkoleń dla członków wojewódzkich zespołów ustalających prawo do asystencji osobistej – mając na względzie zachowanie jednolitości stosowania przez zespoły orzekające narzędzia do oceny poziomu potrzeby wsparcia oraz rzetelnej oceny poziomu potrzeby wsparcia,
- 3) możliwe zakresy innych szczególnych potrzeb użytkowników związanych z asystencją osobistą,
- 4) możliwe zakresy szkoleń specjalistycznych przysługujących asystentom osobistym – uwzględniając konieczność zapewnienia jednolitości, rzetelności, efektywności, ustalania prawa do asystencji osobistej, jak również podmiotowego traktowania osoby ubiegającej się o ustalenie prawa do asystencji osobistej, jak również konieczność zapewnienia efektywnego oraz zindywidualizowanego sposobu korzystania z asystencji osobistej oraz wysoką jakość jej świadczenia.

Art. 9. 1. Kolejna decyzja ustalająca prawo do asystencji osobistej może zostać wydana na wniosek złożony nie wcześniej niż 6 miesięcy przed upływem okresu, na który została wydana dotychczasowa decyzja. Decyzja ta staje się wykonalna bezpośrednio po upływie okresu, na który została wydana dotychczasowa decyzja.

2. Użytkownik, albo, za zgodą osoby ubezwłasnowolnionej, jego opiekun prawny lub osoba stale wspierająca może wystąpić z wnioskiem o ponowne ustalenie prawa do asystencji osobistej w przypadku zmiany jego potrzeb.

3. Decyzja, wydana na wniosek, o którym mowa w ust. 2, uchyla w całości dotychczas obowiązującą decyzję z dniem, w którym stała się ostateczna.

Rozdział 5

Wybór realizatora i asystenta osobistego

Art. 10. 1. Użytkownik dokonuje wyboru realizatora albo wybiera tryb wskazany w art. 11, za pomocą systemu, o którym mowa w art. 34.

2. Użytkownik może korzystać z asystencji osobistej organizowanej i realizowanej przez jednego realizatora.

3. Użytkownik może dokonać zmiany realizatora po upływie miesiąca od dnia złożenia:

- 1) wypowiedzenia kontraktu trójstronnego, o którym mowa w art. 12 ust. 1, albo
- 2) wypowiedzenia umowy o świadczenie asystencji osobistej, o której mowa w art. 14 ust. 6

— liczonego od ostatniego dnia miesiąca, w którym złożył wypowiedzenie.

4. Przed zawarciem kontraktu trójstronnego, o którym mowa w art. 12, użytkownik może zmienić realizatora lub wybrać tryb wskazany w art. 11 przed upływem okresu wypowiedzenia.

Art. 11. 1. Użytkownik i realizator wspólnie wybierają asystenta osobistego spośród kandydatów na asystentów osobistych wpisanych do rejestru, o którym mowa w art. 36.

2. Wybór, o którym mowa w ust. 1, może nastąpić w taki sposób, że użytkownik wskazuje kandydata na asystenta osobistego, a realizator zawiera z użytkownikiem oraz tak wskazanym asystentem osobistym kontrakt trójstronny.

3. W przypadku niewskazania kandydata na asystenta osobistego przez użytkownika lub niezawarcia umowy z asystentem osobistym przez realizatora, realizator wskazuje co najmniej dwóch kandydatów, którzy są zdolni do świadczenia asystencji osobistej użytkownikowi zgodnie z potrzebami wskazanymi w formularzu samooceny potrzeb w zakresie asystencji osobistej, spośród kandydatów na asystentów osobistych wpisanych do rejestru, o którym mowa w art. 36.

4. Użytkownik może wybrać asystenta osobistego spośród kandydatów wskazanych przez realizatora.

5. W przypadku użytkownika niepełnoletniego lub ubezwłasnowolnionego, wyboru asystenta osobistego dokonuje użytkownik, za zgodą przedstawiciela ustawowego, osoby pełniącej funkcję rodziny zastępczej wobec niepełnoletniego, osoby prowadzącej rodzinny dom dziecka, w którym niepełnoletni przebywa lub dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego, w której niepełnoletni przebywa.

6. Kandydaci zaproponowani przez realizatora, o których mowa w ust. 3 i 4, muszą spełniać co najmniej jeden z dwóch poniższych warunków:

- 1) posiadać kwalifikacje co najmniej w jednym z następujących kierunków: asystent osoby niepełnosprawnej, opiekun osoby starszej, opiekun medyczny, pedagog, psycholog, terapeuta zajęciowy, pracownik socjalny, pielęgniarka, fizjoterapeuta;
- 2) posiadać co najmniej 6-miesięczne, udokumentowane doświadczenie w udzielaniu bezpośredniego wsparcia osobom niepełnosprawnym, w szczególności doświadczenie zawodowe lub udzielanie wsparcia osobom niepełnosprawnym w formie wolontariatu.

7. W przypadku gdy użytkownik przebywa w podmiocie, o którym mowa w art. 21 ust. 2 lub korzysta z usług wskazanych art. 22 ust. 2, asystentem osobistym nie może być osoba zatrudniona w ramach stosunku pracy lub w ramach umowy cywilnoprawnej w tym podmiocie.

8. Realizator może zaangażować asystenta osobistego do świadczenia asystencji osobistej:

- 1) na podstawie umowy o pracę, lub
- 2) na podstawie umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z przepisami Kodeksu cywilnego stosuje się przepisy dotyczące umowy zlecenia, wykonywaną osobiście, lub
- 3) jako osobę prowadzącą własną, jednoosobową działalność gospodarczą lub osobę fizyczną prowadzącą działalność gospodarczą w formie spółki cywilnej, o ile osoba prowadząca działalność gospodarczą, którą Realizator angażuje do świadczenia asystencji osobistej, wykonuje ją osobiście.

9. Użytkownik ma prawo korzystać ze wsparcia więcej niż jednego asystenta osobistego jednocześnie, w tym samym czasie i miejscu.

Art. 12. 1. Po dokonaniu wyboru asystenta osobistego w trybie określonym w art. 11, w celu rozpoczęcia korzystania z asystencji osobistej użytkownik, realizator oraz asystent osobisty, który te usługi będzie wykonywać zawierają kontrakt trójstronny.

2. Kontrakt trójstronny obejmuje w szczególności:

- 1) wskazanie zakresu świadczeń stron kontraktu oraz skutków ich niewykonania lub nienależytego wykonania;
- 2) datę rozpoczęcia i zakończenia świadczenia asystencji osobistej;
- 3) miesięczną liczbę godzin asystencji osobistej realizowaną przez asystenta osobistego;
- 4) wysokość wynagrodzenia asystenta osobistego za godzinę świadczenia asystencji osobistej użytkownikowi;

- 5) szczegółowy i indywidualnie ustalony dla danego użytkownika zakres czynności i działań świadczonych przez asystenta osobistego;
- 6) wskazanie sposobu organizacji zastępstwa za asystenta osobistego, w sytuacji, gdy czasowo nie będzie on zdolny do świadczenia asystencji osobistej;
- 7) zakres szkoleń specjalistycznych przysługujących asystentowi osobistemu;
- 8) klauzulę poufności;
- 9) inne ustalenia i informacje istotne dla kompleksowego i efektywnego świadczenia asystencji osobistej.

3. Jeżeli użytkownik korzysta ze wsparcia więcej niż jednego asystenta osobistego, zawiera odrębny kontrakt trójstronny z każdym z tych asystentów.

4. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, wzór kontraktu trójstronnego, o którym mowa w ust. 1, uwzględniając konieczność efektywnego świadczenia asystencji osobistej oraz zagwarantowania praw i obowiązków wszystkich stron kontraktu.

Art. 13. 1. Obsługa zarządzania asystencją osobistą odbywa się w systemie teleinformatycznym asystencji osobistej, o którym mowa w art. 34.

2. Prawo do asystencji osobistej jest realizowane po rejestracji użytkownika w systemie teleinformatycznym asystencji osobistej, o którym mowa w art. 34. W przypadku osób niepełnoletnich i ubezwłasnowolnionych obowiązku ich rejestracji dokonuje opiekun prawny lub osoba stale wspierająca, osoba pełniąca funkcję rodziny zastępczej wobec niepełnoletniego, osoba prowadząca rodzinny dom dziecka, w którym niepełnoletni przebywa lub dyrektor placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego, w której niepełnoletni przebywa.

3. Aktywacja zarządzania asystencją osobistą w systemie teleinformatycznym asystencji osobistej, o którym mowa w art. 34, następuje przy pomocy danych, o których mowa w art. 7 ust. 4.

4. Użytkownik na bieżąco aktualizuje dane zapisane w swoim profilu informacyjnym w systemie teleinformatycznym asystencji osobistej, o którym mowa w art. 34.

Art. 14. 1. Pełnoletni użytkownik może złożyć w systemie teleinformatycznym asystencji osobistej, o którym mowa w art. 34, oświadczenie o samodzielnym zatrudnieniu asystenta osobistego, wybranego spośród kandydatów na asystentów osobistych wpisanych do rejestru, o którym mowa w art. 36. Użytkownik posiadający ograniczoną zdolność do czynności prawnych składa oświadczenie za zgodą opiekuna prawnego.

2. W oświadczeniu, o którym mowa w ust. 1, użytkownik deklaruje samodzielne zatrudnianie, rozliczanie i prowadzenie dokumentacji związanej z zatrudnieniem asystenta osobistego.

3. W przypadku deklaracji, o której mowa w ust. 2, Zakład Ubezpieczeń Społecznych przekazuje wynagrodzenie na wyodrębniony rachunek bankowy asystenta osobistego wskazany w rejestrze, o którym mowa w art. 36.

4. Użytkownik jest obowiązany:

- 1) prowadzić na bieżąco ewidencję godzin świadczenia asystencji osobistej w systemie teleinformatycznym asystencji osobistej, o którym mowa w art. 34;
- 2) dokumentować wykonywanie umowy o świadczenie asystencji osobistej;
- 3) przechowywać dokumenty, o których mowa w pkt 2, przez okres 5 lat od dnia zakończenia wykonywania umowy o świadczenie asystencji osobistej;
- 4) udzielać powiatowi, właściwemu miejscowo wojewodzie i Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych wszelkich wyjaśnień dotyczących rozliczenia godzin świadczenia asystencji osobistej oraz przedstawiać na ich żądanie dokumenty potwierdzające wykonywanie umowy o świadczenie asystencji osobistej.

5. Po złożeniu deklaracji, o której mowa w ust. 2, a przed zawarciem z asystentem osobistym umowy o świadczenie asystencji osobistej, o której mowa w ust. 6, użytkownik jest obowiązany do ukończenia szkolenia dla użytkowników samodzielnie rozliczających i prowadzących dokumentację związaną z zatrudnieniem asystenta osobistego.

6. Użytkownik samodzielnie zatrudniający asystenta osobistego zawiera z asystentem osobistym umowę o świadczenie asystencji osobistej, do której w zakresie nieuregulowanym w niniejszym artykule stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego o umowie zlecenia.

7. Umowa o świadczenie asystencji osobistej określa w szczególności:

- 1) strony umowy;
- 2) cel i przedmiot umowy;
- 3) okres, na jaki umowa została zawarta;
- 4) czas i miejsce świadczenia asystencji osobistej;
- 5) szczegółowy i indywidualnie ustalony zakres czynności i działań świadczonych przez asystenta osobistego;
- 6) miesięczną liczbę godzin asystencji osobistej;
- 7) wysokość wynagrodzenia asystenta osobistego za świadczenie asystencji osobistej oraz sposób i termin jego wypłaty;

- 8) zakres szkoleń specjalistycznych przysługujących asystentowi osobistemu;
- 9) klauzulę poufności;
- 10) inne ustalenia i informacje istotne dla kompleksowego i efektywnego świadczenia asystencji osobistej;
- 11) warunki i sposób zmiany, a także rozwiązania umowy.

8. Umowę o świadczenie asystencji osobistej zawiera się w formie pisemnej lub elektronicznej.

9. Użytkownik samodzielnie zatrudniający asystenta osobistego składa w systemie teleinformatycznym asystencji osobistej, o którym mowa w art. 34, sprawozdanie ze świadczenia asystencji osobistej za każdy kwartał w terminie do końca miesiąca następującego po zakończeniu danego kwartału.

10. Użytkownik samodzielnie zatrudniający asystenta osobistego może zapewnić szkolenie ogólne dla asystentów osobistych, szkolenie z pierwszej pomocy oraz przeszkolenie z ewakuacji osób z niepełnosprawnościami dla asystentów osobistych przez wybór realizacji tych działań przez innego realizatora niż powiat.

11. Za asystenta osobistego samodzielnie zatrudnionego przez użytkownika składki na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i wypadkowe finansują użytkownik będący płatnikiem składek oraz asystent osobisty będący ubezpieczonym na zasadach określonych dla zleceniobiorców w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych.

12. Za asystenta osobistego samodzielnie zatrudnionego przez użytkownika, który przystąpił dobrowolnie na swój wniosek do ubezpieczenia chorobowego, składki na to ubezpieczenie finansowane są przez asystenta osobistego, a opłacane są do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych przez użytkownika, na zasadach określonych dla zleceniobiorców w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych.”

13. Zakład Ubezpieczeń Społecznych przekazuje Pełnomocnikowi Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych informacje o liczbie zgłoszonych do ubezpieczeń społecznych lub do ubezpieczenia zdrowotnego asystentów osobistych w poszczególnych miesiącach oraz o poniesionych na ten cel wydatkach.

14. Informacje, o których mowa w ust. 13, za każdy miesiąc Zakład Ubezpieczeń Społecznych przekazuje w terminie do 25 dnia następnego miesiąca.

15. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) sposób rozliczania i prowadzenia dokumentacji związanej z zatrudnieniem asystenta osobistego,
 - 2) wzór umowy o świadczenie asystencji osobistej,
 - 3) szczegółowy program i zakres godzinowy szkoleń dla użytkowników samodzielnie rozliczających i prowadzących dokumentację związaną z zatrudnieniem asystenta osobistego, a także minimalne kwalifikacje osób prowadzących te szkolenia
- uwzględniając zrozumiałość treści, łatwość rozliczania i prowadzenia dokumentacji oraz konieczność efektywnego świadczenia asystencji osobistej.

Rozdział 6

Wsparcie asystenta osobistego

Art. 15. 1. Asystencja osobista obejmuje wsparcie we wszelkich czynnościach życia codziennego w obszarach:

- 1) czynności samoobsługowych, w tym utrzymania higieny osobistej;
- 2) czynności zaleconych przez lekarza oraz wybranych czynności medyczno-pielęgniacyjnych;
- 3) prowadzenia gospodarstwa domowego i wypełniania ról w rodzinie;
- 4) przemieszczania się;
- 5) komunikowania się z otoczeniem;
- 6) podejmowania aktywności życiowej, w tym społecznej i zawodowej.

2. Asystent osobisty może, po odpowiednim przeszkoleniu i za pisemną zgodą swoją oraz użytkownika lub jego przedstawiciela ustawowego, bądź osoby pełniącej funkcję rodziny zastępczej wobec użytkownika, osoby prowadzącej rodzinny dom dziecka, w którym użytkownik przebywa albo dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego, w której użytkownik przebywa wykonywać wobec użytkownika czynności medyczno-pielęgniacyjne, które na co dzień wykonuje lub mogłaby wykonywać osoba stale wspierająca. Zgody udziela się w kontrakcie trójstronnym, o którym mowa w art. 12 ust. 1, lub w umowie o świadczenie asystencji osobistej z użytkownikiem, o której mowa w art. 14 ust. 6.

3. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, po zasięgnięciu opinii ministra właściwego do spraw zdrowia, w drodze rozporządzenia, listę czynności, które mogą być wykonywane w ramach asystencji osobistej oraz przeszkolenia potrzebne dla bezpiecznego

wykonywania wybranych czynności, uwzględniając szczególne potrzeby osób wymagających wsparcia w ramach asystencji osobistej, których zapewnienie jest konieczne dla urzeczywistnienia niezależnego życia użytkownika.

Art. 16. 1. Asystencja osobista jest świadczona osobiście przez asystenta osobistego, z wyłączeniem formy zdalnej.

2. Asystentem osobistym może być osoba, która:

- 1) jest pełnoletnia;
- 2) nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo przeciwko życiu lub zdrowiu, rodzinie i opiece, czci i nietykalności cielesnej, wolności seksualnej lub obyczajności lub przeciwko mieniu na podstawie ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz. U. z 2024 r. poz. 17 i 1228);
- 3) nie ma orzeczonego prawomocnie zakazu prowadzenia działalności związanej z wychowywaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub opieką nad nimi lub obowiązku powstrzymywania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, zakazu kontaktowania się z określonymi osobami lub zakazu opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu;
- 4) nie została prawomocnie pozbawiona władzy rodzicielskiej;
- 5) nie figuruje w bazie danych Rejestru Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym;
- 6) ukończyła szkolenie ogólne dla asystentów osobistych;
- 7) ukończyła szkolenie z pierwszej pomocy;
- 8) ukończyła przeszkolenie z ewakuacji osób z niepełnosprawnościami;
- 9) nie jest wstępnym oraz zstępnym, krewnym w linii bocznej do trzeciego stopnia, małżonkiem, wstępnym oraz zstępnym małżonka, krewnym w linii bocznej małżonka do trzeciego stopnia, zięciem, synową, macochą lub ojczymem użytkownika, ani osobą wspólnie gospodarującą z użytkownikiem lub pozostającą z nim w faktycznym pożyciu, a także osobą pozostającą w stosunku przysposobienia z użytkownikiem.
- 10) nie jest osobą pełniącą funkcję rodziny zastępczej wobec użytkownika, osobą prowadzącą rodzinny dom dziecka w którym użytkownik przebywa, dyrektorem placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego w której użytkownik przebywa, osobą zatrudnioną w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka lub placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego w której użytkownik przebywa do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi i przy pracach gospodarskich w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,

11) nie jest osobą sprawującą funkcję rodziny wspierającej lub rodziny pomocowej w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

3. Warunkiem podjęcia pracy z konkretnym użytkownikiem przez asystenta osobistego jest:

- 1) dokonanie wpisu do rejestru, o którym mowa w art. 36;
- 2) zawarcie z danym użytkownikiem kontraktu trójstronnego, o którym mowa w art. 12 ust. 1, lub umowy o świadczenie asystencji osobistej, o której mowa w art. 14 ust. 6, oraz
- 3) ukończenie zindywidualizowanego instruktażu przeprowadzonego przez użytkownika lub osobę stale wspierającą użytkownika, osobę pełniącą funkcję rodziny zastępczej wobec użytkownika, osobę prowadzącą rodzinny dom dziecka, w którym użytkownik przebywa, dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego, w której użytkownik przebywa, polegającego na praktycznym zapoznaniu asystenta osobistego ze sposobem wykonywania poszczególnych czynności na rzecz konkretnego użytkownika.

4. W przypadku wyboru realizatora asystencji osobistej instruktaż, o którym mowa w ust. 3 pkt 3, odbywa się w obecności koordynatora asystencji osobistej lub innego przedstawiciela realizatora.

5. Asystent osobisty nie może świadczyć asystencji osobistej w wymiarze większym niż 276 godzin miesięcznie, licząc godziny świadczone wobec wszystkich użytkowników.

6. Stawka godzinowa asystenta osobistego wynosi nie więcej niż 65 złotych.

7. Stawka godzinowa asystenta osobistego podlega corocznemu wzrostowi co najmniej o wskaźnik wzrostu nominalnego przeciętnego wynagrodzenia brutto w gospodarce narodowej za rok ubiegły.

8. Minimalna stawka godzinowa asystenta osobistego nie może być niższa niż określona na dany rok przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego w drodze obwieszczenia.

9. Asystentowi osobistemu przysługuje ubezpieczenie od następstw nieszczęśliwych wypadków oraz od odpowiedzialności cywilnej w zakresie świadczenia asystencji osobistej.

10. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) sposób ustalania stawki godzinowej asystenta osobistego, uwzględniając konieczność podwyższenia stawki ze względu na:
 - a) wykonywanie czynności medyczno-pielęgniacyjnych, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 2,
 - b) odległość pomiędzy miejscem zamieszkania asystenta osobistego a miejscem świadczenia asystencji osobistej,
 - c) złożone potrzeby użytkownika,
- 2) zakres możliwych potrzeb szkoleniowych asystentów osobistych,
- 3) szczegółowy program i zakres godzinowy szkolenia ogólnego dla asystentów osobistych, szkolenia z pierwszej pomocy oraz przeszkolenia z ewakuacji osób z niepełnosprawnościami, a także minimalne kwalifikacje osób prowadzących te szkolenia – mając na względzie konieczność zapewnienia właściwych relacji pomiędzy użytkownikiem, a asystentem osobistym oraz zagwarantowania wysokiej jakości, efektywności i poziomu bezpieczeństwa świadczenia asystencji osobistej, oraz jej realizacji zgodnie z faktycznymi potrzebami użytkownika.

11. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, po zasięgnięciu opinii ministra właściwego do spraw instytucji finansowych, określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy zakres ubezpieczenia, o którym mowa w ust. 9, termin powstania obowiązku ubezpieczenia oraz minimalną sumę gwarancyjną, biorąc w szczególności pod uwagę specyfikę i zakres realizowanych czynności w obszarach, o których mowa w art. 15 ust. 1.

Art. 17. Asystent osobisty ma prawo do korzystania z superwizji asystencji osobistej w wymiarze nie mniejszym niż 2 godziny na pół roku.

Art. 18. 1. Użytkownikowi przysługuje nie więcej niż 4 godziny doradztwa wzajemnego w roku kalendarzowym.

2. Doradcą wzajemnym może być osoba, która:

- 1) posiada co najmniej dwuletnie udokumentowane doświadczenie korzystania z asystencji osobistej, w wymiarze co najmniej 30 godzin miesięcznie;
- 2) ukończyła szkolenie dla doradców wzajemnych.

Art. 19. 1. Asystent osobisty ma prawo uczestniczenia w czynnościach wskazanych przez użytkownika, w ramach obszarów określonych w art. 15 ust. 1, oraz prawo wstępu do miejsc wykonywania tych czynności.

2. Użytkownik nie może żądać udziału asystenta osobistego w czynnościach niezgodnych z prawem.

Rozdział 7

Świadczenie asystencji osobistej

Art. 20. 1. Asystent osobisty świadczy wsparcie pod kierunkiem użytkownika.

2. W przypadku, gdy użytkownikiem jest osoba niepełnoletnia świadczenie asystencji osobistej odbywa się przy wsparciu jej przedstawiciela ustawowego, osoby pełniącej funkcję rodziny zastępczej wobec użytkownika, osoby prowadzącej rodzinny dom dziecka, w którym użytkownik przebywa lub dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego, w której użytkownik przebywa.

3. W przypadku gdy użytkownikiem jest osoba ubezwłasnowolniona świadczenie asystencji osobistej może odbywać się przy wsparciu jej przedstawiciela ustawowego.

Art. 21. 1. Prawo do asystencji osobistej ulega zawieszeniu na czas przebywania:

- 1) osadzonego w zakładzie karnym;
- 2) umieszczonego w zakładzie poprawczym i schronisku dla nieletnich;
- 3) podejrzanego w areszcie śledczym;
- 4) umieszczonego w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dys socjalnym.

2. Asystencja osobista nie jest realizowana na terenie:

- 1) szpitala psychiatrycznego lub innej jednostki typu zamkniętego,
- 2) domu pomocy społecznej,
- 3) rodzinnego domu pomocy, o którym mowa w art. 52 ust. 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1283 i 1572),
- 4) zakładu opiekuńczo-leczniczego,
- 5) zakładu pielęgnacyjno-opiekuńczego,
- 6) hospicjum stacjonarnego,
- 7) placówki opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej, interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego,

8) innej niż wymienione w pkt 1-7 placówki zapewniającej całodobową opiekę osobom z niepełnosprawnościami, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku
– o ile podmiot wymieniony w pkt. 1-8 jest zobowiązany do zapewnienia opieki użytkownikowi.

3. Przepisu ust. 2 nie stosuje się do osób umieszczonych w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego, o ile dyrektor tej placówki osobiście sprawuje całodobową opiekę nad osobą uprawnioną do asystencji osobistej i prowadzi wspólnie z nią gospodarstwo domowe.

4. Przepisu ust. 2 nie stosuje się do świadczenia czynności asystencji osobistej:

- 1) niezbędnych do skorzystania z asystencji osobistej poza podmiotami wskazanymi w ust. 2, lub
- 2) gdy użytkownik realizuje obowiązki zawodowe lub odwiedza osobę przebywającą w podmiotach wskazanych w ust. 2.

5. Użytkownik tymczasowo aresztowany lub odbywający karę pozbawienia wolności lub umieszczony w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym jest obowiązany niezwłocznie powiadomić Zakład Ubezpieczeń Społecznych o tymczasowym aresztowaniu lub o odbywaniu kary pozbawienia wolności lub o umieszczeniu w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym. Obowiązek ten spoczywa również na dyrektorze aresztu lub zakładu karnego lub kierowniku Krajowego Ośrodka Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym.

6. Osoba umieszczona w zakładzie poprawczym i schronisku dla nieletnich lub jej opiekun prawny, są obowiązani niezwłocznie powiadomić Zakład Ubezpieczeń Społecznych o umieszczeniu w zakładzie poprawczym i schronisku dla nieletnich. Obowiązek ten spoczywa również na dyrektorze zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich.

Art. 22. 1. Liczbę przyznaną godzin asystencji osobistej zmniejsza się o 75%, w okresie przebywania użytkownika w placówkach wymienionych w art. 21 ust. 2.

2. Liczbę przyznaną godzin asystencji osobistej zmniejsza się o 50% w okresie korzystania przez danego użytkownika z usług realizowanych w:

- 1) placówce oświatowej niezapewniającej całodobowej opieki;
- 2) ośrodka wsparcia dla osób zaburzeniami psychicznymi, o którym mowa w art. 51 ustawy o pomocy społecznej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1283 i 1572);
- 3) klubie integracji społecznej;
- 4) centrum integracji społecznej;

- 5) warsztacie terapii zajęciowej;
- 6) innym niż wymienione w pkt 1-5 ośrodku wsparcia lub placówce, zapewniających wsparcie dzienne.

3. W przypadku spełniania przez użytkownika przesłanek łącznie z ust. 1 i 2, liczbę przyznanych godzin asystencji osobistej zmniejsza się jednokrotnie, o wartość wskazaną w ust. 1.

4. Wynik pomniejszenia liczby przyznanych godzin asystencji osobistej zaokrągla się wzwyż, do liczby całkowitej.

5. Liczba przyznanych godzin asystencji osobistej, pomniejszonych w związku z ust. 1-4, nie może wynieść mniej niż 15 godzin miesięcznie.

6. Zmniejszenia liczby godzin asystencji, o których mowa w ust. 1 i 2, dokonuje się od kolejnego miesiąca następującego po miesiącu, w którym użytkownik rozpoczął korzystanie z usług placówki, o których mowa w art. 21 ust. 2, lub korzystał z usług wymienionych w ust. 2.

Art. 23. W przypadku jednoczesnego korzystania z:

- 1) usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi
- 2) zatrudnienia wspomaganego,
- 3) świadczeń szpitalnych lub stacjonarnych i całodobowych świadczeń zdrowotnych innych niż świadczenia szpitalne, finansowanych ze środków publicznych, o których mowa w art. 2 pkt 11 i 12 ustawy z 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz. U. z 2024 r. poz. 799),
- 4) innych niż asystencja osobista finansowanych ze środków publicznych form indywidualnego wsparcia osoby z niepełnosprawnością w wykonywaniu czynności, których nie może wykonywać bez korzystania ze wsparcia osób trzecich na równi z innymi osobami,
- 5) warsztatu terapii zajęciowej w rozumieniu art. 10a ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych albo zakładu aktywności zawodowej, o którym mowa w art. 29 ust. 1 tej ustawy,
- 6) placówki wsparcia dziennego, o której mowa w art. 19 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- 7) jednostki organizacyjnej pomocy społecznej w rozumieniu art. 6 pkt 5 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej,

8) hospicjum domowego

– czynności realizowane w ramach wymienionych usług oraz w ramach asystencji osobistej nie mogą być wykonywane w tym samym czasie i obejmować tych samych czynności.

Art. 24. 1. W ostatnim miesiącu obowiązywania kontraktu trójstronnego, koordynator asystencji osobistej dokonuje ewaluacji świadczenia asystencji osobistej. W ewaluacji bierze udział użytkownik i jego asystent osobisty. W ewaluacji osoby niepełnoletniej lub o ograniczonej zdolności do czynności prawnych bierze udział jej przedstawiciel ustawowy. Na wniosek użytkownika w ewaluacji może uczestniczyć doradca wzajemny, o którym mowa art. 18 ust. 2.

2. Realizatorzy i użytkownicy samodzielnie zatrudniający asystentów osobistych oraz osoby i podmioty zaangażowane przez nich przy organizacji lub świadczeniu asystencji osobistej uczestniczą w ewaluacji organizacji i świadczenia asystencji osobistej przeprowadzanej przez Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych lub podmioty zaangażowane przez niego do realizacji ewaluacji.

3. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy sposób realizacji ewaluacji, mając na względzie konieczność zagwarantowania wysokiej jakości i właściwego poziomu bezpieczeństwa świadczenia asystencji osobistej.

Art. 25. 1. Osoba, która nienależnie korzystała z asystencji osobistej, jest obowiązana do zwrotu kosztów jej świadczenia.

2. Za nienależne korzystanie z asystencji osobistej uważa się asystencję osobistą świadczoną:

- 1) na podstawie fałszywych danych zawartych we wniosku o ustalenie prawa do asystencji osobistej, załącznikach do tego wniosku, oświadczeniach lub dokumentach albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez użytkownika;
- 2) w przypadku niewywiązania się z obowiązku, o którym mowa w art. 14, jeżeli zmiana danych mogła mieć wpływ na prawo do asystencji lub liczbę przyznanych godzin asystencji osobistej;
- 3) mimo braku prawa do asystencji osobistej.

3. Od ustalonych przez Zespół kosztów nienależnego korzystania z asystencji osobistej są naliczane odsetki ustawowe za opóźnienie.

4. Należności z tytułu nienależnego korzystania z asystencji osobistej ulegają przedawnieniu z upływem 3 lat od dnia, w którym decyzja o ustaleniu i zwrocie kosztów nienależnego korzystania z asystencji osobistej stała się ostateczna.

5. Bieg przedawnienia przerywa:

- 1) odroczenie terminu płatności należności,
- 2) rozłożenie spłaty należności na raty,
- 3) zastosowanie środka egzekucyjnego, o którym dłużnik został powiadomiony,
- 4) ogłoszenie upadłości dłużnika

– przy czym po przerwaniu biegu terminu przedawnienia, biegnie on na nowo od dnia następującego odpowiednio po dniu odroczenia terminu płatności należności, rozłożenia spłaty należności na raty, zastosowania środka egzekucyjnego, o którym dłużnik został powiadomiony, lub ogłoszenia upadłości.

6. Nie wydaje się decyzji o ustaleniu i zwrocie kosztów nienależnego korzystania z asystencji osobistej, jeżeli od dnia wydania ostatecznej decyzji ustalającej prawo do asystencji osobistej upłynęło więcej niż 3 lata.

7. Kwoty kosztów nienależnego korzystania z asystencji osobistej podlegają egzekucji w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

8. Wojewoda może odstąpić od żądania zwrotu kwoty kosztów nienależnego korzystania z asystencji osobistej łącznie z odsetkami w całości lub w części, odroczyć termin płatności albo rozłożyć na raty, jeżeli zachodzą szczególnie uzasadnione okoliczności dotyczące sytuacji osoby zobowiązanej do zwrotu kosztów nienależnego korzystania z asystencji osobistej, której ustalono prawo do asystencji osobistej.

9. W przypadku śmierci osoby, która nienależnie korzystała z asystencji osobistej, należności, o których mowa w ust. 1, wygasają.

Rozdział 8

Realizatorzy asystencji osobistej

Art. 26. 1. Asystencję osobistą:

- 1) organizują i realizują powiaty;
- 2) mogą organizować i realizować podmioty wpisane do Rejestru Realizatorów Asystencji Osobistej, prowadzonego przez właściwego miejscowo wojewodę.

2. Wpis do rejestru, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, może uzyskać organizacja pozarządowa, o której mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku

publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2024 r. poz. 1491 i 1761), z wyjątkiem partii politycznych, europejskich partii politycznych, związków zawodowych i organizacji pracodawców, samorządów zawodowych, fundacji utworzonych przez partie polityczne i europejskich fundacji politycznych, lub spółdzielnia socjalna, jeżeli spełnia następujące warunki:

- 1) do zadań statutowych należy ochrona praw osób z niepełnosprawnością;
- 2) realizuje bezpośrednie wsparcie w codziennym funkcjonowaniu osób niepełnosprawnych, w szczególności realizuje asystencję osobistą osób z niepełnosprawnościami, przez okres co najmniej 12 miesięcy, licząc na dzień złożenia wniosku o wpis do rejestru, o którym mowa w ust. 1 pkt 2;
- 3) nie posiada zaległości w opłacaniu podatków i składek na ubezpieczenia społeczne lub zdrowotne;
- 4) nie posiada zaległości we wpłatach na rzecz Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych lub innych zobowiązań na rzecz Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych;
- 5) członkowie organu zarządzającego tego podmiotu nie byli ukarani zakazem pełnienia funkcji związanych z dysponowaniem środkami publicznymi oraz skazani prawomocnym wyrokiem za przestępstwo umyślne lub umyślne przestępstwo skarbowe;
- 6) posiada zasoby organizacyjne oraz kadrowe pozwalające na zapewnienie wysokiej jakości realizacji asystencji osobistej, w szczególności:
 - a) zatrudnia lub może zaangażować co najmniej 3 osoby spełniające kryteria dla asystentów osobistych, wskazane w art. 16 pkt 2,
 - b) zatrudnia osobę zapewniającą obsługę księgową lub ma podpisaną stosowną umowę z podmiotem świadczącym usługę obsługi księgowej.

3. Realizator, o którym mowa w ust. 1 pkt 2:

- 1) zatrudnia asystentów osobistych, rozlicza wsparcie oraz monitoruje jakości ich pracy;
- 2) prowadzi obsługę placową, kadrową, rachunkową i administracyjną współpracy użytkowników z asystentami osobistymi, w tym comiesięcznej wypłaty wynagrodzeń, w tym:
 - a) prowadzi na bieżąco ewidencję godzin świadczenia asystencji osobistej w systemie teleinformatycznym asystencji osobistej, o którym mowa w art. 34,
 - b) dokumentuje wykonywanie kontraktu trójstronnego,

- c) przechowuje dokumenty, o których mowa w lit. b, do czasu upływu 5 lat od dnia zakończenia wykonywania umowy o świadczenie asystencji osobistej,
 - d) wypłaca wynagrodzenie asystentowi osobistemu na rachunek wskazany w rejestrze, o którym mowa w art. 36,
 - e) udziela Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych wszelkich wyjaśnień dotyczących rozliczenia tych godzin z asystentem osobistym oraz przedstawia na jego żądanie dokumenty potwierdzające wykonywanie kontraktu trójstronnego;
- 3) zatrudnia koordynatora ds. asystencji osobistej;
 - 4) prowadzi szkolenia ogólne oraz organizuje szkolenia z pierwszej pomocy i ewakuacji osób z niepełnosprawnościami dla kandydatów na asystentów osobistych;
 - 5) realizuje superwizję dla zatrudnianych asystentów osobistych;
 - 6) organizuje mediacje między użytkownikiem a asystentem osobistym;
 - 7) wspiera użytkownika w wyborze asystenta osobistego zgodnie z indywidualnymi potrzebami użytkownika, jeśli użytkownik zgłosi zapotrzebowanie na takie wsparcie;
 - 8) organizuje zastępstwo za asystenta osobistego na czas jego zwolnień lekarskich, urlopów i innych okoliczności uniemożliwiających świadczenie asystencji osobistej;
 - 9) zapewnia możliwość podnoszenia kompetencji asystentów osobistych, w tym poprzez umożliwienie udziału w szkoleniach specjalistycznych;
 - 10) monitoruje, ewaluuje i kontroluje jakość usług świadczonych przez asystentów osobistych, których zatrudnia, również w miejscu i czasie ich świadczenia;
 - 11) monitoruje i rejestruje wypadki związane ze świadczeniem asystencji osobistej, w szczególności z wykonywaniem czynności medyczno-pielęgniarskich;
 - 12) prowadzi działania o charakterze informacyjnym, edukacyjnym i promocyjnym w zakresie asystencji osobistej.

4. Realizator nie może powierzyć wykonania asystencji osobistej innej osobie prawnej, z wyjątkiem sytuacji określonej w art. 30 ust. 3.

5. Realizator, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, może realizować zadania z zakresu asystencji osobistej w danym roku kalendarzowym na rzecz użytkowników, dla których łączna kwota środków przyznanych na świadczenie asystencji osobistej wynosi maksymalnie 5-krotność kwoty przychodów realizatora za rok poprzedni.

6. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, określi w drodze rozporządzenia:

- 1) tryb składania i rozpatrywania wniosków o wpis do rejestru, o którym mowa w ust. 1 pkt 2,
- 2) sposób dokonywania wpisu i zmian w rejestrze, zakres danych objętych rejestrem oraz sposób prowadzenia tego rejestru,
- 3) wzór wniosku, o którym mowa w ust. 2, oraz zawiadomienia o wpisie – uwzględniając konieczność zapewnienia wysokiej jakości i bezpieczeństwa świadczenia asystencji osobistej oraz efektywnego korzystania z asystencji osobistej.

Art. 27. 1. Wojewoda dokonuje wpisu podmiotu do rejestru, o którym mowa w art. 26 ust. 1 pkt 2, na okres 4 lat, na wniosek podmiotu.

2. Wniosek, o którym mowa w ust. 1, obejmuje:

- 1) nazwę;
- 2) numer w Krajowym Rejestrze Sądowym;
- 3) NIP;
- 4) siedzibę i adres;
- 5) dane kontaktowe (telefon i adres poczty elektronicznej);
- 6) wskazanie powiatów, na terenie których zapewnia świadczenie asystencji osobistej;
- 7) dokumenty potwierdzające spełnianie wymagań określonych w art. 26 ust. 3.

3. Rozpatrzenie wniosku przez wojewodę o wpis do rejestru, o którym mowa w art. 26 ust. 1 pkt 2, następuje w terminie 30 dni od dnia jego wpływu.

4. Wojewoda przed dokonaniem wpisu do rejestru, o którym mowa w art. 26 ust. 1 pkt 2, weryfikuje spełnianie przez wnioskodawcę wymagań określonych w art. 26 ust. 3 i ust. 6 pkt 1.

5. Weryfikacja, o której mowa w ust. 4, może polegać na:

- 1) żądaniu dodatkowych dokumentów lub wyjaśnień, w tym pisemnych;
- 2) kontroli spełniania wymagań określonych w art. 26 ust. 3 i ust. 6 pkt 1.

6. Wojewoda przeprowadza kontrolę, o której mowa w ust. 5, na zasadach określonych w art. 28 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz.U. z 2023 r. poz. 190).

7. Wojewoda wpisuje wnioskodawcę do rejestru, o którym mowa w art. 26 ust. 1 pkt 2, jeżeli z weryfikacji, o której mowa w ust. 4, wynika, że wnioskodawca spełnia wymagania

określone w art. 26 ust. 3 i ust. 6 pkt 1. W przypadku niespełniania tych wymagań Wojewoda odmawia wpisu do tego rejestru.

8. Podmiot wpisany do rejestru, o którym mowa w art. 26 ust. 1 pkt 2, jest obowiązany do powiadomienia wojewody o każdej zmianie warunków stanowiących podstawę uzyskania wpisu do rejestru, o których mowa w ust. 3.

9. Wojewoda wykreśla z rejestru, o którym mowa w art. 26 ust. 1 pkt 2, podmiot w razie:

- 1) istotnego naruszenia obowiązków określonych w art. 26 ust. 3 lub w przepisach wydanych na podstawie art. 26 ust. 6 pkt 1;
- 2) uniemożliwienia kontroli, o której mowa w art. 32 ust. 1 pkt 4;
- 3) na wniosek zainteresowanego realizatora;
- 4) w następstwie wykreślenia organizacji z rejestru organizacji.

10. Wpis do rejestru, o którym mowa w art. 26 ust. 1 pkt 2, odmowa wpisu do tego rejestru oraz wykreślenie z tego rejestru następuje w drodze decyzji administracyjnej.

11. Od decyzji wojewody w zakresie wpisu do rejestru, o którym mowa w art. 26 ust. 1 pkt 2, przysługuje odwołanie do ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, w terminie 14 dni od otrzymania decyzji administracyjnej, o której mowa w ust. 10.

12. Rozpatrzenie odwołania, o którym mowa w ust. 11, następuje w terminie 60 dni od dnia jego wpływu.

13. Dane z rejestru, o którym mowa w art. 26 ust. 1 pkt 2 udostępnia się Ministrowi właściwemu do spraw zabezpieczenia społecznego.

14. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, określi w drodze rozporządzenia wzór wniosku o odwołanie, o którym mowa w ust. 11, uwzględniając konieczność zapewnienia wysokiej jakości i bezpieczeństwa świadczenia asystencji osobistej oraz efektywnego korzystania z asystencji osobistej.

Art. 28. 1. Realizator organizuje pracę zatrudnianych przez siebie asystentów osobistych, w szczególności za pomocą koordynatora asystencji osobistej.

2. Koordynator asystencji osobistej:

- 1) przygotowuje we współpracy z użytkownikiem i asystentem osobistym projekt kontraktu trójstronnego;
- 2) uczestniczy w zindywidualizowanym instruktażu;
- 3) monitoruje świadczenie asystencji osobistej;

- 4) podejmuje bieżące interwencje i działania w razie nieprawidłowości w świadczeniu asystencji osobistej lub trudności w relacji pomiędzy użytkownikiem a asystentem osobistym;
- 5) przygotowuje i prowadzi ewaluację świadczenia asystencji osobistej.

3. Koordynator asystencji osobistej musi posiadać następujące kompetencje i kwalifikacje:

- 1) co najmniej trzyletnie udokumentowane doświadczenie w bezpośrednim wsparciu osób niepełnosprawnych lub korzystanie z asystencji osobistej, w wymiarze co najmniej 30 godzin miesięcznie przez co najmniej 1 rok;
- 2) co najmniej roczne udokumentowane doświadczenie w koordynowaniu pracy zawodowej lub wolontariackiej zespołów powyżej 5 osób;
- 3) spełnia co najmniej jedno z poniższych wymagań:
 - a) posiada co najmniej roczne doświadczenie w zarządzaniu asystencją osobistą, lub innymi niż asystencja osobista formami indywidualnego wsparcia osoby z niepełnosprawnością w wykonywaniu czynności, których nie może wykonywać bez korzystania ze wsparcia osób trzecich na równi z innymi osobami;
 - b) posiada doświadczenie świadczenia asystencji osobistej jako asystent osobisty, w wymiarze co najmniej 30 godzin miesięcznie przez co najmniej 1 rok;
- 4) posiada wykształcenie co najmniej średnie.

4. Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych zapewnia szkolenie dla koordynatorów asystencji osobistej.

5. Realizator zapewnia koordynatorom asystencji osobistej ubezpieczenie od następstw nieszczęśliwych wypadków oraz odpowiedzialności cywilnej w zakresie realizacji asystencji osobistej.

6. Realizator jest administratorem danych osobowych przetwarzanych w związku z wykonywaniem zadań określonych w ust. 2.

Art. 29. 1. Realizator zapewnia szkolenie ogólne dla asystentów osobistych, szkolenie z pierwszej pomocy oraz przeszkolenie z ewakuacji osób z niepełnosprawnościami dla asystentów osobistych.

2. Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych zapewnia szkolenie dla użytkowników oraz superwizję dla asystentów osobistych, a także monitoruje jakość świadczonych usług.

3. Superwizorem asystencji osobistej może być osoba, która posiada certyfikat superwizora pracy socjalnej lub:

- 1) wykształcenie wyższe z zakresu nauk społecznych, lub wykształcenie wyższe w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu, oraz
- 2) 3-letnie doświadczenie zawodowe jako asystent osobisty.

4. Przed rozpoczęciem pracy superwizor asystencji osobistej jest obowiązany ukończyć szkolenie dla superwizorów asystencji osobistej.

5. Realizator przekazuje do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych sprawozdanie ze świadczenia asystencji osobistej za każdy kwartał w terminie do końca miesiąca następującego po zakończeniu danego kwartału.

6. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, wzór i sposób sporządzania rocznego raportu, o którym mowa w ust. 5, oraz sposób jego przekazywania, uwzględniając potrzebę zapewnienia kompletności i jednolitości informacji przekazywanej przez realizatorów oraz skutecznej realizacji zadań z zakresu asystencji osobistej finansowanych z budżetu państwa.

7. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) szczegółowy program i zakres godzinowy szkoleń dla użytkowników, koordynatorów i superwizorów asystencji osobistej oraz doradców wzajemnych oraz minimalne kwalifikacje osób prowadzących te szkolenia,
- 2) sposób realizacji superwizji,
- 3) sposób realizacji doradztwa wzajemnego

– mając na względzie konieczność zapewnienia właściwych relacji pomiędzy użytkownikiem a asystentem osobistym oraz zagwarantowania właściwej jakości i bezpieczeństwa świadczenia asystencji osobistej.

Rozdział 9

Zadania władz publicznych związane z asystencją osobistą

Art. 30. 1. Powiat jest obowiązany zapewnić asystencję osobistą, jeżeli użytkownik wybierze powiat jako realizatora.

2. Realizacja obowiązku zapewnienia asystencji osobistej należy do zadań zleconych powiatu z zakresu administracji rządowej.

3. Powiat może zapewniać asystencję osobistą poprzez zlecenie realizowania asystencji osobistej podmiotom, o których mowa w art. 26 ust. 1 pkt 2.

4. Do zlecania zadań, o których mowa w ust. 3, stosuje się przepisy ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Art. 31. Powiat zapewnia szkolenie ogólne dla asystentów osobistych, szkolenie z pierwszej pomocy oraz przeszkolenie z ewakuacji osób z niepełnosprawnościami dla asystentów osobistych.

Art. 32. 1. Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych:

- 1) organizuje szkolenia ogólne dla użytkowników;
- 2) organizuje szkolenia dla użytkowników samodzielnie rozliczających i prowadzących dokumentację związaną z zatrudnieniem asystenta osobistego;
- 3) zapewnia doradztwo wzajemne użytkownikom, w tym użytkownikom samodzielnie zatrudniającym asystentów osobistych;
- 4) nadzoruje wykonywanie przez realizatorów i powiaty zadań określonych ustawą;
- 5) nadzoruje ustalanie przez Zespoły prawa do asystencji osobistej;
- 6) zleca wojewodom przeprowadzenie kontroli u realizatorów i w powiatach;
- 7) organizuje szkolenia dla koordynatorów asystencji osobistej;
- 8) organizuje szkolenia dla superwizorów asystencji osobistej oraz doradców wzajemnych;
- 9) organizuje i prowadzi ewaluację organizacji i świadczenia asystencji osobistej.

2. Realizację zadań, o których mowa w ust. 1 pkt 1- 3, 7 - 9 Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych może zlecić organizacjom pozarządowym, o których mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz podmiotom wymienionym w art. 3 ust. 3 tej ustawy, prowadzącym działalność na rzecz osób niepełnosprawnych, zapewniającym gwarancję wysokiej jakości realizacji zadań.

3. Do nadzoru, o którym mowa w ust. 1 pkt 5, stosuje się przepisy art. 34 ust. 2-4 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

4. Do nadzoru, o którym mowa w ust. 1 pkt 4, stosuje się odpowiednio przepis art. 6c ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

5. Kontrolę, o której mowa w ust. 1 pkt 6, przeprowadza się na zasadach określonych w art. 28 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie.

Art. 33. Zakład Ubezpieczeń Społecznych realizuje zadania określone w ustawie:

- 1) zapewnia osobom z niepełnosprawnościami pomoc, w tym dostęp do środków technicznych umożliwiających złożenie wniosku o ustalenie prawa do asystencji osobistej i załączników do tego wniosku;
- 2) przekazuje środki na asystencję osobistą uzyskane w ramach dotacji z budżetu państwa na wydzielony rachunek bankowy realizatora, a w użytkownika samodzielnie zatrudniającego asystenta osobistego – na wydzielony rachunek bankowy użytkownika;
- 3) finansuje asystentom osobistym ubezpieczenie od następstw nieszczęśliwych wypadków oraz od odpowiedzialności cywilnej w zakresie świadczenia asystencji osobistej;
- 4) ma prawo żądania od asystenta osobistego i użytkownika dokumentów potwierdzających wykonywanie umowy o świadczenie asystencji osobistej;
- 5) zapewnia wojewodom dostęp do systemu teleinformatycznego, o którym mowa w art. 34.
- 6) przekazuje Pełnomocnikowi Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych informacje o liczbie zgłoszonych do ubezpieczeń społecznych lub do ubezpieczenia zdrowotnego asystentów osobistych w poszczególnych miesiącach oraz o poniesionych na ten cel wydatkach;
- 7) współpracuje z Pełnomocnikiem Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych w celu zapewnienia wysokiej jakości oraz efektywności świadczenia asystencji osobistej.

Art. 34. Zakład Ubezpieczeń Społecznych, we współpracy z Pełnomocnikiem Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych tworzy, rozbudowuje, dostosowuje i utrzymuje system teleinformatyczny asystencji osobistej.

Art. 35. 1. System teleinformatyczny spełnia minimalne wymagania dla systemów teleinformatycznych oraz zapewnia interoperacyjność systemu na zasadach określonych w Krajowych Ramach Interoperacyjności.

2. System teleinformatyczny spełnia wymagania zawarte w ustawie z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych.

3. System teleinformatyczny zapewnia bezpieczeństwo przetwarzanych danych osobowych oraz środki określone w art. 32 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady

(UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz. Urz. UE L 119 z 04.05.2016, str. 1, z późn. zm.).

Art. 36. 1. Kandydat na asystenta osobistego składa wniosek o wpis do rejestru zawierającego następujące dane:

- 1) imię i nazwisko;
- 2) datę urodzenia;
- 3) numer PESEL albo, jeżeli nie nadano tego numeru, serię i numer dowodu osobistego lub numer paszportu;
- 4) adres miejsca zamieszkania;
- 5) adres miejsca pobytu lub ostatniego miejsca zamieszkania - w przypadku osoby nieposiadającej adresu miejsca zamieszkania;
- 6) adres do korespondencji, jeżeli jest inny niż adres zamieszkania;
- 7) adres poczty elektronicznej, jeżeli wnioskodawca taki adres posiada;
- 8) numer rachunku bankowego, na który ma być przelewane wynagrodzenie za świadczenie asystencji osobistej.

2. Kandydat na asystenta osobistego może również podać informację o ukończeniu szkolenia, o którym mowa w art. 16 ust. 2 pkt 6-8.

3. Dokonując wpisu w rejestrze, kandydat na asystenta osobistego składa oświadczenie następującej treści:

„Świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia wynikającej z art. 233 § 6 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny oświadczam, że:

- 1) dane zawarte we wniosku o wpis do rejestru są kompletne i zgodne z prawdą;
- 2) znane mi są i spełniam warunki bycia asystentem osobistym określone w art. 16 ust. 2 pkt 1-5 ustawy z dnia ... 2024 r. o asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami.”.

4. Klauzula ta zastępuje pouczenie właściwej instytucji o odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań.

5. Dane z rejestru, o którym mowa w ust. 1 udostępnia się Ministrowi właściwemu do spraw zabezpieczenia społecznego.

Art. 37. 1. Wpisu w rejestrze, o którym mowa w art. 36 ust. 1, dokonuje się z wykorzystaniem systemu, o którym mowa w art. 34, po zastosowaniu zapewnionych w systemie sposobów potwierdzenia pochodzenia oraz integralności przesłanych danych.

2. Wpisem do rejestru jest również wykreślenie albo zmiana wpisu.

Art. 38. Przed ujawnieniem wpisu w rejestrze wojewoda właściwy ze względu na miejsce pobytu lub ostatnie miejsce pobytu kandydata na asystenta, zwany dalej “wojewodą”:

- 1) sprawdza poprawność i kompletność danych podanych we wpisie, o których mowa w art. 36 ust. 1,
 - 2) weryfikuje dane podane we wpisie, o których mowa w art. 36 ust. 1, w oparciu o dokumenty elektroniczne, o których mowa w art. 36 ust. 3
- w terminie 7 dni od dnia dokonania tego wpisu.

Art. 39. 1. Wojewoda ujawnia wpis w rejestrze, o którym mowa w art. 36 ust. 1, jeżeli jest on poprawny, kompletny i zgodny z dokumentami elektronicznymi, o których mowa w art. 36 ust. 3.

2. Jeżeli wpis w rejestrze, o którym mowa w art. 36 ust. 1, nie spełnia wymagań określonych w ust. 1, wojewoda informuje o tym kandydata na asystenta osobistego na adres, o którym mowa w art. 36 ust. 1 pkt 5-7, wskazując termin na zmianę lub uzupełnienie danych objętych wpisem do rejestru, pod rygorem usunięcia wpisu.

3. Wpis w rejestrze, o którym mowa w art. 36 ust. 1, który nie spełnia wymagań określonych w ust. 1, po upływie terminu, o którym mowa w ust. 2, podlega usunięciu.

Art. 40. Wpis w rejestrze nie podlega opłacie.

Art. 41. Kandydat na asystenta osobistego oraz asystent osobisty, którego wpis do rejestru, o którym mowa w art. 36 ust. 1, ujawniono jest obowiązany do niezwłocznego aktualizowania danych wpisanych do rejestru w przypadku ich zmiany.

Art. 42. 1. Wojewoda jest administratorem danych osobowych objętych rejestrem.

2. Dane osobowe kandydatów na asystentów osobistych i asystentów osobistych wpisanych do rejestru są jawne dla realizatorów i Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych.

3. Dane osobowe kandydatów na asystentów osobistych i asystentów osobistych wpisanych do rejestru są jawne dla osób z niepełnosprawnością, dla których ustalono prawo do asystencji, z wyłączeniem danych, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt 2 – 6.

Art. 43. 1. Wojewoda usuwa wpis do rejestru w przypadku:

- 1) pisemnego wniosku osoby wpisanej do tego rejestru;
 - 2) zaprzestania spełniania warunków, o których mowa w art. 16 ust. 2 pkt 2-5;
 - 3) niezgodności danych w rejestrze ze stanem faktycznym po uprzednim wezwaniu do złożenia wyjaśnień w tej sprawie w terminie 7 dni od dnia otrzymania wezwania.
2. Usunięcie wpisu następuje w drodze decyzji administracyjnej.

Art. 44. 1. W przypadku usunięcia wpisu do rejestru, o którym mowa w art. 36 ust. 1, wpis następuje, gdy decyzja stanie się ostateczna.

2. W postępowaniu administracyjnym w sprawach dotyczących wpisu do rejestru organem wyższego stopnia jest minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego.

Art. 45. Usunięcie wpisu do rejestru, o którym mowa w art. 44 ust. 1, skutkuje wygaśnięciem z mocy prawa kontraktu trójstronnego albo umowy o świadczenie asystencji osobistej z asystentem osobistym, którego ten wpis dotyczy.

Art. 46. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego przyjmuje resortowy program asystencji osobistej, finansowany ze środków Funduszu Solidarnościowego będący programem, o którym mowa w art. 7 ustawy z dnia 23 października 2018 r. o Funduszu Solidarnościowym (Dz. U. z 2024 r. poz. 296, 863, 1089, 1572 i 1615). Program może mieć charakter jednoroczny lub wieloletni.

Art. 47. Rada Ministrów corocznie, w terminie do 30 czerwca, składa Sejmowi, sprawozdanie z realizacji ustawy za rok ubiegły.

Rozdział 10

Finansowanie zadań z zakresu asystencji osobistej

Art. 48. 1. Realizowanie asystencji osobistej, w tym koszty związane z:

- 1) ustalaniem prawa do asystencji osobistej, obsługą, działaniem i wynagrodzeniem członków Zespołów,
- 2) świadczeniem asystencji osobistej, w tym koszty jej obsługi związane z zatrudnianiem asystentów osobistych, koordynatorów asystencji osobistej, prowadzeniem szkoleń, superwizji, doradztwa wzajemnego i ewaluacji,
- 3) kosztami organizacyjnymi i administracyjnymi realizatorów w wysokości 7% środków im przekazywanych na zadania związane ze świadczeniem asystencji osobistej,

- 4) kosztami organizacyjnymi i administracyjnymi użytkowników samodzielnie zatrudniających asystentów osobistych w wysokości 3% środków im przekazywanych na zadania związane ze świadczeniem asystencji osobistej,
- 5) szkoleniem osób związanych z realizowaniem asystencji osobistej, w tym koszty ich obsługi związane ze szkoleniem członków Zespołów, trenerów dla Zespołów, szkolenia koordynatorów asystencji osobistej, superwizorów asystencji osobistej, doradców wzajemnych oraz użytkowników samodzielnie rozliczających asystentów osobistych, działania edukacyjne i promocyjne, materiały wspierające wdrażanie,
- 6) zapewnieniem właściwej jakości oraz bezpieczeństwa świadczenia asystencji osobistej, w tym koszty szkoleń specjalistycznych dla asystentów osobistych, ubezpieczenia od następstw nieszczęśliwych wypadków oraz od odpowiedzialności cywilnej w zakresie świadczenia asystencji osobistych dla asystentów osobistych i w zakresie realizacji asystencji osobistej dla koordynatorów asystencji osobistej,
- 7) działaniami organizacyjnymi i administracyjnymi związanymi z zapewnieniem przez powiaty właściwej realizacji zadań wynikających z ustawy,
- 8) obsługą administracyjno-organizacyjną asystencji osobistej, w tym koszty tworzenia, utrzymywania i ulepszania systemów informatycznych, wpisywania realizatorów do Rejestru Realizatorów Asystencji Osobistej, wpisywania kandydatów na asystentów osobistych do rejestru, o którym mowa w art. 36 ust. 1,
- 9) działaniami wspierającymi właściwe wdrażanie asystencji osobistej, w tym koszty działań edukacyjnych, promocyjnych, w tym kampanii społecznych promujących zostanie asystentem osobistym oraz tworzenia materiałów wspierających wdrażanie asystencji osobistej,
- 10) monitorowaniem, ewaluacją, nadzorem i kontrolą realizacji asystencji osobistej – są finansowane z budżetu państwa.

2. Do finansowania asystencji osobistej mają zastosowanie przepisy ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 1530, 1572, 1717 i 1756).

3. Zakład Ubezpieczeń Społecznych otrzymuje corocznie z budżetu państwa dotację na realizację zadań określonych ustawą.

4. Zakład Ubezpieczeń Społecznych przekazuje środki na asystencję osobistą uzyskane w ramach dotacji z budżetu państwa na rachunek bankowy realizatora, a w przypadku zawarcia umowy o świadczenie asystencji osobistej – na rachunek bankowy asystenta osobistego.

5. Minister właściwy do spraw finansów publicznych, na wniosek ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, może dokonywać przeniesień wydatków budżetowych między częściami budżetu państwa, działami, rozdziałami i paragrafami klasyfikacji wydatków, z przeznaczeniem na zadania wynikające z niniejszej ustawy.

6. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, sposób przekazywania środków, prowadzenia rachunków na cele asystencji osobistej oraz sprawozdawczości z wykorzystywania środków na asystencję osobistą, mając na względzie płynność realizowania asystencji osobistej.

Rozdział 11

Administracyjne kary pieniężne

Art. 49. 1. W razie stwierdzenia w wyniku kontroli, że zarząd powiatu nie realizuje zadania, o którym mowa w art. 26 ust. 1 pkt 1, właściwy wojewoda, biorąc pod uwagę przyczyny zaniechania, może nałożyć na członków zarządu powiatu administracyjną karę pieniężną, w wysokości od jednomiesięcznego do trzymiesięcznego jej wynagrodzenia za pracę, i wyznacza odpowiedni termin, nie dłuższy niż 3 miesiące, do wykonania zaniechanego obowiązku.

2. W razie kolejnego uchybienia obowiązkowi, kara pieniężna może być powtórzona.

3. Od decyzji o ukaraniu służy odwołanie do ministra właściwego do spraw administracji publicznej.

4. Kara pieniężna stanowi dochód budżetu państwa.

Rozdział 12

Zmiany w przepisach

Art. 50. W ustawie z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 226, z późn. zm.)³ w art. 21 w ust. 1 po pkt 114 dodaje się pkt 114a w brzmieniu:

„114a) wartość otrzymanych świadczeń w ramach asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami, o której mowa w ustawie z dnia o asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami (Dz. U. poz. ...);”.

³ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2024 r. poz. 232, 854, 859, 863, 1572, 1585, 1593, 1615 i 1635.

Art. 51. W ustawie z dnia 20 czerwca 1992 r. o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego (Dz. U. z 2024 r. poz. 380) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 1a w ust. 4 po pkt 1 dodaje się pkt 1a w brzmieniu:

„1a) asystentach osobistych - należy przez to rozumieć asystentów osobistych osoby z niepełnosprawnościami, o których mowa w ustawie z dnia ... o asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami (Dz. U. poz. ...);”;

2) w art. 2 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Do ulgi 95% przy przejazdach środkami publicznego transportu zbiorowego kolejowego oraz autobusowego, na podstawie biletów jednorazowych, jest uprawniony przewodnik lub opiekun towarzyszący w podróży osobie niewidomej albo osobie niezdolnej do samodzielnej egzystencji, a także asystent osobisty towarzyszący w podróży osobie z niepełnosprawnością.”.

Art. 52. W ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej i o zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 44, 858, 1089, 1165 i 1494) w art. 34 po ust. 6 dodaje się ust. 6a w brzmieniu:

„6a. Pełnomocnik realizuje również zadania określone w ustawie z dnia ... o asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami (Dz. U. poz. ...).”.

Art. 53 W ustawie z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 497, 863, 1243 i 1615) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 6 dodaje się ust. 4d w brzmieniu:

„4d. Asystenci osobiści zatrudnieni przez użytkownika na podstawie umowy o świadczenie asystencji osobistej, o której mowa w art. 14 ustawy z dnia ... o asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami (Dz. U. ...) podlegają ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, chorobowemu oraz wypadkowemu na zasadach określonych dla zleceniobiorców.”

Art. 54. W ustawie z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz. U. z 2024 r. poz. 361, 852, 1473 i 1721) w art. 43 w ust. 1 po pkt 23 dodaje się pkt 23a w brzmieniu:

„23a) asystencję osobistą osób z niepełnosprawnościami, o której mowa w ustawie z dnia ... o asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami (Dz. U. poz. ...);”.

Art. 55. W ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1283 i 1572) w art. 50 po ust. 2 dodaje się ust. 2a w brzmieniu:

„2a. Usługi opiekuńcze lub specjalistyczne usługi opiekuńcze, mogą być przyznane osobom

korzystającym z usług asystencji osobistej, w wymiarze i zakresie wynikającym z potrzeb niezaspokojonych w ramach usług asystencji osobistej.”.

Art. 56. W ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2024 r. poz. 1478) w art. 12 w ust. 7 w pkt 7 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 8 w brzmieniu:

„8) asystentów osobistych osoby z niepełnosprawnością, o których mowa w ustawie z dnia ... o asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami (Dz. U. poz. ...), towarzyszących osobie niepełnosprawnej.”.

Art. 57. W ustawie z dnia 16 listopada 2006 r. o opłacie skarbowej (Dz. U. z 2023 r. poz. 2111 oraz z 2024 r. poz. 1222 i 1757) w art. 2 ust. 1 w pkt 9 kropkę zastępuje się przecinkiem i dodaje się pkt 10 w brzmieniu:

„10) wydanie zaświadczenia potwierdzającego pełnienie funkcji asystenta osobistego, o którym mowa w ustawie z dnia ... o asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami (Dz. U. ...).”.

Art. 58. W ustawie z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz.U. z 2023 r. poz. 190) w art. 3 dodaje się ust. 4 w brzmieniu:

„4. Wojewoda wykonuje również zadania określone w ustawie z dnia ... o asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami (Dz. U. ...).”.

Art. 59. W ustawie z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 1530, 1572, 1717 i 1756) w art. 50 w ust. 6 po pkt 4c dodaje się pkt 4d w brzmieniu:

„4d) realizacji asystencji osobistej, o której mowa w ustawie z dnia 2024 r. o asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami (Dz. U. poz. ...);”.

Rozdział 13

Przepisy przejściowe, dostosowujące i końcowe

Art. 60. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, po upływie 18 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy, dokona przeglądu stosowania przepisów ustawy oraz przepisów wydanych na jej podstawie, w celu dokonania oceny systemu świadczenia asystencji osobistej oraz przedstawienia rekomendacji Radzie Ministrów w kwestii ewentualnej konieczności podjęcia działań korygujących w systemie świadczenia asystencji osobistej.

Art. 61. 1. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, po upływie trzech lat od dnia wejścia w życie ustawy, dokona:

- 1) przeglądu stosowania przepisów ustawy oraz przepisów wydanych na jej podstawie, w tym realizacji rządowego programu Asystent osobisty,
- 2) analizy wpływu tych przepisów na dzieci i młodzież z niepełnosprawnościami oraz ich rodzin, w szczególności osób stale je wspierających,

– w celu dokonania oceny systemu świadczenia asystencji osobistej dzieciom i młodzieży z niepełnosprawnościami i przedstawienia rekomendacji Radzie Ministrów w kwestii rozwiązań ustawowych umożliwiających rozwój świadczenia asystencji osobistej dzieciom i młodzieży, w tym objęcia prawem do asystencji osobistej dzieci przed ukończeniem 13 rż.

2. Przegląd, ocena oraz rekomendacje obejmą w szczególności możliwy wpływ asystencji osobistej dzieci i młodzieży na:

- 1) zwiększenie ich samostanowienia i możliwości realizacji niezależnego życia;
- 2) proces deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami;
- 3) na aktywność zawodową, sytuację społeczno-ekonomiczną oraz jakość życia ich rodzin, w szczególności osób stale je wspierających.

Art. 62. 1. Do dnia 31 grudnia 2027 r. do zamówień na usługi lub dostawy udzielane przez urząd obsługujący ministra właściwego do spraw rodziny, ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego i ministra właściwego do spraw pracy oraz Zakład Ubezpieczeń Społecznych w związku z wdrożeniem asystencji osobistej nie stosuje się przepisów ustawy z dnia 11 września 2019 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2022 r. poz. 1710, 1812, 1933 i 2185 oraz z 2023 r. poz. 412 i 825).

2. Do dnia 31 grudnia 2027 r. do zamówień na usługi lub dostawy udzielane przez wojewodę, w związku z wdrożeniem rozwiązań wynikających z wydawania przez wojewódzkie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności decyzji ustalających prawo do asystencji osobistej nie stosuje się przepisów ustawy z dnia 11 września 2019 r. – Prawo zamówień publicznych.

3. Zamawiający, w terminie 7 dni od dnia udzielenia zamówienia, o którym mowa w ust. 1 lub 2, zamieszcza w Biuletynie Zamówień Publicznych informację o udzieleniu tego zamówienia, w której podaje:

- 1) nazwę i adres siedziby zamawiającego;
- 2) datę i miejsce zawarcia umowy lub informację o zawarciu umowy drogą elektroniczną;

- 3) opis przedmiotu umowy, z wyszczególnieniem odpowiednio ilości rzeczy lub innych dóbr oraz zakresu usług;
- 4) cenę albo cenę maksymalną, jeżeli cena nie jest znana w chwili zamieszczenia ogłoszenia;
- 5) okoliczności faktyczne uzasadniające udzielenie zamówienia bez zastosowania przepisów o zamówieniach publicznych;
- 6) nazwę (firmę) podmiotu albo imię i nazwisko osoby, z którymi została zawarta umowa.

Art. 63. O prawo do asystencji osobistej, o którym mowa w art. 4 ust. 1 mogą ubiegać się w:

- 1) 2026 r. – osoby, które ukończyły 18 rok życia do ukończenia 65. roku życia, i które w skali potrzeby wsparcia, o której mowa w art. 4b ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej i o zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 44) uzyskały co najmniej 90 pkt;
- 2) 2027 r. – osoby, które ukończyły 18 rok życia do ukończenia 65. roku życia, i które w skali potrzeby wsparcia, o której mowa w art. 4b ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej i o zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 44) uzyskały co najmniej 85 pkt.

Art. 64. 1. Maksymalna miesięczna liczba godzin asystencji osobistej w przypadku osób, o których mowa w art. 4 ust. 1 pkt 1, w:

- 1) 2026 r. wynosi 200 godzin.
- 2) 2027 r. wynosi 220 godzin.

2. Maksymalną miesięczną liczbę godzin asystencji osobistej, o której mowa w ust. 1 pkt 1, pomniejsza się odpowiednio o liczbę godzin asystencji osobistej uzyskiwanej na podstawie programu „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością” przyjętego na podstawie art. 7 ust. 5 ustawy z dnia 23 października 2018 r. o Funduszu Solidarnościowym.

Art. 65. Wnioski o ustalenie prawa do asystencji można składać od 5 maja 2026 r., z wyjątkiem:

- 1) osób wskazanych w art. 4 ust. 1 pkt 2, które mogą składać wnioski od 1 stycznia 2027 r.
- 2) osób umieszczonych w placówkach wskazanych w art. 21. ust. 1 i 2, które mogą składać wnioski od 1 stycznia 2027 r.

Art. 66. Wnioski o ustalenie prawa do asystencji osobistej złożone:

- 1) do dnia 31 grudnia 2026 r. rozpatruje się nie później niż w terminie 90 dni od dnia złożenia wniosku;

2) do dnia 31 grudnia 2027 r. rozpatruje się nie później niż w terminie 60 dni od dnia złożenia wniosku.

Art. 67. Wymaganie w zakresie składu Zespołu określone w art. 8 ust. 4 obowiązuje od dnia 1 stycznia 2028 r.

Art. 68. Waloryzacja stawki godzinowej asystenta osobistego, o której mowa w art. 16 ust. 6, następuje od dnia 1 stycznia 2027 r.

Art. 69. Wymaganie w zakresie kwalifikacji koordynatora asystencji osobistej, o których mowa w art. 28 ust. 3 pkt 3, stosuje się od dnia 1 stycznia 2029 r.

Art. 70. Wymaganie w zakresie kwalifikacji superwizora asystencji osobistej, o którym mowa w art. 29 ust. 3 pkt 2, stosuje się od dnia 1 stycznia 2029 r.

Art. 71. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 lipca 2026 r, z wyjątkiem:

- 1) art. 4 ust. 1 pkt 2 i ust. 3 oraz art. 6 ust. 2, które wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2027 r.;
- 2) art. 25-31, które wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2026 r.;
- 3) art. 32-35 oraz art. 60, które wchodzi w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia;
- 4) art. 36-44, które wchodzi w życie z dniem 5 maja 2026 r.

Za zgodność pod względem prawnym, legislacyjnym i redakcyjnym

Paulina Roicka-Gruca

Zastępca Dyrektora Departamentu Prawnego
w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

/-podpisano elektronicznie/

<p>Nazwa projektu Ustawa o asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami</p> <p>Ministerstwo wiodące i ministerstwa współpracujące Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej</p> <p>Osoba odpowiedzialna za projekt w randze Ministra, Sekretarza Stanu lub Podsekretarza Stanu Łukasz Krasoń – Sekretarz Stanu, Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych</p> <p>Kontakt do opiekuna merytorycznego projektu Andrzej Łosiewicz Zastępca dyrektora Biura Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych, tel. 538 117 588 Sekretariat.bon@mriips.gov.pl</p>	<p>Data sporządzenia 28.11.2024 r.</p> <p>Źródło: Inicjatywa własna</p> <p>Nr w wykazie prac UD168</p>
--	---

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Jaki problem jest rozwiązywany?

Ustawa o asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami rozwiązuje problem braku systemowego dostępu do usługi asystencji osobistej, niezbędnej dla możliwości realizacji prawa do niezależnego życia osób wymagających intensywnego wsparcia (persons with high-support needs). Konieczność wprowadzenia tego rodzaju regulacji wynika m.in. z zobowiązań zawartych w ratyfikowanej przez Polskę w 2012 roku Konwencji ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami, a szczególnie z artykułu 19 tej Konwencji, który gwarantuje osobom z niepełnosprawnościami prawo do niezależnego życia i pełnego włączenia w społeczność lokalną.

Przyczyny i potrzeba rozwiązań planowanych w projekcie:

1. Brak systemowych regulacji: Dotychczas usługi asystencji osobistej były realizowane głównie w ramach Programu Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej” finansowany z Funduszu Solidarnościowego, co nie zapewniało ciągłości i powszechności wsparcia. Obecnie dostęp do tych usług jest uzależniony od lokalnych programów i projektów, co powoduje, że osoby z niepełnosprawnościami w różnych regionach kraju mają nierówny dostęp do niezbędnego wsparcia. Z raportu Najwyższej Izby Kontroli (2023) wynika, że asystencja osobista wymaga wdrożenia systemowego, na poziomie ustawowym.

2. Realizacja zobowiązań międzynarodowych: Polska, jako strona Konwencji ONZ o Prawach Osób z Niepełnosprawnościami, jest zobowiązana do zapewnienia tym osobom i możliwości prowadzenia niezależnego życia w społeczności lokalnej. Komitet ONZ ds. Praw Osób z Niepełnosprawnościami wielokrotnie wskazywał na konieczność wdrożenia uregulowanej ustawowo asystencji osobistej jako narzędzia realizacji tego prawa.

3. Realizacja zapisów Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030, w tym dotyczących deinstytucjonalizacji wsparcia.

4. Zwiększenie poziomu niezależności i komfortu życia codziennego: Usługa asystencji osobistej pozwala osobom z niepełnosprawnościami na podejmowanie i realizowanie decyzji dotyczących ich codziennego życia, co jest kluczowe dla ich niezależności i aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym. Pozwala to na ograniczenie systemowej dyskryminacji oraz wsparcie w pełnieniu ról społecznych i zawodowych, które bez tego wsparcia będzie znacznie utrudniona lub niemożliwa do realizacji. Niemożność zaspokojenia, w sposób godny podstawowych potrzeb życiowych, w tym dotyczących samoobsługi lub uzależnienie w tym zakresie od członków rodzin nie pozwala na osiągnięcie możliwie pełnego dobrostanu psychofizycznego. Co więcej, może prowadzić do wycofywania się osób z niepełnosprawnościami z życia społecznego i zawodowego.

5. Wsparcie dla rodzin i opiekunów: Brak systemowego wsparcia w postaci asystencji osobistej znacząco obciąża rodziny i opiekunów osób z niepełnosprawnościami. Sprawia, że wspieranie osób z niepełnosprawnościami w życiu codziennym staje się główną, a często – z konieczności - jedyną rolą społeczną, którą podejmują osoby opiekuńcze (zazwyczaj kobiety). Wprowadzenie ustawy odciąży te osoby, pozwalając im na długoterminowe planowanie swojej aktywności życiowej, w tym zawodowej, oraz całościową poprawę ich jakości życia.

Sytuacja aktualna oraz obowiązujący stan prawny

W Polsce, zgodnie z danymi z Elektronicznego Krajowego Systemu Monitoringu Orzekania o Niepełnosprawności (EKSMOoN) z I kwartału 2024 roku, żyje 1 181 563 osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności.

Osoby z niepełnosprawnością charakteryzują się zróżnicowanymi potrzebami wsparcia. Do 31 grudnia 2023 r. funkcjonujący system nie pozwalał precyzyjnie dopasowywać wsparcia posługując się dużymi podziałami (np. znaczny, umiarkowany, lekki stopień niepełnosprawności). Od 1 stycznia 2024 r. wdrażane jest ustalanie potrzeby wsparcia pod kątem funkcjonalnym, jednak nadal nie pozwala ono na kierowanie niektórymi dedykowanymi instrumentami wsparcia. Ma to szczególne znaczenie, bowiem wśród tej bardzo licznej oraz niezwykle zróżnicowanej grupy są osoby wymagające bardzo intensywnego wsparcia (persons with high-support needs), w tym wsparcia w wielu czynnościach życia codziennego, w tym także przez całą dobę. Aktualnie osoby te, z wyjątkiem wsparcia dostępnego w niewielkiej liczbie samorządów czy realizowanego przez (oraz zazwyczaj z udziałem organizacji pozarządowych w formie projektowej lub programowej), nie mają realnych i stabilnych alternatyw choćby dla zamieszkania w instytucjach całodobowych, takich jak domy pomocy społecznej czy zakłady opiekuńczo-lecznicze.

Od roku 2019 realizowany jest przez Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej program Asystent Osobisty Osoby z Niepełnosprawnością (dalej także: Program), w ramach którego, w dedykowanych naborach, wnioski i oferty o finansowanie projektowej asystencji mogą składać zarówno jednostki samorządu terytorialnego (gminy i powiaty), jak i organizacje pozarządowe. Program ma na celu zapewnienie dostępności do usług asystencji osobistej, tj. wsparcia w wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowaniu w życiu społecznym osób z niepełnosprawnościami. Podstawą prawną Programu jest art. 7 ust. 5 ustawy z dnia 23 października 2018 r. o Funduszu Solidarnościowym (Dz. U. z 2024 r. poz. 296 i 863). Program finansowany jest ze środków Funduszu Solidarnościowego, o którym mowa w ww. ustawie.

Na przestrzeni kilku lat realizacji Programu widoczny jest olbrzymi wzrost zainteresowania środkami na jego realizację, a co za tym idzie usługami asystencji osobistej, które są finansowane ze środków Funduszu Solidarnościowego.

Tytułem przykładu, należy wskazać, że w przypadku Programu realizowanego przez jednostki samorządu terytorialnego w roku 2023, łączna wnioskowana przez te jednostki kwota środków Funduszu Solidarnościowego, wyniosła 756 mln zł, przy dostępnym budżecie w wysokości 505 mln zł. Dokonano w konsekwencji pomniejszenia wartości przyznanych środków, uwzględniając przy tym procent środków jakie poszczególne województwa wykorzystają na realizację Programu w roku 2021. Z kolei, w przypadku wniosków jednostek samorządu terytorialnego na realizację Programu w roku 2024, ich wartość wyniosła już 1 288 mln zł. W związku z faktem, iż kwota ta znacząco przekraczała dostępny budżet wynoszący 760 mln zł, dokonano redukcji wartości wniosków o ponad 528 mln zł, tj. do wysokości 58,97% wnioskowanej przez jednostki samorządu terytorialnego kwoty. Podobnie w edycji konkursu na 2025 r. łączna wartość złożonych wniosków opiewała na kwotę 1 776 302 462,19 zł i przekraczała dostępny budżet, wynoszący 1 000 488 000,00 zł. W związku z powyższym dokonano stosownego pomniejszenia wartości wniosków o 775 888 915,48 zł, tj. do 56,32 % wnioskowanej kwoty jednolicie dla każdego z województw.

Podobna sytuacja ma miejsce w przypadku realizacji Programu przez organizacje pozarządowe. Dla Programu w edycji na rok 2023 wpłynęły oferty na jego realizację od organizacji pozarządowych na kwotę 223 mln zł. Wnioskowana kwota znacznie przekroczyła dostępny budżet, w związku z czym konieczne było ograniczenie wysokości przekazanych środków do kwoty 155 mln zł. Z kolei, dla Programu w edycji na rok 2024 r. organizacje pozarządowe złożyły oferty na realizację Programu już na kwotę 424 mln zł. W skutek ograniczeń budżetowych wysokość przekazanych środków zmniejszona została do kwoty 225 mln zł.

Należy również wskazać, że na przestrzeni lat, wzrastała w istotny sposób liczba podmiotów realizujących Program. W przypadku jednostek samorządu terytorialnego w roku 2019 Program realizowany był przez 52 gminy i powiaty. Już jednak w roku 2024, liczba ta wzrosła do 1717 gmin i powiatów. Natomiast w 2025 r. program będzie realizować już 1970 samorządów. Organizacje pozarządowe uczestniczą w Programie od 2020 r., w którym to roku zaangażowanych było w jego realizację 20 takich podmiotów. W roku 2024 r., realizatorami Programu jest już 205 organizacji pozarządowych. W 2025 r. będzie to około 250 podmiotów (w obecnej chwili trwa ocena ofert złożonych w naborze).

Jeżeli chodzi o liczbę osób, które skorzystały z usług asystencji osobistej w ramach Programu, to było to w roku 2023 - 44.000 osób.

Powyższe dane wskazują, że formuła projektowej realizacji usługi asystenckiej się wyczerpuje i konieczne jest podjęcie działań w kierunku wdrożenia systemowych rozwiązań.

Wpływ asystencji osobistej na osoby z niepełnosprawnościami, członków ich rodzin oraz rynek pracy

Dostępne informacje wskazują, że możliwość korzystania z asystencji osobistej wywiera istotny wpływ na życie osób z niepełnosprawnościami. Dzięki tej usłudze możliwa jest poprawa dobrostanu emocjonalnego osób z niepełnosprawnościami, pozytywnie wpływa ona na pewność siebie i odwagę osób z niepełnosprawnościami, wzmacnia poczucie sprawczości osób z niepełnosprawnościami, dopinguje do większej w aktywności fizycznej, większej otwartości i samodzielności. Współpraca z asystentem umożliwia i ułatwia samodzielne podejmowanie decyzji oraz niezależność osób z niepełnosprawnościami, ich chęć do uczenia się samodzielności, uczenia się nowych zadań, daje im większą wolność. Możliwość wsparcia asystenta pozwala na zwiększenie aktywności osób z niepełnosprawnościami w życiu społeczności lokalnej, w tym: kulturalnej, sportowej, rozrywkowej i aktywności społecznej. Dzięki tej usłudze wzmocnione zostają relacje rodzinne i towarzyskie osób z niepełnosprawnościami, a także ich relacje w pracy. Usługa asystencka pozwala także zmniejszyć poczucie samotności osób z niepełnosprawnościami.

Należy podkreślić, że zarówno osoby z niepełnosprawnościami, ich bliscy, jak również jednostki samorządu terytorialnego oraz organizacje pozarządowe wskazują, że Program cieszy się bardzo pozytywnym odbiorem i ogromnym zainteresowaniem, jednakże realne potrzeby wielokrotnie przekraczają przewidzianą w Programie maksymalną liczbę godzin świadczonego wsparcia asystenckiego finansowanego w ramach Programu oraz możliwości finansowe Funduszu Solidarnościowego.

Jednocześnie jednak, finansowanie usług asystenckich jedynie w ramach programów realizowanych ze środków Funduszu Solidarnościowego, skutkuje brakiem pewności dostępu do tych usługi oraz niechęcią angażowania się w jej świadczenie przez asystentów osobistych ze względu na brak stabilności finansowej oraz ograniczone wsparcie kierowane do asystentów osobistych. Skutkuje to ograniczoną dostępnością usług asystencji osobistej w skali całego kraju.

Brak systemowych rozwiązań w tym zakresie został dostrzeżony przez Radę Ministrów, w konsekwencji czego, wyznaczono kierunki działań zmierzające do jego ograniczenia. W działaniu I. 3.2. Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030, której realizacja stanowi jeden z podstawowych warunków

umożliwiających wydatkowanie środków unijnych w Polsce, wprost wskazano na wprowadzenie systemowej usługi asystencji osobistej dla osób z różnymi niepełnosprawnościami od roku 2025.

Na potrzebę systemowego uregulowania asystencji osobistej zwracała uwagę również Najwyższa Izba Kontroli w swoim raporcie z 2023 roku, jak również wielokrotnie Rzecznik Praw Obywatelskich, liczne organizacje pozarządowe oraz sami obywatele (m.in. w ramach petycji).

Jednocześnie należy zwrócić uwagę na treść Zaleceń Rady Unii Europejskiej z 19 lipca 2024 r., w której Rada w pkt. 23 zauważa silny związek pomiędzy zwiększeniem dostępności do środowiskowych form wsparcia, a aktywnością zawodową, w szczególności opiekunów osób z niepełnosprawnościami i rekomenduje podjęcie działań w tym zakresie:

„(23) Niedobór pracowników osłabia konkurencyjność polskiej gospodarki. W 2023 r. 66 % polskich pracodawców zgłaszało trudności z obsadzeniem wakatów; dla porównania w skali światowej odsetek pracodawców zgłaszających trudności ze znalezieniem pracowników o potrzebnych kwalifikacjach wyniósł w tym samym roku 75 %. Dlatego też kluczowe znaczenie ma zwiększenie uczestnictwa w rynku pracy wśród grup o najniższych wskaźnikach zatrudnienia, takich jak osoby z niepełnosprawnościami (luka w zatrudnieniu osób z niepełnosprawnościami wynosiła w 2022 r. 31,3 pp., znacznie powyżej średniej unijnej wynoszącej 21,4 pp.) i kobiety (w 2023 r. różnica w poziomie zatrudnienia mężczyzn i kobiet w Polsce wynosiła średnio 11,8 pp., a w grupie wiekowej 55–64 l. – 23,3 pp.). Wskaźnik uczestnictwa w kształceniu dorosłych w Polsce jest daleki od unijnego celu na 2030 r. (51,7 %) i wynosi obecnie 20,3 %, co utrudnia przechodzenie pracowników – poprzez zmianę i podnoszenie kwalifikacji – do sektorów, w których obserwuje się popyt na pracę. Jednocześnie system opieki długoterminowej jest słabo rozwinięty i w dalszym ciągu opiera się na rodzinach, zwłaszcza kobietach, oraz na innych opiekunach nieformalnych. Odsetek ludności objętej formalną opieką domową jest niski i wynosi 13 % osób w wieku co najmniej 65 lat, potrzebujących takiej opieki, czyli znacznie poniżej średniej unijnej (30 % w 2022 r.), a potrzeby rosną szybko wraz ze starzeniem się społeczeństwa. Oczekuje się, że odsetek ludności w wieku co najmniej 65 osiągnie 21,9 % w 2030 r. i 29,1 % w 2050 r. Propagowanie większej aktywności zawodowej opiekunów nieformalnych, zwłaszcza kobiet, poprzez poprawę dostępu do domowej i środowiskowej formalnej opieki długoterminowej mogłoby poprawić wskaźnik uczestnictwa w rynku pracy.”

W tym kontekście należy zwrócić uwagę na szansę jaką daje asystencja osobista na aktywizację kobiet. Zgodnie ze wspomnianym wcześniej raportem z ewaluacji projektu „Aktywni niepełnosprawni” 83% asystentów stanowiły kobiety. Jednocześnie asystentki-kobiety wspierały zarówno kobiety (54%), jak i mężczyzn (46%), ale już asystenci-mężczyźni wspierali znacznie częściej mężczyzn (86%) niż kobiety (14%). Dane te podkreślają rolę kobiet w świadczeniu usług asystenckich.

Jednocześnie kobiety w Polsce są wciąż zdecydowanie mniej aktywne zawodowo niż mężczyźni. I choć na przestrzeni ostatniej dekady silniej rosła aktywność kobiet niż mężczyzn, to różnica wciąż wynosi kilkanaście punktów procentowych. W grupie 20-64 lata współczynnik aktywności zawodowej kobiet w IV kwartale 2023 r. wyniósł 75,0% wobec 86,5% dla mężczyzn. Liczba biernych zawodowo w wieku produkcyjnym w Polsce wyniosła w III kw. 2023 r. 3,9 mln, a 2,1 mln (54,5%) stanowiły kobiety. Przyczyny bierności zawodowej kobiet różnią się w zależności od wieku. W przypadku młodych kobiet w wieku 15-24 lata to najczęściej nauka i uzupełnianie kwalifikacji wskazane w III kwartale 2023 r. przez 91,1% kobiet biernych zawodowo. Dla kobiet w wieku 25-34 lata najczęstszym powodem bierności były obowiązki rodzinne i związane z prowadzeniem domu wskazane przez 70,0% biernych zawodowo kobiet. Podobnie było w grupie kobiet w wieku 35-44 lata (57,4%).

Wśród kobiet w wieku 45-54 lata odsetek biernych z powodu obowiązków rodzinnych i związanych z prowadzeniem domu był zbliżony do odsetka biernych z powodu choroby i niepełnosprawności (odpowiednio 32,8% i 31,6%). W przypadku kobiet w wieku 55-64 lata znacząco spadał udział biernych z powodu obowiązków rodzinnych i związanych z prowadzeniem domu (do 5,9%), a wzrastał odsetek biernych z powodu choroby i

niepełnosprawności (do 11,3%), natomiast w tej grupie najważniejszym powodem bierności była emerytura (72,8%). Obowiązki rodzinne i związane z prowadzeniem domu są przyczyną bierności zawodowej 726 tys. kobiet w wieku produkcyjnym (przy 68 tys. mężczyzn), w tym 333 tys. kobiet do 34 roku życia oraz 562 tys. kobiet w wieku 15-44 lata.

Asystencja osobista daje szansę na wzrost współczynnika aktywności zawodowej kobiet w dwojaki sposób. Z jednej strony pozwala kobietom, które na co dzień opiekują się najbliższymi osobami z niepełnosprawnością, na podjęcie – dzięki posiadaniu asystenta – zatrudnienia na rynku. Z drugiej strony, kobiety bierne zawodowe będą mogły podjąć się pracy jako asystent osobisty. Zakres przyznawanych użytkownikowi godzin usług asystenckich będzie się wahać (zgodnie z projektem ustawy) od 30 do 240 godzin miesięcznie. Oznacza to, że w najniższych wymiarach asystent będzie świadczył na rzecz osoby z niepełnosprawnością tylko kilka godzin usług w tygodniu. Wydaje się, że takie rozwiązanie pozwoli na podjęcie aktywności zawodowej przez część kobiet i pogodzenie jej z obowiązkami rodzinnymi i związanymi z prowadzeniem domu.

Podsumowanie

Projekt Ustawy o asystencji osobistej bezpośrednio odpowiada na wskazane potrzeby wprowadzając brakujący, kluczowy element, bez którego wiele osób z niepełnosprawnościami, jak również ich opiekunów nieformalnych oraz członków rodzin, nie jest w stanie podjąć lub zwiększyć swojej aktywności zawodowej - stałą, stabilną, dostępną i zindywidualizowaną asystencję osobistą.

Projekt Ustawy o asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami ma na celu wprowadzenie rozwiązań systemowych, które zapewnią stabilność i powszechność dostępu do usług asystencji osobistej, co jest zgodne z potrzebami osób z niepełnosprawnościami, międzynarodowymi zobowiązaniami Polski oraz strategicznymi dokumentami krajowymi, takimi jak Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030 oraz Strategia Rozwoju Usług Społecznych do 2030 roku.

2. Rekomendowane rozwiązanie, w tym planowane narzędzia interwencji, i oczekiwany efekt

Niezbędne jest systemowe uregulowanie usługi asystencji osobistej jako obligatoryjnego i powszechnie dostępnego, w wybranej przez osobę z niepełnosprawnością formie, instrumentu wsparcia. Planowane rozwiązanie zakłada określenie grupy docelowej jego odbiorców, sposobu ustalania wymiaru wsparcia, sposobu zapewnienia dostępności do usługi, niezbędnych kompetencji osób wykonujących usługę oraz mechanizmów organizacji, finansowania i kontroli wykonywania usługi. Określony zostanie również katalog podmiotów realizujących usługę, jak i zobowiązanych do realizacji zadań ustawowych.

Zakłada się wprowadzenie rozwiązań umożliwiających precyzyjne kierowanie usługi do osób z niepełnosprawnościami, adekwatnie do ich potrzeb. Przewidziano wykorzystanie systemu oceny poziomu potrzeby wsparcia, o którym mowa w Ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, uzupełnionego o niezbędne dla zapewnienia zindywidualizowanej usługi asystencji osobistej, dodatkowe elementy ustalania liczby godzin asystencji potrzebnej danej osobie z niepełnosprawnością.

Przynajmniej w pierwszym okresie realizacji Ustawy warunkiem wnioskowania o prawo do asystencji osobistej będzie uzyskanie przez osobę z niepełnosprawnością odpowiednio wysokiego wyniku w zakresie poziomu potrzeby wsparcia:

- co najmniej 90 pkt w pierwszym roku świadczenia asystencji osobistej,
- co najmniej 85 pkt w drugim roku świadczenia asystencji osobistej,
- co najmniej 80 pkt w trzecim roku świadczenia asystencji osobistej i latach kolejnych.

Rozwiązaniem gwarantującym powszechność usługi będzie zobligowanie samorządu powiatowego do zapewnienia jej realizacji, gdy zgłosi się do niego osoba z niepełnosprawnością. Powiat jako realizator będzie mógł

wykonywać usługę we własnym zakresie lub zlecić jej wykonanie wybranemu podmiotowi (z katalogu określonego w ustawie), za którego działalność będzie ponosił odpowiedzialność. Przewiduje się również możliwość realizacji usługi przez podmioty pozarządowe (organizacje pozarządowe i spółdzielnie socjalne), działające na rzecz osób z niepełnosprawnościami na danym obszarze oraz możliwość samodzielnego asystentowania osobistą przez użytkownika - osobę z niepełnosprawnością. Realizacja asystencji osobistej będzie podlegała systemowi monitorowania oraz nadzoru i kontroli, w tym z wykorzystaniem kontroli losowych, kontroli doraźnych według wystandardyzowanych protokołów kontrolnych, z wykorzystaniem algorytmów wspomagających realizację monitoringu, kontroli oraz rozliczeń w zakresie asystencji osobistej. Środki nienależnie wykorzystane będą musiały zostać zwrócone, ponadto przewidziany zostanie mechanizm sankcyjny, mogący objąć m.in. wykluczenie z bazy certyfikowanych realizatorów czy kary finansowe.

Kluczowe elementy projektu

Jednym z fundamentów projektu jest swoboda wyboru przez osobę z niepełnosprawnością podmiotu świadczącego dla niej usługę asystencji, jak i gwarancja swobody wyboru samego asystenta. Osoba z niepełnosprawnością będzie mogła zdecydować, czy usługę ma dla niej świadczyć asystent, którego sama wybierze z grona znanych mu osób czy współpracujący z działającymi w jego okolicy organizacjami pozarządowymi czy działający w ramach systemu organizowanego przez powiat. W przypadku gdy osoba z niepełnosprawnością zdecyduje się na korzystanie z pośrednictwa organizacji pozarządowej albo powiatu każdorazowo będzie miała prawo wyboru asystenta spośród co najmniej dwóch wskazanych przez te podmioty.

Przewiduje się wprowadzenie systemu wymagań dla asystentów obejmujących odpowiednie szkolenia i weryfikację posiadania odpowiednich kwalifikacji i kompetencji. System ten obejmie w ograniczonej formie również osoby samodzielnie wskazywane przez osoby z niepełnosprawnością. Również organizacje pozarządowe chcące świadczyć usługi asystencji będą podlegały certyfikacji obejmującej ich potencjał, organizację świadczenia asystencji oraz zapewnienie bezpieczeństwa realizacji asystencji. System będzie nadzorowany przez wojewodów i Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych.

Projekt przewidywać będzie zasady finansowania usługi eliminujące możliwe nadużycia i optymalizujące koszty funkcjonowania systemu. Przewiduje się, że zarówno powiaty, organizacje pozarządowe jak i osoby samodzielnymi świadczące asystencją osobistą będą rozliczane przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, na bazie informacji przekazywanych i zatwierdzanych w systemie informatycznym. Zakłada się przygotowanie i wdrożenie odpowiednich narzędzi informatycznych i systemu kontroli prawidłowości rozliczeń i wydatków. Zasadą będzie płatność za faktycznie zrealizowane usługi, z zaliczkowaniem na podstawie deklaracji wyboru danego realizatora przez osobę z niepełnosprawnością.

Zakłada się wprowadzenie mechanizmu pełnej indywidualizacji wsparcia osoby z niepełnosprawnością w ramach asystencji osobistej. Ustalanie prawa do asystencji osobistej odbywać się poprzez złożenie wniosku do właściwego wojewódzkiego zespołu ds. orzekania o niepełnosprawności, na podstawie wystandardyzowanego procesu oceniania potrzeb osoby z niepełnosprawnością w zakresie asystencji osobistej na podstawie: formularza samooceny potrzeb w zakresie asystencji osobistej, wywiadu w miejscu zamieszkania osoby, obserwacji. Na tej podstawie Zespół ds. ustalania prawa do asystencji osobistej będzie wypełniał wystandardyzowany Formularz ustalania prawa do asystencji osobistej, który umożliwi m.in.:

- zróżnicowanie przyznanej liczby godzin asystencji osobistej w zależności od potrzeb użytkownika,
- zróżnicowanie wysokości stawek dla asystenta osobistego z racji na szczególne potrzeby osoby z niepełnosprawnością, np. komunikacja wspomagająca i alternatywna (AAC), zachowania trudne lub wykluczenie komunikacyjne/transportowe,
- zróżnicowanie wymagań oraz możliwości w zakresie uzyskania szkoleń specjalistycznych przez asystenta osobistego

Zespół będzie składał się z dwóch członków, uprzednio szczegółowo przeszkolonych i certyfikowanych centralnie przez Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych.

Formularz samooceny potrzeb w zakresie asystencji osobistej oraz formularz ustalania prawa do asystencji osobistej powstają na bazie już opracowanych materiałów i narzędzi w ramach projektów realizowanych przez Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych, narzędzi i materiałów wykorzystywanych przy ustalaniu prawa do asystencji osobistej w innych krajach (m.in. Szwecja, Słowenia, Finlandia, Wielka Brytania), a ich forma będzie podlegała dodatkowym badaniom pilotażowym przed ich wprowadzeniem, aby zapewnić ich odpowiednią trafność i rzetelność.

Ostateczna decyzja ustalająca prawo do asystencji osobistej będzie miała charakter decyzji administracyjnej, od której będzie możliwe odwołanie się do wojewódzkiego zespołu ds. orzekania o niepełnosprawności i przeprowadzenie powtórnej oceny przez innych specjalistów – członków Zespołu ds. ustalania prawa do asystencji osobistej. Od powtórnej oceny przysługiwać będzie odwołanie w drodze sądowej.

Dodatkowo, zainteresowany będzie mógł zawnieść o zmianę aktualnej decyzji w sytuacji gdy zmianie ulegną jego potrzeby w zakresie asystencji osobistej. Osoba z niepełnosprawnością będzie mogła wykorzystać przyznany jej w decyzji wymiar asystencji osobistej w określonym czasie, co zapewni niezbędną elastyczność wsparcia i umożliwi korzystanie z niego zgodnie z faktycznymi potrzebami użytkownika. Osoba z niepełnosprawnością każdorazowo będzie określała zakres usługi jaki obejmować będzie asystencja.

Dostępność asystentów osobistych w kontekście realizacji projektu Ustawy

W programie w roku 2023 usługi asystenckie świadczyło 30 tys. osób (asystentów).

W roku 2024 r. widzimy dynamikę wzrostu i szacujemy, że liczba asystentów będzie wynosić już ok. 45 tys. asystentów.

Mając na uwadze powyższe, podkreślenia wymaga fakt, że przez wszystkie lata realizacji programów finansowanych ze środków Funduszu Solidarnościowego nie występował problem polegający na niewystarczającej liczbie asystentów osobistych. Przeciwnie, zapotrzebowanie na te usługi było znacznie większe i musiało być ograniczane wielkością dostępnych w środkach FS. Powyższe dane wskazują, że w chwili obecnej na rynku funkcjonuje kilkadziesiąt tysięcy osób mających doświadczenie w świadczeniu usług asystenckich, które będą mogły „od ręki” podjąć pracę po wejściu w życie ustawy. Należy bowiem zaznaczyć, że zakres i znaczenie programów realizowanych ze środków FS, po wejściu w życie ustawy, znacząco się zmniejszy i spowoduje „przejście” asystentów do świadczenia usług realizowanych na podstawie ustawy. Ponadto warto wskazać, że projekt ustawy, przewiduje, w ciągu kolejnych lat, stopniowe rozszerzanie zakresu usług i obejmowanie nią kolejnych grup osób z niepełnosprawnościami. Tym samym, zapotrzebowanie na usługi asystentów także będzie zwiększało się w sposób łagodny, co pozwoli odpowiednio przygotować się do tego procesu.

Niezależnie od powyższego należy zaznaczyć, że projekt ustawy przewiduje, że osoba z niepełnosprawnością może samodzielnie wybrać osobę, która będzie świadczyła na jej rzecz usługę asystencką. W takim przypadku asystent nie będzie musiał wykazywać żadnego szczególnego doświadczenia. Realizacja programów finansowanych z FS oraz projektu realizowanego w ramach Działania 2.6 POWER „Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych” jednoznacznie wskazują, że zdecydowana większość asystentów to osoby wskazane przez osoby z niepełnosprawnościami.

Raport ewaluacyjny z projektu „Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych” określa, że aż 72 % asystentów zostało wskazanych przez użytkowników. Ponadto, zgodnie z Raportem „*pogłębione badanie jakościowe pozwoliło na ujawnienie dużego znaczenia możliwości samodzielnego wskazania asystenta osobistego przez osobę z niepełnosprawnością. Asystentami były zarówno osoby, które już wcześniej wspierały użytkownika (jako asystenci w innych programach lub jako inni specjaliści), jak i osoby*

znajome (koleżanki, sąsiedzi). Ważna była możliwość wskazania asystenta, którego osoba znała wcześniej i do którego miała zaufanie”.

Oznacza to, że dzięki wskazanym przez użytkowników asystentom, realizatorzy (powiaty i organizacje pozarządowe) zostaną w dużej mierze odciążeni z konieczności poszukiwania odpowiednich osób na rynku. Co więcej, taki asystent, po przepracowaniu pół roku spełni jeden z wymogów określonych w projekcie ustawy. Mianowicie, w przypadku kandydatów na asystentów zaproponowanych przez realizatora asystentem może być osoba posiadająca co najmniej 6-miesięczne, udokumentowane doświadczenie w udzielaniu bezpośredniego wsparcia osobom niepełnosprawnym, w szczególności doświadczenie zawodowe lub udzielanie wsparcia osobom niepełnosprawnym w formie wolontariatu. Doświadczenie udzielania bezpośredniego wsparcia osobom niepełnosprawnym w formie wolontariatu dokumentuje się w formie zaświadczenia. Tym samym, osoby wskazane przez użytkownika, po 6-miesiącach będą mogły być rekrutowane także przez realizatorów.

3. Jak problem został rozwiązany w innych krajach, w szczególności krajach członkowskich OECD/UE?

Polskie rozwiązania legislacyjne przygotowane zostały w oparciu również o analizę rozwiązań wdrożonych w innych krajach. Po przeprowadzeniu researchu danych i analizie porównawczej opartej o analizę społeczno-ekonomiczną krajów wybrano te rozwiązania, które mają szanse z powodzeniem zostać wdrożone w Polsce. Po wstępnej analizie informacji o legislacyjnych rozwiązaniach w zakresie asystencji osobistej w różnych krajach, do dalszej pogłębionej analizy wybrano przypadki następujących krajów: Szwecja, Dania, Norwegia, Słowenia, Irlandia, Szkocja, Czechy, Niemcy.

Wyodrębniono również kluczowe obszary analizy: podstawa prawna, podmiot odpowiedzialny za realizację, finansowanie asystencji osobistej, kryteria przyznawania finansowania usług asystenckich, procedura przyznawania świadczenia i organizacja usług, wybór podmiotu świadczącego usługi asystenckie, formy prawne działalności asystenckiej, nadzór nad realizacją działań i ich ewaluacja, zakres świadczonych usług asystenckich, zawód asystenta – dobrostan asystentów i prestiż zawodu, informacja o usługach.

Poniżej opisane zostały dobre praktyki i rozwiązania, które zostały przewidziane w polskiej ustawie, a które wdrożone zostały w powyżej wymienionych krajach. Przywołane zostały również przykłady tych rozwiązań, które po przeprowadzeniu analizy nie zostały uwzględnione w polskich przepisach. W przypadku tych została również podana informacja uzasadniająca podjęcie takiej decyzji.

Podstawa prawna funkcjonowania asystencji osobistej - ustawa

Dla zapewnienie ciągłości i powszechności usług asystenckich szereg krajów europejskich zdecydował się na wdrożenie ich na podstawie ustaw. Do tych krajów należą: Szwecja, Dania, Norwegia, Słowenia, Irlandia, Szkocja. Rozwiązanie to pozwala również na tworzenie narzędzi uniwersalizacji jakości świadczonych usług i nadzór nad ich realizacją przez państwa.

Centralne źródło finansowania

Rozwiązanie to sprzyja powszechności i ciągłości usług. W niektórych krajach zadania te podzielone są między różnymi instytucjami: w Szwecji źródło finansowania zależne jest od liczby godzin (do 20 godzin asysty w codziennym funkcjonowaniu opłaca samorząd, powyżej 20 godzin – Agencja Ubezpieczeń Społecznych). Nie sprzyja to uniwersalizacji jakości świadczonych usług, kontroli i unikania nadmiernych kosztów administracyjnych obsługi systemu. Rozwiązaniem przyjętym w ustawie jest rozwiązanie zbliżone do tego funkcjonującego w Słowacji, czyli wypłaty środków z budżetu centralnego (podobne rozwiązanie obowiązuje w Szkocji – źródłem finansowania usług asystenckich jest Fundusz Niezależnego Życia [Independent Living Fund]). Podobnie jak w Słowacji, w Polsce zdecydowano się na umożliwienie

realizowania bezpośrednich płatności do usługodawcy (w przypadku wyboru asystenta bezpośrednio przez osobę z niepełnosprawnością). Wzorem Danii i Norwegii wprowadzano również możliwość realizacji usług asystenckim za pośrednictwem władz samorządowych (w Danii i Norwegii jest to zadanie gmin).

Finansowanie asystencji osobistej

Dobłą praktyką, realizowaną w badanych krajach, jest ustalenie kwoty wynagrodzenia za usługi asystenckie. Rozwiązanie to obowiązuje między innymi w Szwecji i Słowenii i pozwala realnie wpływać na budowanie prestiżu zawodu oraz reguluje kwestie różnic w wynagrodzeniach między poszczególnymi regionami kraju. Ustawowa stawka wynagrodzenia sprzyja również kontroli budżetowej.

Kryteria przyznawania asystencji osobistej

Wzorem innych krajów (Dania, Szwecja, Słowenia) nie przewidziano kryterium dochodu dla osób z niepełnosprawnościami ubiegających się o usług asystenckie. Górna granica wieku została określona na poziomie 65 lat, podobnie jak w Danii, Szwecji i Słowenii. Irlandia jest krajem, który zdecydował się na niewprowadzenie kryterium wieku. Polskie przepisy przewidują konieczność posiadania decyzji o ustaleniu określonego poziomu potrzeby wsparcia (do której ubiegania się niezbędne jest posiadanie orzeczenia o stopniu niepełnosprawności), aby móc ubiegać się o systemową asystencję osobistą. W badanych krajach nie są stosowane podobne rozwiązania.

Procedura przyznawania świadczeń i organizacja usług

Procedura przyznawania prawa do korzystania z systemowej asystencji osobistej rozpoczyna się w każdym kraju od złożenia wniosku. W polskich przepisach uwzględniono, wzorem Słowenii, Niemiec i Danii, analizę kontekstu szerszego niż tylko medyczny i sytuacji osoby z niepełnosprawnością. Osoba z niepełnosprawnością składać będzie dokument będący samooceną sytuacji. Skład komisji oceniającej, podobnie jak w Słowenii, stanowić będzie dwóch ekspertów, w tym osoba z niepełnosprawnością (zbliżoną do tej, z którą żyje osoba ubiegająca się o asystencję).

Wzorem Danii, Szwecji i Słowenii przewidziana została w polskiej ustawie procedura odwoławcza. Dodatkowo, osoba z niepełnosprawnością będzie mogła ubiegać się o ponowną ocenę poziomu potrzeby wsparcia w momencie, kiedy zmieni się jej sytuacja życiowa.

Wybór podmiotu świadczącego asystencję osobistą

Możliwość dokonania wyboru podmiotu świadczącego usługi asystenckie jest powszechnym rozwiązaniem w badanych krajach. Dodatkowo, w Polsce zdecydowano się na rozwiązanie umożliwiające osobie z niepełnosprawnością wybór dowolnej osoby (spoza członków rodziny), która będzie świadczyć usługę. Rozwiązanie to zastępuje obecne w Szwecji czy Irlandii rozwiązanie polegające na możliwości świadczenia usług asystenckich przez prywatne podmioty. Wydaje się, że w sytuacji, kiedy rynek tego typu usług w Polsce dopiero się rozwija, jak również z racji na niską jakość usług opiekuńczych świadczonych przez podmioty prywatne, przyjęte rozwiązanie niezezwalające na świadczenie usług asystenckich przez prywatne podmioty działające dla zysku (for profit), pozwoli lepiej kontrolować jakość świadczenia asystencji osobistej, która jest usługą o szczególnym charakterze.

Nadzór nad realizacją działań i ich ewaluacja

Wszystkie badane kraje, w których asystencja osobista jest świadczona na podstawie przepisów ustawy, posiadają narzędzie kontroli systemu i pracy asystentów. W polskich przepisach również uwzględniono działania kontrolujące i konieczność sprawozdawczości asystentów z wykonywanych zadań.

Wzorem Szwecji, w Polsce przewidziano ponowną ocenę poziomu potrzeb asystencji dla uczestników systemu. Ponowna analiza dokonywana przez komisję odbywać się będzie maksymalnie co 4 lata.

Istotnym elementem działania systemu jest współpraca z organizacjami pozarządowymi jako instytucjami wysokiego zaufania społecznego. Podobnie jest w Niemczech, Słowenii czy Szkocji.

Zakres świadczonych usług asystenckich

Polska ustawa o asystencji osobistej obliguje strony do podpisania kontraktu, który zawierać będzie informacje o zakresie świadczonych usług asystenckich. Podobne rozwiązania obowiązują w Szwecji i Słowenii.

Rozwiązanie to sprzyja kontroli zakresu czynności podejmowanych przez asystentów i niweluje problem traktowania asystentów jak pomocy domowej przez innych domowników. Sprzyja to również budowaniu prestiżu zawodu. Wzorem Danii i Słowenii w Polsce umożliwia się realizowanie przez asystenta usług poza miejscem zamieszkania – w sytuacjach społecznych i zawodowych.

Kraje różnią się w podejściu do limitowania godzin asystencji osobistej przysługującej osobie z niepełnosprawnością. Limity nie zostały przewidziane w ustawie szwedzkiej. Usługi asystencji osobistej mogą być świadczone całą dobę, a jedna osoba może korzystać jednocześnie z usług kilku asystentów. Jest to rozwiązanie generujące bardzo wysokie koszty utrzymania systemu. Przykładem może być sytuacja w Słowenii, gdzie pomimo limitu godzinowego widocznych usług asystenckich, koszty systemu wzrosły z początkowych 1 284 113 EUR miesięcznie (styczeń 2019 roku) do 9 073 512 EUR (grudzień 2020 roku).

Dlatego zasadne wydaje się niepodejmowanie decyzji o braku limitu godzin asystencji.

Zawód asystenta – dobrostan asystentów i prestiż zawodu

Szkolenia dla asystentów osobistych są elementem systemu, który zapewnia uniwersalną jakość usług na terenie całego kraju oraz podnosi prestiż zawodu. Szkolenia dla asystentów osobistych są zapewniane w większości badanych krajów. Wzorem Słowenii, w polskiej ustawie zapisano zakaz wykonywania zawodu przez osoby skazane prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo przeciwko życiu, zdrowiu i wolności seksualnej.

W większości badanych krajów asystentem osobistej, po spełnieniu szeregu warunków, może zostać osoba bliska osoby z niepełnosprawnością. W Polsce nie zdecydowano się na takie rozwiązanie, ze względu na niewielki udział takich przypadków w innych krajach (Szwecja – 3%) oraz raportowane nadużycia w tym zakresie (Słowenia).

4. Podmioty, na które oddziałuje projekt

Grupa	Wielkość	Źródło danych	Oddziaływanie
Osoby z niepełnosprawnościami – użytkownicy ustawowej asystencji osobistej	ok. 100 tys.	Dane własne	Zapewnienie asystencji osobistej w formule ustawowej. Umożliwienie podjęcia lub zwiększenia intensywności różnych form aktywności społecznej lub zawodowej

Osoby z niepełnosprawnościami – użytkownicy programowej asystencji osobistej	ok. 100 tys.	Dane własne	Zapewnienie asystencji osobistej w stabilniejszej niż dotychczas formule programowej (dzięki dodatkowemu unormowaniu formuły programowej w Ustawie). Umożliwienie podjęcia lub zwiększenia intensywności różnych form aktywności społecznej lub zawodowej.
Osoby stale wspierające oraz bliscy użytkowników asystencji osobistej	ok. 500 tys.	Dane własne	Umożliwienie podjęcia lub zwiększenia intensywności różnych form aktywności społecznej lub zawodowej
Asystenci osobiści – osoby świadczące asystencję osobistą	ok. 200 tys.	Dane własne	Adekwatne wynagrodzenie i stabilne zatrudnienie z tytułu świadczenia asystencji osobistej w formule ustawowej oraz unormowanej formule programowej
Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych w ramach Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej	1	Dane własne Przepisy prawa	Zapewnienie całościowej koordynacji, monitorowania i nadzoru nad wdrażaniem Ustawy o asystencji osobistej i realizacja zadań o charakterze centralnym związanych z wdrażaniem Ustawy W tym: organizacja szkoleń, certyfikacja członków Zespołów, zapewnienie doradztwa wzajemnego użytkownikom, nadzór wykonywanych przez realizatorów i powiaty zadań określonych ustawą, nadzór nad ustalaniem przez Zespoły prawa do asystencji osobistej, organizacja i ewaluacja realizacji zadań. organizacja superwizji dla asystentów osobistych, monitorowanie jakości świadczonych usług asystencji osobistej.

Urzędy wojewódzkie	16	Dane administracyjne	Realizacja nadzoru, monitoringu i kontroli nad całościowym świadczeniem asystencji osobistej na poziomie wojewódzkim. Prowadzenie Rejestru Realizatorów Asystencji Osobistej (w tym organizacji pozarządowych)
Wojewódzkie zespoły ds. orzekania o niepełnosprawności (WZONy)	16	Dane administracyjne	Ustalanie prawa do asystencji osobistej na poziomie wojewódzkim; Zwiększenie intensywności i efektywności ustalenia poziomu potrzeby wsparcia
Zakład Ubezpieczeń Społecznych	1	Dane własne	Rozliczanie realizacji asystencji osobistej Prowadzenie systemu teleinformatycznego asystencji osobistej.
Powiaty (w tym miasta na prawach powiatu)	380	Dane administracyjne	Obligatoryjne zapewnienie realizacji asystencji osobistej na terenie danego powiatu (w sytuacji wyboru przez użytkownika).
Organizacje pozarządowe i spółdzielnie socjalne (po uzyskaniu wpisu do rejestru prowadzonego przez Wojewodę).	500	Dane własne	Zapewnienie realizacji asystencji osobistej jako: <ul style="list-style-type: none"> a) realizator asystencji osobistej, wybrany przez użytkownika b) realizator, któremu powiat zleci realizację asystencji osobistej

5. Informacje na temat zakresu, czasu trwania i podsumowanie wyników konsultacji

Zarówno Wniosek o wpis do wykazu prac legislacyjnych, OSR, jak i sam projekt Ustawy bazują na szerokich doświadczeniach uzyskanych w ramach realizacji poszczególnych edycji Programu Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej, jak i na szczegółowych opracowaniach oraz pilotażu asystencji osobistej realizowanego w ramach projektu „Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych” (PO WER 2.6), którego liderem był BON MRPiPS. Kluczowym elementem projektu było przetestowanie modelu asystencji osobistej realizowanej zgodnie z postanowieniami Konwencji ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami, co podlegało szczegółowej, pogłębionej ewaluacji.

W ramach projektu odbyły się dwie tury otwartych, szerokich konsultacji wypracowanego Standardu Asystencji Osobistej dla Osób z Niepełnosprawnościami, a następnie warsztaty upowszechniające treści w nim zawarte.

Ponadto w kwietniu 2024 r. BON MRPiPS zorganizował spotkanie dla przedstawicieli środowiska osób z niepełnosprawnościami, przybliżające założenia projektu Ustawy o asystencji osobistej. Kilkugodzinne

spotkanie miało formułę hybrydową i uczestniczyło w nim kilkadziesiąt przedstawicieli środowiska osób z niepełnosprawnościami. Założenia spotkały się z bardzo pozytywnym odbiorem. Zebrano uwagi do prezentowanych założeń, które zostały następnie wykorzystane w dalszych pracach nad projektem Ustawy.

Projekt Ustawy zostanie poddany bardzo szerokim konsultacjom publicznym, trwającym przynajmniej miesiąc, z wykorzystaniem różnorodnych kanałów komunikacji. Oprócz upowszechniania materiałów informacyjnych (w tym w polskim języku migowym oraz w ETR - tekście łatwym do czytania i rozumienia), zostaną zorganizowane wydarzenia prasowe oraz spotkania, w tym o charakterze online, przybliżające zakres projektu oraz różne jego elementy, jak również pozwalające odpowiedzieć na ewentualne pytania lub wątpliwości.

Konsultacje publiczne obejmą również ciała mające ustawowe umocowanie, w szczególności projekt Ustawy zostanie przedstawiony i skonsultowany z Komisją Wspólną Rządu i Samorządu Terytorialnego oraz Krajową Radą Konsultacyjną ds. Osób Niepełnosprawnych.

Ponadto projekt Ustawy oraz informacja o konsultacjach publicznych zostaną udostępnione m.in. w ramach:

- Biuletynu Informacji Publicznej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2017 r. poz. 248),
- Biuletynu Informacji Publicznej Rządowego Centrum Legislacji, zgodnie z § 52 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów (M.P. z 2022 r. poz. 348),
- stron internetowych i profili w mediach społecznościowych Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oraz Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych.

Rozpoczęcie konsultacji publicznych projektu Ustawy, z racji na wagę i pilność tematu, zostało zaplanowane na grudzień 2024 r, co wychodzi naprzeciw oczekiwaniom środowiska osób z niepełnosprawnościami i ich bliskich oraz opinii publicznej, domagającym się niezwłocznego procedowania omawianego projektu.

6. Wpływ na sektor finansów publicznych

(ceny stałe z 2024 r.)	Skutki w okresie 10 lat od wejścia w życie zmian [mln zł]											
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Łącznie (0-10)
Dochody ogółem	0,0	732,9	1583,7	2079,3	2637,0	3266,5	3897,0	4577,7	5058,1	5312,1	5580,2	34724,5
budżet państwa	0,0	18,7	40,4	53,0	67,2	83,2	99,3	116,7	128,9	135,4	142,2	884,9
JST	0,0	49,5	107,0	140,5	178,2	220,8	263,4	309,4	341,9	359,0	377,1	2346,9
ZUS	0,0	502,4	1085,7	1425,5	1807,9	2239,4	2671,7	3138,3	3467,7	3641,8	3825,6	23805,9
NFZ	0,0	123,3	266,5	349,9	443,7	549,6	655,7	770,3	851,1	893,8	938,9	5842,9
Fundusz Pracy	0,0	15,9	34,3	45,0	57,1	70,8	84,4	99,2	109,6	115,1	120,9	752,3
Fundusz Solidarnościowy	0,0	23,0	49,8	65,4	82,9	102,7	122,5	143,9	159,0	167,0	175,4	1091,5
Wydatki ogółem	68,3	1145,3	3009,6	4132,2	5404,7	6851,4	8270,5	9800,6	10875,9	11445,9	12051,6	73055,9
budżet państwa	68,3	1145,3	3009,6	4132,2	5404,7	6851,4	8270,5	9800,6	10875,9	11445,9	12051,6	73055,9
Cz.44	19,5	57,9	78,6	84,2	124,6	157,8	200,2	277,2	332,4	362,4	393,4	2088,2
Cz.73	30,0	1015,9	2836,5	3928,7	5 133,5	6517,2	7861,4	9279,2	10283,4	10817,4	11376,0	69079,0
Cz. 85	18,8	71,5	94,5	119,3	146,6	176,4	209,0	244,3	260,1	266,1	282,2	1 888,8
W tym:												
BP (MRPiPS) Superwizja dla asystentów osobistych, Doradztwo	0,0	3,8	13,1	20,0	28,8	37,4	44,6	52,5	58,2	61,1	64,2	383,7

wzajemne dla użytkowników												
BP (MRPiPS - BON) nadzór i monitoring sprawozdawczość , ewaluacja, kontrole dot. jakości pracy Zespołów, certyfikowanie Realizatorów, szkolenia trenerów dla Zespołów, szkolenia dla koordynatorów AOON, szkolenia dla superwizorów i doradców wzajemnych, przeszkolenie użytkowników - konieczne nowe etaty w BON i wynajem dodatkowej powierzchni biurowej na potrzeby realizacji zadań wynikających z ustawy	10,0	20,3	21,3	19,7	20,5	26,0	31,3	36,8	40,7	42,7	44,9	314,2
BP (MRPiPS) Szkolenia i certyfikacja prowadzone przez BON	4,5	4,7	5,7	6,8	6,3	6,7	7,0	7,4	7,8	8,2	8,6	73,7
MRPiPS – prowadzenie systemu teleinformatycznego o asystencji osobistej	5,0	25,1	5,5	5,8	6,1	6,4	6,8	7,1	7,5	7,9	8,3	91,5
BP (MRPiPS) obsługa systemów teleinformatycznych zabezpieczenia społecznego prowadzenie infolinii i serwisu dedykowanego	0,0	3,9	4,1	4,3	4,6	4,8	5,1	5,4	5,6	5,9	6,2	49,9
BP (budżety wojewodów) w tym koszty pracy Zespołów, dodatkowe koszty dla WZOON oraz koszty urzędów wojewódzkich, koszty administracyjne, organizacyjne, związane z	18,8	71,5	94,5	119,3	146,6	176,4	209,0	244,3	260,1	266,1	282,	1888,8

ustalaniem prawa do asystencji, dodatkowe w zakresie ustalania potrzeby wsparcia, koszty monitoringu, nadzoru, kontroli													
ZUS- Dodatkowe fundusze na działania przygotowawcze oraz koordynację i organizację	30,0	1053,0	2747,6	3827,7	4987,3	6337,0	7635,7	8973,0	9928,2	10440,9	10969,4	66929,7	
ZUS – szkolenia dla asystentów osobistych	0,0	53,9	33,7	40,7	48,2	56,8	66,0	75,8	75,3	70,9	74,5	595,7	
ZUS- ubezpieczenie asystentów przyjeżdżających na szkolenia	0,0	9,8	26,1	32,7	39,7	46,9	54,5	62,4	67,3	69,0	70,8	479,2	
MRPiPS – prowadzenie systemu teleinformatycznego asystencji osobistej	15,0	25,1	5,5	5,8	6,1	6,4	6,8	7,1	7,5	7,9	8,3	101,5	
JST	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Saldo ogółem	-68,3	-412,4	-1425,9	-2052,9	-2767,7	-3584,9	-4373,5	-5222,9	-5817,8	-6133,8	-6471,4	-38331,5	
budżet państwa	-68,3	-1126,6	-2969,3	-4079,2	-5337,5	-6768,2	-8171,2	-9684,0	-10747,0	-11310,5	-11909,3	-72171,0	
JST	0,0	49,5	107,0	140,5	178,2	220,8	263,4	309,4	341,9	359,0	377,1	2346,9	
ZUS	0,0	502,4	1085,7	1425,5	1807,9	2239,4	2671,7	3138,3	3467,7	3641,8	3825,6	23805,9	
NFZ	0,0	123,3	266,5	349,9	443,7	549,6	655,7	770,3	851,1	893,8	938,9	5842,9	
Fundusz Pracy	0,0	15,9	34,3	45,0	57,1	70,8	84,4	99,2	109,6	115,1	120,9	752,3	
Fundusz Solidarnościowy	0,0	23,0	49,8	65,4	82,9	102,7	122,5	143,9	159,0	167,0	175,4	1091,5	
Źródła finansowania	Budżet państwa												
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	<p>Przyjęto założenia oparte na najbardziej aktualnych danych uzyskanych z wyników ustalania poziomu potrzeby wsparcia, danych z realizacji Programu „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”, doświadczeń zdobytych w ramach realizacji pilotażu asystencji osobistej w ramach projektu unijnego (PO WER 2.6) pt. „Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”, którego liderem było Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, jak również doświadczeń innych krajów europejskich we wdrażaniu asystencji osobistej (m.in. Słowenia, Szwecja, Norwegia, Wielka Brytania).</p> <p>Ponadto w toku prac stworzono kilkadziesiąt roboczych wariantów porównawczych w zakresie kosztów wdrażania Ustawy o asystencji osobistej i wskazane poniżej założenia opierają się na najbardziej rzetelnych dostępnych danych i wariantach kosztowych, w tym dopasowanych do aktualnej sytuacji socjoekonomicznej oraz stanu finansów publicznych w Polsce.</p> <p>Założenia w zakresie wyliczeń Wpływu na sektor finansów publicznych:</p> <p>Uwagi dot. roku 0 (2025):</p>												

Koszty w zakresie roku 0 (2025) są istotnie niższe z racji na fakt, że przed rozpoczęciem świadczenia asystencji osobistej niezbędna jest realizacja szeregu działań poprzedzających, przygotowawczych, jak np. opracowanie systemów informatycznych, przeszkolenie zespołów ds. ustalania prawa do asystencji osobistej oraz certyfikacja realizatorów. Całościowo zaś koszty działań przygotowawczych są istotnie niższe niż koszty świadczenia asystencji osobistej.

Aktualna wersja OSR zakłada, że asystencja osobista zacznie być świadczona przez asystentów osobistych od przełomu II i III kwartału 2026 r.

Liczba użytkowników w poszczególnych latach świadczenia asystencji osobistej:

- W 2026 roku (Rok 1) liczba użytkowników asystencji osobistej (osób, którym zostanie ustalone prawo do asystencji osobistej) wyniesie ok. 35 tys. osób.
- W 2027 roku (Rok 2) liczba użytkowników wzrasta do ok. 45 tys. osób (w wyniku m.in. poszerzenia prognozy możliwości złożenia wniosku o ustalenie prawa o asystencję osobistą do 85 pkt ustalenia poziomu potrzeby wsparcia, rozszerzenie możliwości korzystania z asystencji osobistej przez osoby poniżej 18 rż, oraz upowszechniania się wiedzy o możliwości wnioskowania o asystencję osobistą).
- W 2028 roku (Rok 3) liczba użytkowników wzrasta do ok. 55 tys. osób (w wyniku m.in. poszerzenia prognozy możliwości złożenia wniosku o ustalenie prawa o asystencję osobistą do 80 pkt ustalenia poziomu potrzeby wsparcia, upowszechniania się wiedzy o możliwości wnioskowania o asystencję osobistą oraz uzyskiwania prawa do asystencji osobistej na drodze odwoławczej i sądowej).
- W 2029 roku (Rok 4) liczba użytkowników wzrasta do ok. 65 tys. osób (w wyniku m.in. upowszechniania się wiedzy o możliwości wnioskowania o asystencję osobistą oraz uzyskiwania prawa do asystencji osobistej na drodze odwoławczej i sądowej).
- W 2030 roku (Rok 5) liczba użytkowników wzrasta do ok. 75 tys. osób (w wyniku m.in. upowszechniania się wiedzy o możliwości wnioskowania o asystencję osobistą oraz uzyskiwania prawa do asystencji osobistej na drodze odwoławczej i sądowej).
- W 2031 roku (Rok 6) liczba użytkowników wzrasta do ok. 85 tys. osób (w wyniku m.in. upowszechniania się wiedzy o możliwości wnioskowania o asystencję osobistą oraz uzyskiwania prawa do asystencji osobistej na drodze odwoławczej i sądowej).
- W 2032 roku (Rok 7) liczba użytkowników wzrasta do ok. 95 tys. osób (w wyniku m.in. upowszechniania się wiedzy o możliwości wnioskowania o asystencję osobistą oraz uzyskiwania prawa do asystencji osobistej na drodze odwoławczej i sądowej).
- W 2033 roku (Rok 8) liczba użytkowników wzrasta do ok. 100 tys. osób i ostatecznie ustabilizuje się na tym poziomie.

Średnia liczba godzin miesięcznie na osobę:

- W 2026 roku każda osoba korzystająca z AOON otrzymuje wsparcie przez średnio 90 godzin miesięcznie, przy jednoczesnym poziomie faktycznego wykorzystywania godzin asystencji osobistej wynoszącym 80% (przenoszenie niewykorzystanych godzin na kolejne miesiące będzie ograniczone, ponadto z racji na stosunkową nowość tej formy wsparcia oraz podaż na rynku pracy nie zawsze uda się od razu znaleźć asystentów osobistych do realizacji 100% przyznaných godzin). Średnia liczba faktycznie wykorzystywanych godzin miesięcznie wyniesie ok. 72.
- W 2027 roku średnia liczba godzin wzrasta do ok. 92,5 godziny miesięcznie (zaś przy wzrastającym do 85% poziomie faktycznego wykorzystywania godzin asystencji osobistej,

średnia liczba faktycznie wykorzystywanych godzin miesięcznie wyniesie ok. 78,6), w wyniku jednoczesnego:

- wzrostu z powodu wzrostu maksymalnej liczby godzin,
 - rozszerzenia realizacji asystencji osobistej na osoby niepełnoletnie (które będą miały znacząco niższy limit maksymalnej liczby godzin),
 - spadku się z powodu pojawienia się nowych użytkowników mających średnio niższy zakres potrzeb w zakresie asystencji osobistej (od 85 pkt w skali poziomu potrzeby wsparcia).
- W 2028 roku średnia liczba godzin wzrasta do ok. 95 godziny miesięcznie (zaś przy wzrastającym do 90% poziomie faktycznego wykorzystywania godzin asystencji osobistej, średnia liczba faktycznie wykorzystywanych godzin miesięcznie wyniesie ok. 85,5), w wyniku jednoczesnego:
 - wzrostu z powodu wzrostu maksymalnej liczby godzin,
 - ograniczonego spadku się z powodu pojawienia się nowych użytkowników mających średnio niższy zakres potrzeb w zakresie asystencji osobistej (od 80 pkt w skali poziomu potrzeby wsparcia).
 - Od 2029 roku średnia liczba godzin wsparcia na osobę wzrasta z roku na rok średnio o ok. 2,5h miesięcznie przez kolejne 2 lata, aż do momentu ustabilizowania się na poziomie średnio 100 godzin miesięcznie od roku 2030.
 - Jednocześnie poziom faktycznego wykorzystywania godzin asystencji osobistej wzrasta (zwiększają się umiejętności użytkowników w zakresie efektywnego wykorzystania godzin, jak również stabilizuje się zawód asystenta osobistego, a podaż pracy powoli zbliża się do popytu na nią) w kolejnych latach do odpowiednio:
 - rok 2029: 92%,
 - rok 2030: 94%,
 - rok 2031 i lata kolejne: 95%.

Liczba asystentów osobistych:

Na 1 użytkownika przypada śr. ok. 1,5 asystenta osobistego, z racji na to, że istotną część asystentów będzie świadczyła asystencję osobistą jedynie w niepełnym wymiarze godzin (co jest powszechną praktyką w wielu krajach).

- W 2026 roku szacowana liczba asystentów osobistych wynosi ok. 52,5 tys.
- W 2027 roku liczba ta wzrasta do ok. 67,5 tys.
- W 2028 roku liczba asystentów wzrasta do ok. 82,5 tys.
- W 2029 roku liczba asystentów wzrasta do ok. 97,5 tys.
- W 2030 roku liczba asystentów wzrasta do ok. 112,5 tys.
- W 2031 roku liczba asystentów wzrasta do ok. 127,5 tys.
- W 2032 roku liczba asystentów wzrasta do ok. 142,5 tys.
- Od 2033 roku liczba asystentów osobistych stabilizuje się na poziomie ok. 150 tys. aż do 2035 roku.

Stawka asystenta osobistego:

Jako uśrednioną stawkę (asystenci będą mieli zróżnicowane stawki w zależności od poziomu trudności lub skomplikowania świadczenia asystencji osobistej dla danego użytkownika) porównawczą na rok 2025 (w roku 2025 ostatecznie nie będzie jeszcze bezpośrednio świadczona ustawowa asystencja osobista) przyjęto 56zł brutto brutto.

Wynika to z dotychczasowych stawek stosowanych w Programie MRPiPS „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” (stawka 50zł brutto brutto dla roku 2024), w ramach działań realizowanych ze środków unijnych oraz pilotażu asystencji osobistej.

Zastosowana została średnioroczna waloryzacja kosztów realizacji asystencji osobistej na bazie wskaźników makroekonomicznych za rok poprzedni (w czasie ogłaszania wysokości stawek na rok kolejny nie będą jeszcze znane dokładne dane makroekonomiczne dla roku kolejnego), w szczególności w zakresie kosztów świadczenia asystencji przez asystentów osobistych, zgodna z nominalną stopą wzrostu wynagrodzeń brutto w gospodarce narodowej.

Uśredniona stawka brutto asystenta osobistego:

- W 2025 roku średnia stawka porównawczo brutto wyniesie ok. 46 zł.
- W 2026 roku stawka brutto wzrasta do około 49,23 zł.
- W 2027 roku wyniesie ona około 52,48 zł.
- Stawka brutto rośnie do ok. 79,28 zł w 2035 roku.

Wyliczenie kosztów wdrażania Ustawy wymaga wykorzystania również kwot uwzględniających koszty składek także po stronie pracodawcy/zleceniodawcy, a zatem tzw. stawek brutto brutto.

Uśredniona stawka brutto brutto asystenta osobistego:

- W 2025 roku średnia porównawcza stawka brutto brutto wyniesie ok. 56 zł.
- W 2026 roku wzrasta do około 59,93 zł.
- W 2027 roku wyniesie ona około 63,89 zł.
- Stawka brutto brutto rośnie do ok. 96,52 zł w 2035 roku.

Ostateczne wyliczenie kosztów realizacji asystencji osobistej przez asystentów osobistych wymaga uwzględnienia, na bazie dotychczasowych doświadczeń z realizacji Programu Asystent osobisty oraz pilotażu asystencji osobistej w ramach projektu „Aktywni niepełnosprawni”, proporcji form rozliczania się przez asystentów osobistych z wykorzystaniem:

- umów w pełni oskładkowanych,
- umów w sytuacji, gdy osoba ma opłacane minimalne składki u innego podmiotu,
- realizacji asystencji w ramach jednoosobowej działalności gospodarczej, świadczonej osobiście.

Całościowy udział ww. poziomów rozliczania się na rok 2026 założono w proporcjach, odpowiednio: 45%, 45% oraz 10%. Założono, zgodnie z doświadczeniami krajowymi i międzynarodowymi, stopniowy wzrost udziału osób realizujących asystencję osobistą w formule jednoosobowej działalności gospodarczej, aż do 20%, oraz spadek udziału sytuacji, gdy asystencja osobista jest realizowana jako zajęcie dodatkowe. Sprawia to że udział ww. form rozliczania się ze świadczenia asystencji osobistej wyniesie w roku 2035 najpewniej odpowiednio ok. 45%, 35% oraz 20%.

Oznacza to, że wyliczając realny uśredniony koszt godziny świadczenia asystencji osobistej należy brać pod uwagę powyższy udział form rozliczania się, a zatem także opłacania składek.

Całościowy podstawowy koszt wynagrodzeń dla asystentów osobistych dla danego roku:

Liczba użytkowników w danym roku x średnia liczba faktycznie wykorzystywanych godzin miesięcznie x 12 miesięcy x realny uśredniony podstawowy koszt godziny świadczenia asystencji osobistej:

- Dla roku 2026 (Rok 1): 35 tys. x śr. 72h miesięcznie x 6 miesięcy x 54,04 zł
= 817 084 800 zł (0,8 mld zł).
- Dla roku 2027 (Rok 2): 45 tys. x śr. 78,6h miesięcznie x 12 miesięcy x 57,61 zł
= 2 445 198 840 zł (2,4 mld zł).
- Dla roku 2028 (Rok 3): 55 tys. x śr. 85,5h miesięcznie x 12 miesięcy x 60,77 zł
= 3 429 251 100 zł (3,4 mld zł).

Ponadto zastosowana została średnioroczna waloryzacja kosztów realizacji asystencji osobistej, w szczególności w zakresie kosztów świadczenia asystencji przez asystentów osobistych, zgodna z nominalną stopą wzrostu wynagrodzeń brutto w gospodarce narodowej.

Dochody - wpływy zwrotne do budżetu:

Na bazie analizy struktury wydatków na wynagrodzenia, w szczególności na wynagrodzenia asystentów osobistych, które stanowią w pełnych latach świadczenia asystencji osobistej od ok. 82% do ok. 83,2% (wzrastając naturalnie w ramach kolejnych lat obowiązywania Ustawy) całościowych kosztów wdrażania Ustawy, jak również uwzględniając zakresy odprowadzania składek z tytułu zatrudnienia oraz opłacania podatków przy określonej wysokości dochodów rocznych, wyliczono ostrożny poziom bezpośrednich wpływów zwrotnych do różnych części budżetu państwa w postaci składek i podatków równy 35% kosztów całkowitych.

Na bazie dotychczasowych danych z badań oraz doświadczeń innych krajów europejskich określono, że systemowe wdrożenie ustawowej asystencji osobistej spowoduje realne zwiększenie aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunów, co ostatecznie będzie skutkowało wpływami zwrotnymi do budżetu państwa lub odpowiednich funduszy.

Przyjęto ostrożne założenia w stosunku do liczby użytkowników oraz ich opiekunów oraz osób bliskich:

Liczba osób z niepełnosprawnościami, które zwiększą swoją aktywność zawodową, w przeliczeniu na ekwiwalent finansowy wynagrodzenia dla etatu według wynagrodzenia minimalnego: 10%.

Liczba opiekunów i osób bliskich, które zwiększą aktywność zawodową, w przeliczeniu na ekwiwalent finansowy wynagrodzenia dla etatu według wynagrodzenia minimalnego: 20%.

Dla ww. ekwiwalentów wyliczono ostrożny poziom bezpośrednich wpływów zwrotnych do różnych części budżetu państwa oraz funduszy w postaci składek i podatków równy 35%.

Ww. dochody zostały następnie podzielone na odpowiednie części budżetowe i fundusze.

Cz, 44 – zabezpieczenie społeczne (15 etatów MRPiPS BON, szkolenia prowadzone przez pracowników BON, realizacja zadań wynikających z kontroli i nadzoru oraz ewaluacji realizowanych przez nowo zatrudnionych pracowników BON, wynajem powierzchni biurowej niezbędnej do realizacji dodatkowych zadań przez nowo zatrudnione osoby)

Część 85 – Województwa

Część 73 – ZUS

ZUS otrzymuje rokrocznie dotację z budżetu państwa na realizację zadań wynikających z ustawy.

W związku z koniecznością przeprowadzania superwizji dla asystentów osobistych, doradztwa wzajemnego dla użytkowników, certyfikacji członków Zespołów oraz prowadzenia nadzoru i monitoringu, kontroli dot. jakości pracy Zespołów, certyfikowania realizatorów, szkolenia trenerów dla Zespołów, szkolenia dla koordynatorów AOOD, szkolenia dla superwizorów i doradców wzajemnych, przeszkolenia użytkowników, prowadzenia sprawozdawczości i ewaluacji oraz realizacji innych zadań związanych z wykonywaniem ustawy, konieczne jest zwiększenie obsady kadrowej w Biurze Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych (BON) o dodatkowe 15 etatów – całkowity roczny koszt zatrudnienia nowych etatowych pracowników wyniesie:

1) w roku 2025 – 2,16 mln zł;

1) w roku 2026 – 2,19 mln zł;

2) w roku 2027 – 2,22 mln zł.

3) w roku 2028 – 2,25 mln zł.

4) w roku 2029 – 2,28 mln zł

5) w roku 2030 – 2,31 mln zł.

Koszty związane z nowymi etatami w BON

Liczba nowych etatów = 15

szacowana kwota brutto za 1 etat = 10.000

Całkowity miesięczny koszt jednego pracownika = 12.000

Przyjęto dynamikę realną wynagrodzenia brutto w gospodarce narodowej.

Wynajem dodatkowej powierzchni dla 15 osób w centrum Warszawy to koszt 1 mln zł.

Wskazane w tabeli wydatki stanowią dodatkowe środki z budżetu państwa, jednakże obniżone o zmniejszenie poziomu finansowania Funduszu Solidarnościowego z budżetu państwa, w zakresie realizacji programowej asystencji osobistej w roku 2026 (200mln zł) i latach kolejnych (500mln zł) w stosunku do wartości założonych na rok 2025.

W stosunku do wydatków związanych z Ustawą, z racji na fakt, że decyzje odnośnie ustalenia prawa do asystencji osobistej będą tworzyły indywidualne prawa podmiotowe, a dokładna skala przyznawanego zakresu asystencji osobistej będzie znana dopiero post-factum, właściwe od strony merytorycznej jest uwzględnienie ich wśród katalogu wydatków wskazanych w art. 50 ust. 6 Ustawy Finansy publiczne (Dz. U. z 2023 r. poz. 1270), podobnie jak zostało to określone w przypadku m.in. Ustawy o świadczeniu wspierającym (Dz. U. z 2023 r. poz. 1429) czy świadczeń rodzinnych.

Wydatki będą ponoszone w szczególności w ramach następujących części budżetowych: część 85 (budżety wojewodów), część 73 (Zakład Ubezpieczeń Społecznych), część 44 (m.in. systemy informatyczne, certyfikacje i szkolenia na poziomie centralnym).

Przegląd wydatków

Wsparcie osób z niepełnosprawnościami zostanie objęte przeglądem wydatków (o którym mowa w ustawie o finansach publicznych). W jego wyniku zostaną wypracowane propozycje zmian, polegające na realokacji środków z istniejących form wsparcia osób z

	niepełnosprawnościami na usługę asystencji osobistej. Przeglądem wydatków zostaną objęte: wydatki budżetu państwa oraz państwowych funduszy celowych na wsparcie osób z niepełnosprawnością, programy i formy wsparcia realizowane w ramach PFRON, programy wsparcia osób niepełnosprawnych w ramach Funduszu Solidarnościowego, świadczenia w ramach wsparcia rodzin i program „Za życiem”, a także świadczenia wypłacane przez ZUS i KRUS.
--	--

7. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców oraz na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe

		Skutki						
Czas w latach od wejścia w życie zmian		0	1	2	3	5	10	Łącznie (0-10)
W ujęciu pieniężnym (w mln zł, ceny stałe z 2024 r.)	duże przedsiębiorstwa	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
W ujęciu niepieniężnym	duże przedsiębiorstwa	Projekt będzie miał pozytywny wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość (w tym funkcjonowanie przedsiębiorców) z powodu ogólnego wpływu ustawowej asystencji osobistej na rynek pracy (m.in. poprzez zwiększenie możliwości podejmowania aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnościami oraz wspierających ich członków ich rodzin), co zostało omówione w ramach pkt. 9 OSR.						
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	Projekt będzie miał pozytywny wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość (w tym funkcjonowanie przedsiębiorców) z powodu ogólnego wpływu ustawowej asystencji osobistej na rynek pracy (m.in. poprzez zwiększenie możliwości podejmowania aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnościami oraz wspierających ich członków ich rodzin), co zostało omówione w ramach pkt. 9 OSR.						
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	<ul style="list-style-type: none"> - Zwiększenie niezależności i samostanowienia osób z niepełnosprawnościami: Pozwoli to na pełniejsze uczestnictwo w życiu społecznym i zawodowym. - Ograniczenie dyskryminacji: Usługa asystencji osobistej pomoże w zniwelowaniu barier, które uniemożliwiają osobom z niepełnosprawnościami pełne uczestnictwo w różnych sferach życia. - Wsparcie dla opiekunów i rodziny: Usługa asystencji pozwoli osobom dotychczas zaangażowanym we wsparcie osób z niepełnosprawnościami na nowo zdefiniować 						

		zakres tego zaangażowania, jak i pozwoli na dokonanie nowych wyborów swoich aktywności. - Rozwój lokalnych systemów wsparcia: Ustawa umożliwi rozwój działalności usługowej na poziomie lokalnym, zgodnie z zasadami decentralizacji i polityki deinstytucjonalizacji. - Zwiększenie aktywności zawodowej osób podejmujących funkcję asystentów osobistych oraz wzrost stabilności ich zatrudnienia w porównaniu z formami projektowymi. - Zwiększenie aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunów, co ostatecznie będzie skutkowało również polepszeniem sytuacji osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin w wyniku otrzymywanych wynagrodzeń.
Niemierzalne	Organizacje pozarządowe i spółdzielnie socjalne	- Zapewnienie możliwości realizacji usług asystencji osobistej w długiej perspektywie czasowej: stabilne rozwiązanie ustawowe, umożliwi realizację usług asystencji osobistej, jako działania wieloletniego, zabezpieczonego finansowo, w tym w zakresie pokrywania kosztów świadczenia asystencji osobistej oraz kosztów obsługi.
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	Projekt będzie miał pozytywny wpływ na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe, w szczególności na sytuację społeczną oraz zawodową osób z niepełnosprawnościami oraz członków ich rodzin.	
8. Zmiana obciążeń regulacyjnych (w tym obowiązków informacyjnych) wynikających z projektu		
☐ nie dotyczy		
Wprowadzane są obciążenia poza bezwzględnie wymaganymi przez UE (szczegóły w odwróconej tabeli zgodności).		☒ tak ☐ nie ☐ nie dotyczy
☐ zmniejszenie liczby dokumentów ☐ zmniejszenie liczby procedur ☒ skrócenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne:		☒ zwiększenie liczby dokumentów ☒ zwiększenie liczby procedur ☐ wydłużenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne:
Wprowadzane obciążenia są przystosowane do ich elektroniczności.		☒ tak ☐ nie ☐ nie dotyczy
Komentarz: Dodatkowe obciążenia (powodujące zwiększenie liczby dokumentów oraz liczby procedur) dotyczyć będą w szczególności: <ul style="list-style-type: none"> • Biura Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych w ramach Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej – całościowa koordynacja, monitorowanie i nadzór nad wdrażaniem Ustawy o 		

asystencji osobistej i realizacja zadań o charakterze centralnym związanych z wdrażaniem Ustawy (np. certyfikacja organizacji pozarządowych);

- Zakładu Ubezpieczeń Społecznych – rozliczanie realizacji asystencji osobistej; prowadzenie systemu teleinformatycznego asystencji osobistej;
- urzędów wojewódzkich – nadzór, monitoring i kontrola realizacji asystencji osobistej na poziomie wojewódzkim, prowadzenie Rejestru Realizatorów Asystencji Osobistej;
 - wojewódzkich zespołów ds. orzekania o niepełnosprawności – ustalanie prawa do asystencji osobistej na poziomie wojewódzkim; zwiększenie liczby wniosków o ustalenie poziomu potrzeby wsparcia;
 - powiatów – realizacja asystencji osobistej, w przypadku wyboru przez użytkownika;
 - organizacji pozarządowych - realizacja asystencji osobistej, w przypadku wyboru przez użytkownika.

Zwiększenie obciążeń zostanie jednak adekwatnie zmitigowane poprzez przekazanie odpowiednich środków na realizację dodatkowych zadań związanych z wdrażaniem Ustawy. Dotyczy to w szczególności powiatów, z racji na to, że realizacja asystencji osobistej będzie zadaniem zleconym z zakresu administracji rządowej i będzie ona w pełni finansowana ze środków budżetu państwa, a zatem w żaden sposób nie odbije się negatywnie na finansach samorządów. Wręcz przeciwnie – w dłuższym okresie powinno to pozwolić na uzyskanie oszczędności przez powiaty, w szczególności te, które aktualnie realizują własne programy o charakterze podobnym do asystencji osobistej.

Jednocześnie należy zwrócić uwagę, że powiązanie możliwości wnioskowania o ustalenie prawa do asystencji osobistej z uzyskaniem odpowiednio wysokiego wyniku poziomu potrzeby wsparcia spowoduje dalsze zwiększenie liczby wniosków o ustalenie poziomu potrzeby wsparcia, która już obecnie (wrzesień 2024) przekracza 370 tys.

Z tego powodu projekt Ustawy o asystencji osobistej zakłada również niezbędność znaczącego zwiększenia efektywności ustalania poziomu potrzeby wsparcia poprzez zoptymalizowanie procedur oraz zapewnienie adekwatnych dodatkowych środków finansowych, w szczególności w pierwszych latach obowiązywania ustawy (w tym ok. 18,75 mln zł w roku 2025).

9. Wpływ na rynek pracy

Projekt ma pozytywny wpływ na rynek pracy, w szczególności poprzez:

- zwiększenie liczby miejsc pracy (asystenci osobiści) w obszarze usług społecznych,
- umożliwienie wejścia na rynek pracy lub zwiększenia aktywności na rynku pracy osobom z niepełnosprawnościami wymagającym wsparcia asystenta osobistego,
- umożliwienie rodzinom, a w szczególności rodzicom lub opiekunom osób z niepełnosprawnościami podjęcie innych form aktywności społecznej lub zwiększenie ich intensywności, w tym także podjęcie aktywności zawodowej,
- przyczynienie się do zwiększenia profesjonalizacji zawodu asystenta osobistego poprzez wprowadzenie systemu szkoleń, co wpłynie pozytywnie na jakość świadczonych usług.

10. Wpływ na pozostałe obszary

środowisko naturalne
 sytuacja i rozwój regionalny

demografia
 mienie państwowe
 inne:

informatyzacja
 zdrowie

☐ sądy powszechne, administracyjne lub wojskowe		
Omówienie wpływu	<p>Ustawowa asystencja osobista pozwoli użytkownikom asystencji osobistej oraz członkom ich rodzin zapewniającym im wsparcie, efektywniej oraz na wcześniejszym etapie (np. na wczesnym etapie danych problemów zdrowotnych) korzystać ze wsparcia systemu ochrony zdrowia, z racji na zlikwidowanie lub ograniczenie jednej z poważniejszych barier w dostępie do tego systemu. Dzięki wsparciu asystenta osobistego jej użytkownik i/lub członkowie jego rodziny będą mogli w znacznie prostszy sposób realizować swoje potrzeby życiowe i wypełniać role społeczne i zawodowe.</p> <p>Pozwoli to m.in. na to, aby korzystać z systemu ochrony zdrowia (w tym zakresie profilaktyki oraz zaplanowanych badań) i np. udać się placówki ochrony zdrowia – z bezpośrednim wsparciem asystenta osobistego, albo korzystając z tego, że osoba z niepełnosprawnością, którą na co dzień wspiera jej bliski w danym czasie będzie wspierana przez asystenta. Znacząca poprawa dostępności asystencji osobistej zwiększy u ww. grup osób możliwość realizowania badań oraz działań profilaktycznych rekomendowanych w ramach systemu ochrony zdrowia, co jest rozwiązaniem znacznie tańszym w zakresie kosztów dla budżetu państwa niż późne leczenie efektów chorób i zaburzeń (np. w zakresie chorób sercowo-naczyniowych), które związane jest ze znacznie bardziej kosztowymi świadczeniami medycznymi (np. operacje, długotrwała rehabilitacja).</p> <p>Całościowo i w dłuższym okresie może to przyczynić się do zmniejszenia udziału i liczby wysoko kosztownych świadczeń medycznych, jak również liczby długotrwałych hospitalizacji osób z niepełnosprawnościami i ich bliskich, co przełoży się na oszczędności w tym obszarze.</p>	

11. Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego

Proponuje się, aby ustawa weszła w życie w II kwartale 2025 r., z wyjątkiem m.in.:

- przepisów dot. działań związanych z przygotowaniem do realizacji ustawy (np. opracowanie systemów informatycznych), które weszłyby w życie dzień po ogłoszeniu ustawy w Dzienniku ustaw;
- elementów ustawy wymagających dłuższego przygotowania (np. rozpoczęcie faktycznego świadczenia asystencji osobistej, rozszerzenie realizacji asystencji osobistej wobec dzieci, czy obsłużenie większej liczby osób wnioskujących o ustalenie prawa do asystencji osobistej w związku z obniżającym się punktowym progiem wejściowym dla wnioskowania), dodatkowych nakładów finansowych (np. roczny wzrost maksymalnej miesięcznej liczby godzin asystencji osobistej) lub wdrażających docelowe wymagania merytoryczne (np. wyższe wymagania dla kadr).

Zapewnienie właściwego jakościowo i terminowo wdrożenia różnych elementów Ustawy o asystencji osobistej będzie realizowane dzięki ich analitycznemu rozpisaniu i realizowaniu zgodnie ze szczegółowym harmonogramem, z wykorzystaniem nowoczesnych metod zarządzania, stałej ewaluacji działań oraz regularnym mapowaniu potencjalnych ryzyk i aktywnym ich minimalizowaniu.

12. W jaki sposób i kiedy nastąpi ewaluacja efektów projektu oraz jakie mierniki zostaną zastosowane?

Przewiduje się pogłębioną analizę skutków wprowadzonych regulacji w szerokiej perspektywie ich oddziaływania na osoby z niepełnosprawnościami i ich otoczenie. Analiza obejmować będzie również wpływ asystencji osobistej na korzystanie z innych form wsparcia osób z niepełnosprawnościami oraz sposób funkcjonowania systemów świadczeń wynikających z niepełnosprawności. Sama ustawa przewidywać będzie zbieranie szczegółowych danych o usłudze asystencji osobistej.

Ewaluacja będzie miała charakter ciągły, dane w zakresie świadczenia asystencji osobistej oraz usług wspierających będą zbierane w czasie rzeczywistym – w miarę wypełniania danych w systemie online przez poszczególnych użytkowników systemu. Ponadto będą tworzone comiesięczne raporty z korzystania z asystencji osobistej, założone są stałe badania (o charakterze ilościowym oraz jakościowym) w zakresie rzetelności i jakości procesu ustalania prawa do asystencji osobistej, jak również jakości świadczenia asystencji osobistej. Ponadto po roku funkcjonowania ustawy założona jest kompleksowa i pogłębiona ewaluacja wdrażania ustawy pod kątem potrzeby wdrożenia zmian, w szczególności o charakterze legislacyjnym.

Wśród mierników zakładane są m.in.:

- liczba osób, które złożyły wniosek o ustalenie prawa do asystencji osobistej,
- liczba użytkowników asystencji osobistej,
- liczba asystentów osobistych,
- liczba zrealizowanych godzin asystencji osobistej,
- liczba zrealizowanych godzin superwizji,
- współczynnik aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych.

13. Załączniki (istotne dokumenty źródłowe, badania, analizy itp.)

Wśród dokumentów, które stanowiły szczególnie cenne źródło informacji w zakresie projektowania wdrażania ustawowej asystencji osobistej jest m.in. Standard Asystencji Osobistej Osoby z Niepełnosprawnością, wypracowany w ramach projektu unijnego (PO WER 2.6) pt. „Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”, którego liderem było Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, jak również analiza rozwiązań zagranicznych oraz krajowych w zakresie asystencji osobistej, a także liczne załączniki do Standardu, wypracowane w wyniku realizacji pilotażu asystencji osobistej.

Wspomniane wyżej dokumenty są dostępne na stronie projektu:

<https://wlaczeniespoleczne.pl/asystencja-osobista-2>

UZASADNIENIE

I. Potrzeba i cel projektu ustawy o asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami

Podstawowym celem projektu ustawy o asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami jest systemowe uregulowanie dostępu do tej formy wsparcia, jaką jest asystencja osobista. Dzięki niej w sposób znaczący rośnie szansa na niezależne życie dla osób wymagających intensywnego wsparcia (persons with high-support needs). Usługa asystencji osobistej, polegająca na indywidualnym wsparciu osób z niepełnosprawnościami w wykonywaniu codziennych czynności, których osoby z niepełnosprawnościami te nie mogą realizować na równi z innymi osobami, ma na celu aktywne włączenie i pełny udział tych osób w życiu społecznym oraz zawodowym.

Istniejące do tej pory rozwiązania nie zapewniały trwałych i powszechnych warunków realizacji takiej usługi, ponieważ mają one charakter konkursowy lub tylko regionalny. Wprowadzenie tych rozwiązań wychodzi naprzeciw zapisom art. 19 Konwencji ONZ o Prawach Osób z Niepełnosprawnościami, którą Polska ratyfikowała w roku 2012, stanowiącym o prawie osób z niepełnosprawnościami do niezależnego życia i pełnego włączenia w społeczność lokalną.

Projektowana ustawa realizuje postulaty zgłaszane od wielu lat przez osoby z niepełnosprawnościami i stronę społeczną. Przy tworzeniu regulacji w niej zawartych wzięto pod uwagę wnioski i rozwiązania wypracowane w licznych projektach i pilotażach, co sprawia, że staje się ona jedną z najbardziej społecznych ustaw w dziejach Polski.

Przyczyny i potrzeba rozwiązań planowanych w projekcie:

1. Brak systemowych regulacji

Dotychczas usługi asystencji osobistej były realizowane głównie w ramach Programu “Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej” finansowanego z Funduszu Solidarnościowego,

co nie zapewniało ciągłości i powszechności tego wsparcia. Obecnie dostęp do tych usług jest uzależniony od lokalnych programów i projektów, co powoduje, że osoby z niepełnosprawnościami w różnych regionach kraju mają nierówny dostęp do niezbędnego wsparcia. Z raportu Najwyższej Izby Kontroli (2023) wynika, że asystencja osobista wymaga wdrożenia systemowego, na poziomie ustawowym.

2. Realizacja zobowiązań międzynarodowych

Polska, jako strona Konwencji ONZ o Prawach Osób z Niepełnosprawnościami, jest zobowiązana do zapewnienia tym osobom możliwości prowadzenia niezależnego życia w społeczności lokalnej. Komitet ONZ ds. Praw Osób z Niepełnosprawnościami wielokrotnie wskazywał na konieczność wdrożenia uregulowanej ustawowo asystencji osobistej jako narzędzia realizacji tego prawa.

3. Realizacja postanowień Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030, w tym dotyczących deinstytucjonalizacji wsparcia.

4. Zwiększenie poziomu niezależności i komfortu życia codziennego: Usługa asystencji osobistej pozwala osobom z niepełnosprawnościami na podejmowanie i realizowanie decyzji dotyczących ich codziennego życia, co jest kluczowe dla ich niezależności i aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym. Pozwala to na ograniczenie systemowej dyskryminacji oraz wsparcie w pełnieniu ról społecznych i zawodowych, które bez tego wsparcia będzie znacznie utrudnione lub niemożliwe do realizacji. Niemożność zaspokojenia w sposób godny podstawowych potrzeb życiowych, w tym dotyczących samoobsługi, lub uzależnienie w tym zakresie od członków rodzin nie pozwala na osiągnięcie możliwie pełnego dobrostanu psychofizycznego. Co więcej, może prowadzić do wycofywania się osób z niepełnosprawnościami z życia społecznego i zawodowego.

5. Wsparcie dla rodzin i opiekunów

Brak systemowego wsparcia w postaci asystencji osobistej znacząco obciąża rodziny i opiekunów osób z niepełnosprawnościami. Sprawia, że wspieranie osób z niepełnosprawnościami w życiu codziennym staje się główną, a często – z konieczności – jedyną rolą społeczną, którą podejmują osoby opiekuńcze (zazwyczaj kobiety). Wprowadzenie rozwiązań przewidzianych w projektowanej ustawie odciąży te osoby, pozwalając im na

długoterminowe planowanie swojej aktywności życiowej, w tym zawodowej, oraz całościową poprawę jakości ich życia.

II. Sytuacja aktualna oraz obowiązujący stan prawny

W Polsce, zgodnie z danymi z Elektronicznego Krajowego Systemu Monitoringu Orzekania o Niepełnosprawności (EKSMOoN) z I kwartału 2024 roku, żyje 1 181 563 osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności.

Osoby z niepełnosprawnościami charakteryzują się zróżnicowanymi potrzebami wsparcia. Do 31 grudnia 2023 r. funkcjonujący system nie pozwalał precyzyjnie dopasowywać wsparcia, posługując się podziałami na bardzo liczne grupy osób z niepełnosprawnościami (np. znaczny, umiarkowany, lekki stopień niepełnosprawności). Od 1 stycznia 2024 r. wdrażane jest ustalanie poziomu potrzeby wsparcia pod kątem funkcjonalnym, jednak nadal nie pozwala ono na kierowanie niektórych dedykowanych instrumentów wsparcia. Ma to szczególne znaczenie, wśród tej bardzo licznej oraz niezwykle zróżnicowanej grupy osób z niepełnosprawnościami są bowiem osoby wymagające bardzo intensywnego wsparcia (persons with high-support needs), w tym wsparcia w wielu czynnościach życia codziennego, w tym także przez całą dobę. Aktualnie osoby te, z wyjątkiem wsparcia dostępnego w niewielkiej liczbie samorządów czy realizowanego przez organizacje pozarządowe w formie projektowej lub programowej, nie mają realnej i stabilnej alternatywy choćby dla zamieszkania w instytucjach całodobowych, takich jak domy pomocy społecznej czy zakłady opiekuńczo-lecznicze.

Od roku 2019 realizowany jest przez Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej program “Asystent Osobisty Osoby z Niepełnosprawnością”, zwany dalej “Programem”, , w ramach którego, w dedykowanych naborach, wnioski i oferty o finansowanie projektowej asystencji mogą składać zarówno jednostki samorządu terytorialnego (gminy i powiaty), jak i organizacje pozarządowe. Program ma na celu zapewnienie dostępności do usług asystencji osobistej, tj. wsparcia w wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowaniu w życiu społecznym osób z niepełnosprawnościami. Podstawą prawną Programu jest art. 7 ust. 5 ustawy z dnia 23 października 2018 r. o Funduszu Solidarnościowym (Dz. U. z 2024 r. poz. 296, z późn. zm.). Program finansowany jest ze środków Funduszu Solidarnościowego, o którym mowa w ww. ustawie.

Na przestrzeni kilku lat realizacji Programu widoczny jest olbrzymi wzrost zainteresowania środkami na jego realizację, a co za tym idzie usługami asystencji osobistej, które są finansowane ze środków Funduszu Solidarnościowego.

Tytułem przykładu należy wskazać, że w przypadku Programu realizowanego przez jednostki samorządu terytorialnego w roku 2023, łączna wnioskowana przez te jednostki kwota środków Funduszu Solidarnościowego wyniosła 756 mln zł, przy dostępnym budżecie w wysokości 505 mln zł. Dokonano w konsekwencji pomniejszenia wartości przyznanych środków, uwzględniając przy tym procent środków, jakie poszczególne województwa wykorzystały na realizację Programu w roku 2021. Z kolei, w przypadku wniosków jednostek samorządu terytorialnego na realizację Programu w roku 2024, ich wartość wyniosła już 1 288 mln zł. W związku z faktem, iż kwota ta znacząco przekraczała dostępny budżet, wynoszący 760 mln zł, dokonano redukcji wartości wniosków o ponad 528 mln zł, tj. do wysokości 58,97% wnioskowanej przez jednostki samorządu terytorialnego kwoty. Podobnie w edycji konkursu na 2025 r. łączna wartość złożonych wniosków opiewała na kwotę 1 776 302 462,19 zł i przekraczała dostępny budżet, wynoszący 1 000 488 000,00 zł. W związku z powyższym, dokonano stosownego pomniejszenia wartości wniosków o 775 888 915,48 zł, tj. do 56,32 % wnioskowanej kwoty jednolicie dla każdego z województw.

Podobna sytuacja ma miejsce w przypadku realizacji Programu przez organizacje pozarządowe. Dla Programu w edycji 2023 roku wpłynęły oferty na jego realizację od organizacji pozarządowych na kwotę 223 mln zł. Wnioskowana kwota znacznie przekroczyła dostępny budżet, w związku z czym konieczne było ograniczenie wysokości przekazanych środków do kwoty 155 mln zł. Z kolei, dla Programu w edycji 2024 roku organizacje pozarządowe złożyły oferty na realizację Programu już na kwotę 424 mln zł. Wskutek ograniczeń budżetowych, wysokość przekazanych środków zmniejszona została do kwoty 225 mln zł.

Należy również wskazać, że na przestrzeni lat wzrastała w istotny sposób liczba podmiotów realizujących Program. W przypadku jednostek samorządu terytorialnego w roku 2019 Program realizowany był przez 52 gminy i powiaty. Już jednak w roku 2024 liczba ta wzrosła do 1717 gmin i powiatów. Natomiast w 2025 r. Program będzie realizować już 1970 samorządów. Organizacje pozarządowe uczestniczą w Programie od 2020 r., w którym to roku zaangażowanych było w jego realizację 20 takich podmiotów. W roku 2024 r. realizatorami Programu jest już 205 organizacji pozarządowych. W 2025 r. będzie to około 250 podmiotów (obecnie trwa ocena ofert złożonych w naborze).

W 2023 roku 44 000 osób skorzystało z usług asystencji osobistej w ramach Programu.

Powyższe dane wskazują, że formuła projektowej realizacji usługi asystenckiej się wyczerpuje i konieczne jest podjęcie działań w kierunku wdrożenia systemowych rozwiązań.

Wpływ asystencji osobistej na osoby z niepełnosprawnościami, członków ich rodzin oraz rynek pracy

Dostępne informacje wskazują, że możliwość korzystania z asystencji osobistej wywiera istotny wpływ na życie osób z niepełnosprawnościami. Dzięki tej usłudze możliwa jest poprawa dobrostanu emocjonalnego osób z niepełnosprawnościami, pozytywnie wpływa ona na ich pewność siebie i odwagę, wzmacnia poczucie sprawczości osób z niepełnosprawnościami, dopinguje do większej aktywności fizycznej, większej otwartości i samodzielności. Współpraca z asystentem umożliwia i ułatwia samodzielne podejmowanie decyzji oraz niezależność osób z niepełnosprawnościami, ich chęć do uczenia się samodzielności oraz nowych zadań, a także daje im większą wolność. Możliwość wsparcia asystenta pozwala na zwiększenie aktywności osób z niepełnosprawnościami w życiu społeczności lokalnej, w tym: kulturalnej, sportowej, rozrywkowej i aktywności społecznej. Dzięki tej usłudze wzmocnione zostają relacje rodzinne i towarzyskie osób z niepełnosprawnościami, a także ich relacje w pracy. Usługa asystencka pozwala także zmniejszyć poczucie samotności osób z niepełnosprawnościami.

Należy podkreślić, że zarówno osoby z niepełnosprawnościami, ich bliscy, jak również jednostki samorządu terytorialnego oraz organizacje pozarządowe wskazują, że Program cieszy się bardzo pozytywnym odbiorem i ogromnym zainteresowaniem, jednakże realne potrzeby wielokrotnie przekraczają przewidzianą w Programie maksymalną liczbę godzin świadczonego wsparcia asystenckiego finansowanego w ramach Programu oraz możliwości finansowe Funduszu Solidarnościowego.

Jednocześnie jednak, finansowanie usług asystenckich jedynie w ramach programów realizowanych ze środków Funduszu Solidarnościowego skutkuje brakiem pewności dostępu do tych usług oraz niechęcią angażowania się w jej świadczenie przez asystentów osobistych ze względu na brak stabilności finansowej oraz ograniczone wsparcie kierowane do asystentów osobistych. Skutkuje to ograniczoną dostępnością usług asystencji osobistej w skali całego kraju.

Brak systemowych rozwiązań w tym zakresie został dostrzeżony przez Radę Ministrów, w konsekwencji czego wyznaczono kierunki działań zmierzające do jego ograniczenia. W działaniu I. 3.2. Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030, której realizacja stanowi jeden z podstawowych warunków umożliwiających wydatkowanie środków unijnych w Polsce, wprost wskazano na wprowadzenie systemowej usługi asystencji osobistej dla osób z różnymi niepełnosprawnościami od roku 2025.

Na potrzebę systemowego uregulowania asystencji osobistej zwracała uwagę również Najwyższa Izba Kontroli w swoim raporcie z 2023 roku, jak również wielokrotnie Rzecznik Praw Obywatelskich, liczne organizacje pozarządowe oraz sami obywatele (m.in. w ramach petycji).

Jednocześnie należy zwrócić uwagę na treść Zaleceń Rady Unii Europejskiej z 19 lipca 2024 r., w których Rada w punkcie 23 zauważa silny związek pomiędzy zwiększeniem dostępności do środowiskowych form wsparcia a aktywnością zawodową, w szczególności opiekunów osób z niepełnosprawnościami, i rekomenduje podjęcie działań w tym zakresie:

„(23) Niedobór pracowników osłabia konkurencyjność polskiej gospodarki. W 2023 r. 66 % polskich pracodawców zgłaszało trudności z obsadzeniem wakatów; dla porównania w skali światowej odsetek pracodawców zgłaszających trudności ze znalezieniem pracowników o potrzebnych kwalifikacjach wyniósł w tym samym roku 75 %. Dlatego też kluczowe znaczenie ma zwiększenie uczestnictwa w rynku pracy wśród grup o najniższych wskaźnikach zatrudnienia, takich jak osoby z niepełnosprawnościami (luka w zatrudnieniu osób z niepełnosprawnościami wynosiła w 2022 r. 31,3 pp., znacznie powyżej średniej unijnej wynoszącej 21,4 pp.) i kobiety (w 2023 r. różnica w poziomie zatrudnienia mężczyzn i kobiet w Polsce wynosiła średnio 11,8 pp., a w grupie wiekowej 55–64 l. – 23,3 pp.). Wskaźnik uczestnictwa w kształceniu dorosłych w Polsce jest daleki od unijnego celu na 2030 r. (51,7 %) i wynosi obecnie 20,3 %, co utrudnia przechodzenie pracowników – poprzez zmianę i podnoszenie kwalifikacji – do sektorów, w których obserwuje się popyt na pracę. Jednocześnie system opieki długoterminowej jest słabo rozwinięty i w dalszym ciągu opiera się na rodzinach, zwłaszcza kobietach, oraz na innych opiekunach nieformalnych. Odsetek ludności objętej formalną opieką domową jest niski i wynosi 13 % osób w wieku co najmniej 65 lat, potrzebujących takiej opieki, czyli znacznie poniżej średniej unijnej (30 % w 2022 r.), a potrzeby rosą szybko wraz ze starzeniem się społeczeństwa. Oczekuje się, że odsetek ludności w wieku co najmniej 65 osiągnie 21,9 % w 2030 r. i 29,1 % w 2050 r. Propagowanie większej aktywności zawodowej opiekunów nieformalnych, zwłaszcza kobiet, poprzez poprawę dostępu

do domowej i środowiskowej formalnej opieki długoterminowej mogłoby poprawić wskaźnik uczestnictwa w rynku pracy.”

W tym kontekście należy zwrócić uwagę na szansę, jaką daje asystencja osobista w kontekście aktywizacji kobiet. Zgodnie z raportem z ewaluacji projektu „Aktywni niepełnosprawni” 83% asystentów stanowiły kobiety. Jednocześnie asystentki-kobiety wspierały zarówno kobiety (54%), jak i mężczyzn (46%), ale już asystenci-mężczyźni wspierali znacznie częściej mężczyzn (86%) niż kobiety (14%). Dane te podkreślają rolę kobiet w świadczeniu usług asystenckich.

Jednocześnie kobiety w Polsce są wciąż zdecydowanie mniej aktywne zawodowo niż mężczyźni. I choć na przestrzeni ostatniej dekady silniej rosła aktywność kobiet niż mężczyzn, to różnica wciąż wynosi kilkanaście punktów procentowych. W grupie 20-64 lata współczynnik aktywności zawodowej kobiet w IV kwartale 2023 r. wyniósł 75% wobec 86,5% dla mężczyzn. Liczba biernych zawodowo w wieku produkcyjnym w Polsce wyniosła w III kw. 2023 r. 3,9 mln, a 2,1 mln (54,5%) stanowiły kobiety. Przyczyny bierności zawodowej kobiet różnią się w zależności od wieku. W przypadku młodych kobiet w wieku 15-24 lata to najczęściej nauka i uzupełnianie kwalifikacji, wskazane w III kwartale 2023 r. przez 91,1% kobiet biernych zawodowo. Dla kobiet w wieku 25-34 lata najczęstszym powodem bierności były obowiązki rodzinne i związane z prowadzeniem domu, wskazane przez 70% biernych zawodowo kobiet. Podobnie było w grupie kobiet w wieku 35-44 lata (57,4%).

Wśród kobiet w wieku 45-54 lata odsetek biernych z powodu obowiązków rodzinnych i związanych z prowadzeniem domu był zbliżony do odsetka biernych z powodu choroby i niepełnosprawności (odpowiednio 32,8% i 31,6%). W przypadku kobiet w wieku 55-64 lata znacząco spadał udział biernych z powodu obowiązków rodzinnych i związanych z prowadzeniem domu (do 5,9%), a wzrastał odsetek biernych z powodu choroby i niepełnosprawności (do 11,3%), natomiast w tej grupie najważniejszym powodem bierności była emerytura (72,8%). Obowiązki rodzinne i związane z prowadzeniem domu są przyczyną bierności zawodowej 726 tys. kobiet w wieku produkcyjnym (przy 68 tys. mężczyzn), w tym 333 tys. kobiet do 34. roku życia oraz 562 tys. kobiet w wieku 15-44 lata.

Asystencja osobista daje szansę na wzrost współczynnika aktywności zawodowej kobiet w dwojaki sposób. Z jednej strony pozwala kobietom, które na co dzień opiekują się najbliższymi osobami z niepełnosprawnością, na podjęcie – dzięki posiadaniu asystenta – zatrudnienia na rynku. Z drugiej strony, kobiety bierne zawodowo będą mogły podjąć się pracy jako asystent osobisty. Zakres przyznawanych użytkownikowi godzin usług asystenckich

będzie się wahać (zgodnie z projektem ustawy) od 30 do 240 godzin miesięcznie. Oznacza to, że w najniższych wymiarach asystent będzie świadczył na rzecz osoby z niepełnosprawnością tylko kilka godzin usług w tygodniu. Wydaje się, że takie rozwiązanie pozwoli na podjęcie aktywności zawodowej przez część kobiet i pogodzenie jej z obowiązkami rodzinnymi i związanymi z prowadzeniem domu.

Dostępność asystentów osobistych w kontekście realizacji projektu Ustawy

W Programie w roku 2023 usługi asystenckie świadczyło 30 tys. osób (asystentów).

W roku 2024 widzimy dynamikę wzrostu i szacujemy, że liczba asystentów będzie wynosić już ok. 45 tys.

Mając na uwadze powyższe, podkreślenia wymaga fakt, że przez wszystkie lata realizacji programów finansowanych ze środków Funduszu Solidarnościowego (FS) nie występował problem polegający na niewystarczającej liczbie asystentów osobistych. Przeciwnie, zapotrzebowanie na te usługi było znacznie większe i musiało być ograniczane wielkością dostępnych środków FS. Powyższe dane wskazują, że w chwili obecnej na rynku funkcjonuje kilkadziesiąt tysięcy osób mających doświadczenie w świadczeniu usług asystenckich, które będą mogły „od ręki” podjąć pracę po wejściu w życie ustawy. Należy bowiem zaznaczyć, że zakres i znaczenie programów realizowanych ze środków FS, po wejściu w życie ustawy, znacząco się zmniejszy i spowoduje „przejście” asystentów do świadczenia usług realizowanych na podstawie ustawy. Ponadto warto wskazać, że projekt ustawy przewiduje w ciągu kolejnych lat stopniowe rozszerzanie zakresu usług i obejmowanie nią kolejnych grup osób z niepełnosprawnościami. Tym samym, zapotrzebowanie na usługi asystentów także będzie zwiększało się w sposób łagodny, co pozwoli odpowiednio przygotować się do tego procesu.

Niezależnie od powyższego należy zaznaczyć, że projekt ustawy przewiduje, że osoba z niepełnosprawnością może samodzielnie wybrać osobę, która będzie świadczyła na jej rzecz usługę asystencką. W takim przypadku asystent nie będzie musiał wykazywać żadnego szczególnego doświadczenia. Realizacja programów finansowanych z FS oraz projektu realizowanego w ramach Działania 2.6 POWER „Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych” jednoznacznie wskazują, że zdecydowana większość asystentów to osoby wskazane przez osoby z niepełnosprawnościami.

Raport ewaluacyjny z projektu „Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych” określa, że aż 72% asystentów zostało wskazanych przez użytkowników. Ponadto, zgodnie z Raportem, „pogłębione badanie jakościowe pozwoliło na ujawnienie dużego znaczenia możliwości samodzielnego wskazania asystenta osobistego przez osobę z niepełnosprawnością. Asystentami były zarówno osoby, które już wcześniej wspierały użytkownika (jako asystenci w innych programach lub jako inni specjaliści), jak i osoby znajome (koleżanki, sąsiedzi). Ważna była możliwość wskazania asystenta, którego osoba знаła wcześniej i do którego miała zaufanie”.

Oznacza to, że dzięki wskazanym przez użytkowników asystentom realizatorzy (powiaty i organizacje pozarządowe) zostaną w dużej mierze odciążeni z konieczności poszukiwania odpowiednich osób na rynku. Co więcej, taki asystent po przepracowaniu pół roku spełni jeden z wymogów określonych w projekcie ustawy. Mianowicie, w przypadku kandydatów na asystentów, zaproponowanych przez realizatora, asystentem może być osoba posiadająca co najmniej 6-miesięczne, udokumentowane doświadczenie w udzielaniu bezpośredniego wsparcia osobom niepełnosprawnym, w szczególności doświadczenie zawodowe lub udzielanie wsparcia osobom niepełnosprawnym w formie wolontariatu. Tym samym, osoby wskazane przez użytkownika po 6 miesiącach będą mogły być rekrutowane także przez realizatorów.

III. Podstawowe elementy projektowanej Ustawy

Asystencja osobista to usługa wsparcia osoby z niepełnosprawnością w realizowaniu przez nią czynności, których nie może wykonać sama. Może to być ubieranie się, jedzenie, mycie, robienie zakupów, wyjście z domu, wykonywanie pracy zawodowej, utrzymywanie relacji ze znajomymi, podawanie leków. Asystencja osobista jest szansą na niezależne życie dla osób z niepełnosprawnościami, o którym mowa w Konwencji ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami.

Zgodnie z art. 1 projektu ustawa określa:

zasady nabywania i utraty prawa do asystencji osobistej,

- zasady przyznawania asystencji,
- zadania realizatorów asystencji,
- zadania organów publicznych w sprawach asystencji.

Osoby uprawnione do asystencji osobistej

Projektowana ustawa o asystencji osobistej umożliwi osobom z niepełnosprawnościami złożenie wniosku o przydzielenie asystenta i korzystanie z jego usługi bezpłatnie. Wniosek będą mogli złożyć obywatele Polski lub cudzoziemcy legalnie mieszkający i przebywający na terenie kraju. Do ubiegania się o bezpłatną asystencję osobistą uprawnione będą osoby:

- w wieku 18-65 lat, posiadające orzeczenie o stopniu niepełnosprawności, które uzyskają w skali poziomu potrzeby wsparcia łącznie co najmniej 80 punktów,
- osoby w wieku 13-18 lat, posiadające orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności lub orzeczenie o niepełnosprawności z określonymi wskazaniami.

Po ukończeniu 65. roku życia osoba będzie miała prawo do asystencji osobistej do upływu okresu, na który została wydana decyzja.

Wskazana granica 65 lat jest powszechnie stosowana w krajach europejskich. Jednakże, aby zapewnić, że osoby powyżej 65. roku życia będą miały dostęp do wsparcia – w wyniku wdrożenia ustawowej asystencji osobistej program resortowy „Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej” w kolejnych latach obejmie seniorów w większym stopniu. Ponadto rozwiązaniem które ma zwiększyć dostępność do wsparcia w miejscu zamieszkania jest procedowany aktualnie w ramach konsultacji publicznych projekt

Zakres usług asystencji osobistej

Zgodnie z projektem ustawy liczba przysługujących godzin asystencji osobistej będzie miała wymiar miesięczny. Rozliczenie liczby wykorzystanych godzin asystencji będzie odbywała się co kwartał. Godziny niewykorzystane w danym miesiącu będą przechodziły na kolejny, jednak nie będą mogły przekroczyć dwukrotności ustalonej miesięcznej liczby godzin.

Dla osób w wieku 18-65 lat minimalna liczba godzin asystencji będzie wynosiła 30, maksymalne - 240. Dla osób w wieku 13-18 lat minimalna liczba godzin asystencji będzie wynosiła 30, maksymalne - 80.

Jak uzyskać prawo do asystencji osobistej

Prawo do asystencji osobistej ustalane będzie na wniosek. Wniosek będzie składany do Zespołu ustalającego prawo do asystencji osobistej, właściwego ze względu na miejsce zamieszkania. Do wniosku należy dołączyć wypełniony formularz samooceny.

Wniosek o ustalenie prawa do asystencji osobistej będzie mogła złożyć również osoba z niepełnosprawnością, która jest ubezwłasnowolniona, albo, za zgodą osoby ubezwłasnowolnionej, jej opiekun prawny lub osoba stale wspierająca tę osobę.

Wniosek będzie można złożyć za pośrednictwem profilu informacyjnego lub dedykowanego systemu informatycznego. W szczególnych przypadkach, na wniosek, powiat będzie zapewniał osobie z niepełnosprawnością wsparcie w poprawnym złożeniu wniosku w miejscu pobytu tej osoby.

Prawo do asystencji i liczba godzin będą ustalane na podstawie:

- obserwacji,
- wywiadu bezpośredniego,
- formularza samooceny,
- formularza oceny potrzeb w zakresie asystencji osobistej.

Skład Zespołu ustalającego prawo do asystencji osobistej to będą stanowiły co najmniej dwie osoby. W skład Zespołu będzie wchodziła między innymi osoba z niepełnosprawnością zbliżoną do niepełnosprawności osoby składającej wniosek. Jeżeli jednak dany rodzaj niepełnosprawności będzie uniemożliwiał pełnienie funkcji członka składu Zespołu przez osobę z niepełnosprawnością, w skład Zespołu będzie mógł wejść stały opiekun takiej osoby.

Zespół będzie decydował o:

- miesięcznym wymiarze godzinowym asystencji,
- stawce godzinowej asystenta,
- zakresie specjalistycznych szkoleń dla asystenta,
- okresie przysługiwania asystencji,
- innych szczególnych potrzebach osoby z niepełnosprawnością.

Będzie możliwość złożenia wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy w ciągu 30 dni od daty doręczenia decyzji. Wniosek będzie składany do Zespołu, który go rozpatrywał. Ponowny wniosek będzie rozpatrywany przez inny skład Zespołu.

W przypadku upływu okresu, na który została przyznana asystencja, będzie możliwość złożenia nowego wniosku, jednak nie wcześniej, niż na 6 miesięcy przed końcem okresu przyznanej asystencji. Osoba z niepełnosprawnością będzie mogła w każdej chwili wystąpić z wnioskiem o ponowne ustalenie prawa do asystencji osobistej w przypadku zmiany jego/jej potrzeb, sytuacji życiowej lub zdrowotnej.

Wybór asystenta osobistego

Realizator asystencji osobistej to podmiot, który będzie organizował dla danej osoby z niepełnosprawnością asystencję osobistą. Osoba z niepełnosprawnością sama wybiera jednego realizatora za pomocą profilu informacyjnego lub systemu informatycznego. Można będzie dokonać zmiany realizatora przez złożenie wniosku.

Powstanie rejestr asystentów osobistych. Osoba z niepełnosprawnością będzie mogła sama wskazać asystenta realizatorowi, a asystent następnie dołączy do rejestru. Jeżeli nie zrobi tego samodzielnie, realizator usługi przedstawi jej co najmniej dwóch kandydatów zdolnych do świadczenia usługi danej osobie z niepełnosprawnością. Osoba niepełnoletnia i ubezwłasnowolniona dokonuje wyboru za zgodą przedstawiciela ustawowego.

Asystentem osobistym będzie mogła zostać osoba, która ma odpowiednie kwalifikacje:

- asystenta osoby niepełnosprawnej, opiekuna osoby starszej, opiekuna medycznego, pedagoga, psychologa, terapeuty zajęciowego, pracownika socjalnego, pielęgniarki, fizjoterapeuty
- lub ma co najmniej 6-miesięczne udokumentowane doświadczenie w udzielaniu bezpośredniego wsparcia osobom z niepełnosprawnościami.

Osoba z niepełnosprawnością będzie mogła korzystać z usług kilku asystentów w tym samym miejscu i czasie. Umowa na świadczenie usługi będzie musiała być podpisana z każdym asystentem oddzielnie.

Po wyborze asystenta, osoba z niepełnosprawnością, asystent i realizator podpisują umowę trójstronną. W umowie zawarte są między innymi informacje o:

- zakresie świadczonych usług,
- miesięcznej liczbie godzin asystencji,
- wysokości wynagrodzenia asystenta,
- organizacji zastępstwa za asystenta osobistego,

- zakresie szkoleń dla asystenta.

Osoba z niepełnosprawnością rejestruje swoje konto w systemie teleinformatycznym. W imieniu osób ubezwłasnowolnionych i nieletnich rejestracji dokonuje opiekun prawny lub osoba stale wspierająca.

Pełnoletnia osoba z niepełnosprawnością może sama zatrudnić asystenta składając odpowiednie oświadczenie oraz przechodząc pomyślnie specjalne szkolenie dot. samodzielnego zatrudniania asystenta osobistego i zarządzania asystencją osobistą. Osoba posiadająca ograniczoną zdolność do czynności prawnych może złożyć oświadczenie za zgodą opiekuna prawnego. W oświadczeniu osoba z niepełnosprawnością deklaruje samodzielne zatrudnienie, rozliczanie i prowadzenie dokumentacji związanej z zatrudnieniem asystenta.

W tym przypadku Zakład Ubezpieczeń Społecznych przekazuje środki na realizację asystencji osobistej na wyodrębnione do celów asystencji osobistej konto bankowe użytkownika. Użytkownik będzie miał również zapewnione dodatkowe środki na zarządzanie środkami pod względem kadrowym czy księgowym.

Efektem uchwalenia, wzorem wielu innych krajów europejskich, wskazanego wyżej rozwiązania, będzie pierwsze w polskiej historii wdrożenie dla środowiska osób z niepełnosprawnościami tzw. budżetu osobistego (personal budget), wskazywanego jako jedno z fundamentalnych rozwiązań wspierających niezależne życie osób z niepełnosprawnościami.

W związku z samodzielnym zatrudnieniem asystenta osoba z niepełnosprawnością ma obowiązek:

- prowadzić ewidencję godzin pracy asystenta,
- dokumentować pracę asystenta,
- przechowywać dokumenty przez 5 lat od dnia zakończenia obowiązywania umowy,
- udzielać odpowiedzi i wyjaśnień na wniosek powiatu, wojewody i Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, dotyczących rozliczania godzin i realizacji asystencji,
- składać co kwartał sprawozdanie ze świadczenia asystencji osobistej,
- opłacać za asystenta składki na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe oraz na ubezpieczenie zdrowotne,
- informować Zakład Ubezpieczeń Społecznych o każdej zmianie mającej wpływ na opłacanie składek, w szczególności o rozwiązaniu lub wygaśnięciu umowy o świadczenie asystencji osobistej.

Osoba z niepełnosprawnością samodzielnie zatrudniająca asystenta może zapewnić mu szkolenia z pierwszej pomocy oraz przeszkolenie z zakresu ewakuacji osób z niepełnosprawnościami dla asystentów osobistych przez wybór realizacji tych działań przez innego realizatora niż powiat.

Wsparcie dla asystenta osobistego

Asystent może udzielać osobie z niepełnosprawnością wsparcia przy:

- czynnościach związanych z higieną,
- czynnościach medycznych zleconych przez lekarza,
- czynnościach domowych,
- przemieszczaniu się,
- komunikowaniu się z innymi osobami,
- w pracy,
- w podejmowaniu aktywności społecznych.

Jeżeli asystent ma wykonywać czynności medyczno-pielęgnacyjne, musi przejść odpowiednie szkolenie i mieć zgodę osoby z niepełnosprawnością lub jej przedstawiciela prawnego. Zgoda zapisana jest w umowie.

Asystentem osobistym może zostać osoba pełnoletnia, która między innymi:

- ukończyła szkolenie dla asystentów osobistych,
- ukończyła szkolenie z pierwszej pomocy i ewakuacji osób z niepełnosprawnościami,
- przeszła indywidualny instruktaż udzielania wsparcia konkretnej osobie,
- nie jest spokrewniona z osobą, którą miałaby wspierać,
- spełnia inne formalne wymogi ustawowe, również związane z niekaralnością,
- zostanie wpisana do rejestru asystentów osobistych.

Dostęp do asystencji osobistej ma również na celu zmniejszenie zależności od opieki nieformalnej wobec czego zdecydowanie niezasadne jest aby członek rodziny mógł pełnić funkcję asystenta osobistego wobec osoby bliskiej.

Asystent nie może pracować w miesiącu więcej niż 276 godzin. Maksymalna stawka godzinowa za pracę asystenta to 65 złotych (liczone na rok 2025) i będzie corocznie waloryzowana.

Stawki dla asystentów osobistych za wsparcie konkretnych użytkowników będą różnicowane z racji na czynniki powodujące większą trudność w znalezieniu asystenta osobistego dla danego użytkownika. Za takie czynniki określono:

- a) wykonywanie czynności medyczno-pielęgnacyjnych, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 2,
- b) odległość pomiędzy miejscem zamieszkania asystenta osobistego a miejscem świadczenia asystencji osobistej,
- c) złożone potrzeby użytkownika,

Asystent może korzystać z superwizji, w wymiarze nie mniejszym niż 2 godziny co pół roku.

Świadczenie asystencji osobistej

Osoba z niepełnosprawnością kieruje pracą asystenta osobistego. Z przypadku osób nieletnich i ubezwłasnowolnionych wsparcia udzielać może ustawowy przedstawiciel osoby z niepełnosprawnością.

Asystencja jest zawieszona, gdy osoba z niepełnosprawnością przebywa w:

- zakładzie karnym,
- zakładzie poprawczym i schronisku dla nieletnich,
- areszcie śledczym,
- Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym.

Jeżeli osoba z niepełnosprawnością korzystająca z asystencji osobistej przebywa w jednym z tych miejsc, musi powiadomić o tym Zakład Ubezpieczeń Społecznych. W przypadku osób nieletnich obowiązek ten nałożony jest na dyrektorów zakładów poprawczych lub schronisk dla nieletnich.

Niektóre podmioty zobowiązane są zapewnić opiekę użytkownikowi. Kiedy jest ona zapewniona osobie z niepełnosprawnością, asystencja nie jest świadczona na terenie:

- szpitalu psychiatrycznym lub innych jednostkach typu zamkniętego,
- domu pomocy społecznej,

- rodzinnym domu pomocy,
- zakładzie opiekuńczo-leczniczym,
- zakładzie pielęgnacyjno-opiekuńczym,
- hospicjum stacjonarnym,
- innej placówce całodobowej opieki dla osób z niepełnosprawnościami, przewlekłymi chorobami lub osób w podeszłym wieku.

Kiedy osoba z niepełnosprawnością przebywa w jednym z tych miejsc, wówczas liczba godzin asystencji osobistej jest zmniejszona o 75%.

Liczba przyznanych godzin asystencji osobistej zostanie zmniejszona o 50% w czasie, kiedy osoba z niepełnosprawnością będzie korzystała z usług realizowanych w:

- placówce oświatowej niezapewniającej całodobowej opieki,
- środowiskowym domu samopomocy,
- klubie integracji społecznej,
- centrum integracji społecznej,
- klubie samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- warsztacie terapii zajęciowej,
- innym niż wymienione w pkt 1-6 ośrodku wsparcia lub placówce, zapewniających wsparcie dzienne.

Asystencja osobista nie może być wykonywana jednocześnie:

- z usługami opiekuńczymi i ze specjalistycznymi usługami opiekuńczymi,
- z zatrudnieniem wspomagającym,
- ze świadczeniami szpitalnymi,
- ze wsparciem w ramach warsztatów terapii zajęciowej.
- z usługą w ramach hospicjum domowego,
- z innymi usługami wskazanymi w ustawie.

W ostatnim miesiącu korzystania z usługi asystencji osobistej przeprowadzana jest ewaluacja. W ewaluacji biorą udział osoba z niepełnosprawnością i asystent. Ewaluację przeprowadza koordynator asystencji osobistej.

Jeżeli ktoś będzie nienależnie korzystał z asystencji, będzie musiał zwrócić koszt usługi. Może się tak zdarzyć w przypadku:

- przedstawienia fałszywych danych na etapie składania wniosku o asystencję,

- przedstawienia nieprawdziwych danych o samozatrudnieniu asystenta,
- braku prawa do korzystania z asystencji osobistej.

Realizatorzy asystencji osobistej

Realizatorem asystencji osobistej może być powiat lub inny podmiot wpisany do Rejestru Realizatorów Asystencji Osobistej, np. organizacja pozarządowa działająca na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

Główne zadania realizatora to:

- zatrudnianie asystentów, rozliczanie godzin prac i sprawdzanie jakości ich pracy,
- rozliczanie wynagrodzenia asystenta i prowadzenie dokumentacji zatrudnienia,
- zatrudnianie koordynatora ds. asystencji osobistej,
- prowadzenie szkoleń, superwizji i mediacji,
- wspieranie osoby z niepełnosprawnością przy wyborze asystenta,
- organizowanie zastępstw,
- rejestrowanie wypadków związanych ze świadczeniem usługi asystencji,
- prowadzenie działań informacyjnych, edukacyjnych i promocyjnych o usłudze asystencji osobistej.

Koordynator asystencji osobistej:

- przygotowuje wzór umowy między osobą z niepełnosprawnością, realizatorem a asystentem,
- bierze udział w indywidualnym instruktażu udzielania wsparcia,
- nadzoruje pracę asystentów,
- nadzoruje przypadki nieprawidłowości i trudności w realizowaniu asystencji,
- ewaluje pracę asystentów.

Koordynator musi posiadać określone kompetencje i kwalifikacje. Koordynatorzy będą brać udział w organizowanych dla nich szkoleniach.

Zadania władz publicznych związane z asystencją osobistą

Jeżeli osoba z niepełnosprawnością wybierze powiat jako realizatora asystencji, wówczas powiat zapewnia asystenta. Powiat zapewnia dla asystentów szkolenia ogólne z asystencji, z pierwszej pomocy i ewakuacji osób z niepełnosprawnościami.

Pełnomocnik Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych między innymi:

- organizuje szkolenia dla osób z niepełnosprawnościami,
- organizuje szkolenia dla osób, które chcą samodzielnie zatrudnić asystenta,
- zapewnia doradztwo wzajemne – polega ono na otrzymaniu wsparcia od innej osoby z niepełnosprawnością, która również korzysta w asystencji osobistej,
- nadzoruje pracę powiatów i innych podmiotów realizujących asystencję,
- zleca wojewodom prowadzenie kontroli u realizatorów asystencji,
- organizuje szkolenia dla koordynatorów asystencji osobistej, superwizorów i doradców wzajemnych,
- realizuje ewaluację świadczenia asystencji osobistej.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych między innymi:

- udziela osobom z niepełnosprawnościami wsparcia przy składaniu wniosków o asystencję,
- przekazuje środki na asystencje osobistą,
- nadzoruje działania systemu teleinformatycznego,
- sprawdza poprawność rozliczania godzin pracy asystentów.

Rejestr kandydatów na asystentów osobistych i asystentów osobistych prowadzi wojewoda.

Asystencja osobista jest finansowana z budżetu państwa.

Jeżeli powiat nie będzie wypełniał obowiązku realizowania asystencji osobistej, będzie mogła zostać nałożona na powiat kara pieniężna.

IV. Rozwiązania zaproponowane w projekcie ustawy w kontekście wybranych rozwiązań systemowych funkcjonujących w innych krajach europejskich

Polskie rozwiązania legislacyjne przygotowane zostały w oparciu również o analizę rozwiązań wdrożonych w innych krajach. Po przeprowadzeniu researchu danych i analizie porównawczej opartej o analizę społeczno-ekonomiczną krajów wybrano te rozwiązania, które mają szansę z powodzeniem zostać wdrożone w Polsce. Po wstępnej analizie informacji o legislacyjnych rozwiązaniach w zakresie asystencji osobistej w różnych krajach, do dalszej pogłębionej analizy wybrano przypadki następujących krajów: Szwecja, Dania, Norwegia, Słowenia, Irlandia, Szkocja, Czechy, Niemcy.

Wyodrębniono również kluczowe obszary analizy: podstawa prawna, podmiot odpowiedzialny za realizację, finansowanie asystencji osobistej, kryteria przyznawania finansowania usług asystenckich, procedura przyznawania świadczenia i organizacja usług, wybór podmiotu świadczącego usługi asystenckie, formy prawne działalności asystenckiej, nadzór nad realizacją działań i ich ewaluacja, zakres świadczonych usług asystenckich, zawód asystenta – dobrostan asystentów i prestiż zawodu, informacja o usługach.

Poniżej opisane zostały dobre praktyki i rozwiązania, które zostały przewidziane w polskiej ustawie, a które wdrożone zostały w wyżej wymienionych krajach. Przywołane zostały również przykłady tych rozwiązań, które po przeprowadzeniu analizy nie zostały uwzględnione w polskich przepisach. W tym przypadku została również podana informacja uzasadniająca podjęcie takiej decyzji.

Podstawa prawna funkcjonowania **asystencji** osobistej – ustawa

Dla zapewnienia ciągłości i powszechności usług asystenckich, szereg krajów europejskich zdecydował się na wdrożenie ich na podstawie ustaw. Do tych krajów należą: Szwecja, Dania, Norwegia, Słowenia, Irlandia, Szkocja. Rozwiązanie to pozwala również na tworzenie narzędzi uniwersalizacji jakości świadczonych usług i nadzór nad ich realizacją przez państwa.

Centralne źródło finansowania

Rozwiązanie to sprzyja powszechności i ciągłości usług. W niektórych krajach zadania te podzielone są pomiędzy różnymi instytucjami: w Szwecji źródło finansowania zależne jest od liczby godzin (do 20 godzin asysty w codziennym funkcjonowaniu opłaca samorząd, powyżej 20 godzin – Agencja Ubezpieczeń Społecznych). Nie sprzyja to uniwersalizacji

jakości świadczonych usług, kontroli i unikaniu nadmiernych kosztów administracyjnych obsługi systemu. Rozwiązaniem przyjętym w projekcie ustawy jest rozwiązanie zbliżone do tego funkcjonującego w Słowenii czyli wypłaty środków z budżetu centralnego (podobne rozwiązanie obowiązuje w Szkocji – źródłem finansowania usług asystenckich jest Fundusz Niezależnego Życia [Independent Living Fund]). Podobnie jak w Słowenii w Polsce zdecydowano się na umożliwienie realizowania bezpośrednich płatności do usługodawcy. Wzorem Danii i Norwegii, wprowadzono również możliwość realizacji usług asystenckich za pośrednictwem władz samorządowych (w Danii i Norwegii jest to zadanie gmin).

Finansowanie asystencji osobistej

Dobłą praktyką, realizowaną w badanych krajach, jest ustalenie kwoty wynagrodzenia za usługi asystenckie. Rozwiązanie to obowiązuje między innymi w Szwecji i Słowenii i pozwala realnie wpływać na budowanie prestiżu zawodu oraz reguluje kwestie różnic w wynagrodzeniach między poszczególnymi regionami kraju. Ustawowa stawka wynagrodzenia sprzyja również kontroli budżetowej.

Kryteria przyznawania asystencji osobistej

Wzorem innych krajów (Dania, Szwecja, Słowenia) nie przewidziano kryterium dochodu dla osób z niepełnosprawnościami ubiegających się o usług asystenckie. Górna granica wieku została określona na poziomie 65 lat, podobnie jak w Danii, Szwecji i Słowenii. Irlandia jest krajem, który zdecydował się na niewprowadzenie kryterium wieku. Polskie przepisy przewidują konieczność posiadania decyzji o ustaleniu określonego poziomu potrzeby wsparcia (do której ubiegania się niezbędne jest posiadanie orzeczenia o stopniu niepełnosprawności), aby móc ubiegać się o systemową asystencję osobistą. W badanych krajach nie są stosowane podobne rozwiązania.

Procedura przyznawania świadczeń i organizacja usług

Procedura przyznawania prawa do korzystania z systemowej asystencji osobistej rozpoczyna się w każdym kraju od złożenia wniosku. W polskich przepisach uwzględniono, wzorem Słowenii, Niemiec i Danii, analizę kontekstu szerszego niż tylko medyczny i sytuacji osoby z niepełnosprawnością. Osoba z niepełnosprawnością składać będzie dokument będący

samooceną sytuacji. Skład komisji oceniającej, podobnie jak w Słowenii, stanowić będzie dwóch ekspertów, w tym osoba z niepełnosprawnością (zblizoną do tej, z którą żyje osoba ubiegająca się o asystencję).

Wzorem Danii, Szwecji i Słowenii, przewidziana została w polskiej ustawie procedura odwoławcza. Dodatkowo, osoba z niepełnosprawnością będzie mogła ubiegać się o ponowną ocenę poziomu potrzeby wsparcia w momencie, kiedy zmieni się jej sytuacja życiowa.

Wybór podmiotu świadczącego asystencję osobistą

Możliwość dokonania wyboru podmiotu świadczącego usługi asystenckie jest powszechnym rozwiązaniem w badanych krajach. Dodatkowo, w Polsce zdecydowano się na rozwiązanie umożliwiające osobie z niepełnosprawnością wybór dowolnej osoby (spoza członków rodziny), która będzie świadczyć usługę. Rozwiązanie to zastępuje obecne w Szwecji czy Irlandii rozwiązanie polegające na możliwości świadczenia usług asystenckich przez prywatne podmioty. Wydaje się, że w sytuacji, kiedy rynek tego typu usług w Polsce dopiero się rozwija, jak również z racji na odnotowywaną jakość usług opiekuńczych świadczonych przez podmioty prywatne, przyjęte rozwiązanie niezezwalające na świadczenie usług asystenckich przez prywatne podmioty działające dla zysku (for profit), pozwoli lepiej kontrolować jakość świadczenia asystencji osobistej, która jest usługą o szczególnym charakterze.

Nadzór nad realizacją działań i ich ewaluacja

Wszystkie badane kraje, w których asystencja osobista jest świadczona na podstawie przepisów ustawy, posiadają narzędzie kontroli systemu i pracy asystentów. W polskich przepisach również uwzględniono działania kontrolujące i konieczność sprawozdawczości asystentów z wykonywanych zadań.

Wzorem Szwecji, w Polsce przewidziano ponowną ocenę poziomu potrzeb asystencji dla uczestników systemu. Ponowna analiza, dokonywana przez komisję, odbywać się będzie maksymalnie co 4 lata.

Istotnym elementem działania systemu jest współpraca z organizacjami pozarządowymi jako instytucjami wysokiego zaufania społecznego. Podobnie jest w Niemczech, Słowenii czy Szkocji.

Zakres świadczonych usług asystenckich

Polska ustawa o asystencji osobistej obliguje strony do podpisania kontraktu, który zawierać będzie informacje o zakresie świadczonych usług asystenckich. Podobne rozwiązania obowiązują w Szwecji i Słowenii. Rozwiązanie to sprzyja kontroli zakresu czynności podejmowanych przez asystentów i niweluje problem traktowania asystentów jak pomocy domowej przez innych domowników. Sprzyja to również budowaniu prestiżu zawodu. Wzorem Danii i Słowenii, w Polsce umożliwia się realizowanie przez asystenta usług poza miejscem zamieszkania – w sytuacjach społecznych i zawodowych.

Kraje różnią się w podejściu do limitowania godzin asystencji osobistej przysługującej osobie z niepełnosprawnością. Limity nie zostały przewidziane w ustawie szwedzkiej. Usługi asystencji osobistej mogą być świadczone całą dobę, a jedna osoba może korzystać jednocześnie z usług kilku asystentów. Jest to rozwiązanie generujące bardzo wysokie koszty utrzymania systemu. Przykładem może być sytuacja w Słowenii, gdzie pomimo limitu godzinowego widocznych usług asystenckich, koszty systemu wzrosły z początkowych 1 284 113 EUR miesięcznie (styczeń 2019 roku) do 9 073 512 EUR (grudzień 2020 roku).

Dlatego zasadne wydaje się niepodjęcie decyzji o braku limitu godzin asystencji.

Zawód asystenta – dobrostan asystentów i prestiż zawodu

Szkolenia dla asystentów osobistych są elementem systemu, który zapewnia uniwersalną jakość usług na terenie całego kraju oraz podnosi prestiż zawodu. Szkolenia dla asystentów osobistych są zapewniane w większości badanych krajów. Wzorem Słowenii, w polskiej ustawie zapisano zakaz wykonywania zawodu przez osoby skazane prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo przeciwko życiu, zdrowiu i wolności seksualnej.

W większości badanych krajów asystentem osobistym, po spełnieniu szeregu warunków, może zostać osoba bliska osoby z niepełnosprawnością. W Polsce nie zdecydowano się na takie rozwiązanie, ze względu na niewielki udział takich przypadków w innych krajach (Szwecja – 3%) oraz raportowane nadużycia w tym zakresie (Słowenia).

V. Uwagi końcowe

Nie ma możliwości podjęcia alternatywnych w stosunku do projektowanej ustawy środków umożliwiających osiągnięcie zamierzonego celu.

W ocenie projektodawcy przedmiot projektowanej regulacji nie jest sprzeczny z prawem Unii Europejskiej.

Projekt ustawy nie podlega obowiązkowi przedstawienia właściwym organom i instytucjom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu, w celu uzyskania opinii, dokonania powiadomienia, konsultacji albo uzgodnienia.

Zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2017 r. poz. 248) oraz § 52 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów (M.P. z 2022 r. poz. 348) projekt ustawy zostanie zamieszczony na stronie podmiotowej Rządowego Centrum Legislacji, w serwisie „Rządowy Proces Legislacyjny”.

Projektowana ustawa nie zawiera przepisów technicznych w rozumieniu przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039 oraz z 2004 r. poz. 597) i w związku z tym nie podlega notyfikacji.

Zaproponowane w projekcie ustawy rozwiązania nie wpływają na funkcjonowanie mikro-, małych i średnich przedsiębiorców. Projekt jest zgodny z przepisami ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz. U. z 2024 r. poz. 236).

Projektowane przepisy nie stwarzają zagrożeń korupcyjnych.

Formularz zgłaszania uwag do projektu Ustawy o asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami (nr projektu: UD 168)

wersja Word

Nazwa podmiotu (lub Imię i nazwisko) zgłaszającego uwagi:

.....

Zgłaszane uwagi i propozycje zmian do projektów Ustawy, Uzasadnienia lub Oceny Skutków Regulacji (OSR):

Uwaga: kolumny „Artykuł”, „Ustęp” oraz „Litera” są wypełniane jedynie w stosunku do uwag do treści Ustawy

Lp.	Dokument	Artykuł	Ustęp	Punkt	Litera	Strona	Aktualna treść	Proponowana treść	Uzasadnienie dla zmiany
1.									
2.									
3.									
4.									
5.									
6.									
7.									
8.									
9.									
10.									
11.									
12.									
13.									

Lp.	Dokument	Artykuł	Ustęp	Punkt	Litera	Strona	Aktualna treść	Proponowana treść	Uzasadnienie dla zmiany
14.									
15.									
16.									
17.									
18.									
19.									
20.									
21.									
22.									
23.									
24.									
25.									
26.									
27.									
28.									
29.									
30.									